

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin Adı SOYADI
Ümit Alperen COŞKUN

DOĞU AKDENİZ'DE GERÇEKLEŞEN HİDROKARBON ARAMA FAALİYETLERİNİN
BARIŞ GAZETECİLİĞİ PERSPEKTİFİNDE İNCELENMESİ: YENİ ŞAFAK VE SÖZCÜ
GAZETELERİ ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ ÖRNEĞİ

Gazetecilik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin Adı SOYADI
Ümit Alperen COŞKUN

DOĞU AKDENİZ'DE GERÇEKLEŞEN HİDROKARBON ARAMA FAALİYETLERİNİN
BARIŞ GAZETECİLİĞİ PERSPEKTİFİNDE İNCELENMESİ: YENİ ŞAFAK VE SÖZCÜ
GAZETELERİ ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ ÖRNEĞİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖKSÜZ

Gazetecilik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ümit Alperen COŞKUN'un bu çalışması, jürimiz tarafından Gazetecilik Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : (İmza)

Üye (Danışman) : Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖKSÜZ (İmza)

Üye : (İmza)

Tez Başlığı:	DOĞU AKDENİZ'DE GERÇEKLEŞEN HİDROKARBON ARAMA FAALİYETLERİNİN BARIŞ GAZETECİLİĞİ PERSPEKTİFİNDE İNCELENMESİ: YENİ ŞAFAK VE SÖZCÜ GAZETELERİ ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ ÖRNEĞİ
--------------	--

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :/....../202...

Mezuniyet Tarihi : 06/07/2023

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Doğu Akdeniz'de Gerçekleşen Hidrokarbon Arama Faaliyetlerinin Barış Gazeteciliği Perspektifinde İncelenmesi: Yeni Şafak ve Sözcü Gazeteleri Eleştirel Söylem Analizi Örneği” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Ümit Alperen COŞKUN

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri		
Adı-Soyadı	Ümit Alperen COŞKUN	
Öğrenci Numarası		
Anabilim Dalı	Gazetecilik	
Programı	Gazetecilik Bölümü	
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri		
Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖKSÜZ	
Yüksek Lisans Tez Başlığı		
Turnitin Bilgileri		
Ödev Numarası		
Rapor Tarihi		
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %2 Alıntılar dahil: %7	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,		
Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.		
Gerekçe:		
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim. Danışman Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Onur ÖKSÜZ İmza		

İÇİNDEKİLER

GÖRSELLER LİSTESİ.....	viii
ÖZET.....	ix
SUMMARY.....	x
TEŞEKKÜR.....	xi
GİRİŞ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİNDEKİ TEMEL SORUNLAR

1.1. Kıbrıs Meselesi	5
1.2. Kıta Sahaneliği ve Karasuları Meselesi	8
1.3. Münhasır Ekonomik Bölge	15
1.4. Kardak Krizi.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

BARIŞ GAZETECİLİĞİ

2.1. Gazetecilik ve Barış Gazeteciliği	22
2.1.1. Barış Gazeteciliği'nin Tarihçesi ve Ortaya Çıkış Nedenleri	26
2.2. Barış Gazeteciliği'nin İlkeleri	30
2.2.1. Çatışmayı İki Tarafa İndirmekten Kaçınmak.....	32
2.2.2. Keskin Ayrımlar Yapmaktan Kaçınmak.....	32
2.2.3. Çatışma Olgusunu Spesifik Bir Zamana ya da Mekana İndirmekten Kaçınmak.....	32
2.2.4. Şiddetin Görünmeyen Etkilerini de Göstermek	33
2.2.5. Tarafların Tanımlanmasında İkili ilişkilerdeki Liderlerin Ötesine Ulaşmak.....	33
2.2.6. Taraflar Arası Farklılıklara Değil Ortaklıklara Dikkat Çekmek.....	33
2.2.7. Sadece Şiddet Odaklı Habercilik Yapmaktan Kaçınmak	34
2.2.8. Şiddeti Spesifik Bir Sorumluya Bağlamaktan Kaçınmak.....	34
2.2.9. Sadece Tek Tarafın Mağduriyeti Üzerinde Yoğunlaşmak.....	34
2.2.10. Mağdur Tarafı Kurbanlaştırmaktan Kaçınmak.....	35
2.2.11. Haberde Kullanılan Sözcüklerin Değerinin Anlamlandırılarak Kullanılması	35
2.2.12. Şeytanlaştırıcı Sıfat Kullanımından Kaçınmak.....	35
2.2.13. Köktendirici Sıfatlar Kullanmaktan Kaçınmak	36
2.2.14. Sadece Tek Tarafın Yanlıları Üzerinde Hareket Etmek.....	36
2.2.15. Fikir ve İddiaları Kesin Doğru Olarak Lanse Etmemek	36
2.2.16. Liderlerce Onanan Kararları Tek Temel Bağdaştırmaktan Kaçınmak	36
2.2.17. Tek Taraflı Çözüm Önerilerinden Kaçınmak	37
2.3. Barış Gazeteciliği'nin Uygulanması Bağlamında Söylem Kavramı	37
2.3.1. Söylem Kavramı ve Dil Olgusu.....	37
2.3.2. Söylemlerin Barış Gazeteciliği'ne Etkisi	43
2.4. İdeolojik Bağlamda Barış Gazeteciliği Perspektifleri.....	49
2.4.1. Marksist Görüş.....	49
2.4.2. Liberal Görüş	51
2.4.3. Realist Görüş.....	54

2.4.4. Demokratik Görüş	56
2.5. Barış Gazeteciliği ve Genelgeçer Gazetecilik Etiği	61
2.6. Barış Gazeteciliği'ne Getirilen Eleştiriler	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HABER METİNLERİNE AİT MANŞET VE SPOTLARIN İNCELENMESİ

3.1. Araştırmanın Uygulama Alanı ve Veri Toplanması	73
3.2. Söylem Analizi ve Metodoloji	74
3.2.1. Eleştirel Söylem Analizi	79
3.3. Yeni Şafak ve Sözcü Gazetelerinde Yer Alan Haberlerin Söylem Analizi	80
3.3.1. Yeni Şafak Gazetesi'nde Yer Alan Haberlerin Söylem Analizi.....	81
3.3.2. Sözcü Gazetesi'nde Yer Alan Haberlerin Söylem Analizi.....	95
KAYNAKÇA	106
EKLER	113
ÖZGEÇMİŞ.....	114

TABLO LİSTESİ

Tablo 3. 1 Haber Manşetleri.....	78
----------------------------------	----

GÖRSELLER LİSTESİ

Şekil 3. 1 Yeni Şafak 4 Eylül 2020	81
Şekil 3. 2 Yeni Şafak 6 Eylül 2020	83
Şekil 3. 3 Yeni Şafak 7 Eylül 2020	84
Şekil 3. 4 Yeni Şafak 10 Eylül 2020	86
Şekil 3. 5 Yeni Şafak 11 Eylül 2020	87
Şekil 3. 6 Yeni Şafak 11 Eylül 2020	89
Şekil 3. 7 Yeni Şafak 2 Ekim 2020	90
Şekil 3. 8 Yeni Şafak 3 Ekim 2020	91
Şekil 3. 9 Yeni Şafak 4 Ekim 2020	92
Şekil 3. 10 Yeni Şafak 9 Ekim 2020	94
Şekil 3. 11 Sözcü 14 Eylül 2020	95
Şekil 3. 12 Sözcü 19 Eylül 2020	97
Şekil 3. 13 Sözcü 22 Eylül 2020	98
Şekil 3. 14 Sözcü 26 Eylül 2020	99
Şekil 3. 15 Sözcü 12 Ekim 2020	100
Şekil 3. 16 Sözcü 13 Ekim 2020	102

ÖZET

Söylem olgusu, düşüncelerin bir başka kişi ya da kişilere belirli sistematik aygıtlar yoluyla ulaştırılması yolundaki iletişim ve etkileşim kurmanın temelinde yer almaktadır. İki farklılık arasındaki uzlaşmayı tek bir bağıntı yoluyla çözüme ulaştıran söylem olgusu; işitsel, yazıya dayalı ya da görsel olabilmektedir. Şekillerin belirli sistematiklerle bir araya gelmesinin bir sonucu olarak da adlandırılabilir olan yazılı söylem; ortaya çıkaran kişiye, bağlama ya da alıcıya göre şekillenebilmektedir. Ancak hepsinden öte, kullanımı açısından bir güç unsuru olarak da adlandırılabilir. Söylem olgusu, dil olgusundan farklı olarak bir tesadüflik barındırmaz ve oluşmaktan çok, üretim sürecine tabiidir. Bunun bir getirisi olarak ise söylem, her zaman bir fikir ya da düşünceyi, yapısı gereği, bünyesinde taşımaktadır.

Söylem ve ideolojik perspektifin bir arada kullanılarak ele alınan mevcut çalışmada, ana akım medyada, yaptıkları haberler ve ideolojik perspektifleri sebebiyle iki zıt kutupta yer alan YENİŞAFAK ve SÖZCÜ gazetelerinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin Doğu Akdeniz'de gerçekleştirdiği hidrokarbon arama faaliyetlerine ilişkin haberleri, Barış Gazeteciliği anlayışı temelinde incelenmiştir. İncelenen konunun merkezinde Barış Gazeteciliği'nin yer almasının ana nedeni ise; özellikle Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkilerin neredeyse her daim gergin geçmesinin ve gazetelerin ve gazetecilerin bu duruma ne denli barış odaklı yaklaşıtlarının öneminden kaynaklanmaktadır. Çalışma sonucunda farklı ideolojik kanat odaklı hareket eden gazetelerin dahi, barış odaklı gazetecilik anlayışına uygun bir şekilde değil, kutuplaştırma ya da ikilileştirme gibi unsurları kullanarak haber yaptıkları ve aynı olaylara aynı söylem sistematığı üzerinden ancak farklı kutuplardan yaklaşıtları tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Barış Gazeteciliği, Söylem, Eleştirel Söylem Analizi

SUMMARY

The phenomenon of discourse is at the basis of communication and interaction in the way of conveying thoughts to another person or people through certain systematic devices. The phenomenon of discourse that resolves the reconciliation between two differences through a single relation; It can be audio, written or visual. Written discourse, which can also be called as a result of the combination of figures with certain systematics; It can be shaped according to the person who reveals it, the context or the recipient. But above all, it can also be called an element of power in terms of its use. The phenomenon of discourse, unlike the phenomenon of language, does not contain a coincidence and is subject to the production process rather than being formed. As a result of this, discourse always contains an idea or thought, due to its structure.

In the present study, which is handled by using discourse and ideological perspective together, the news about the hydrocarbon exploration activities carried out by the Republic of Turkey in the Eastern Mediterranean by the newspapers YENİŞAFAK and SÖZCÜ, which are at two opposite poles due to their news and ideological perspectives in the mainstream media, the understanding of Peace Journalism. investigated on the basis of The main reason why Peace Journalism is at the center of the subject examined is; This is due to the importance of the fact that the relations between Turkey and Greece are almost always tense and the peace-oriented approach of newspapers and journalists to this situation. As a result of the study, it has been determined that even the newspapers that act with different ideological wing focus, not in accordance with the understanding of peace-oriented journalism, but by using elements such as polarization or duplication, and they approach the same events through the same discourse systematic but from different poles.

Key words: Peace Journalism, Discourse, Critical Discourse Analysis

TEŞEKKÜR

Uzun, zorlu ancak öğretici bir maraton olarak da adlandırabileceğim bu sürecin tamamlanmasında, bilgisini ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen, son ana kadar motivasyonumu kaybetmememi sağlayan saygı değer danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Onur Öksüz'e akademik ve sosyal anlamda bir teşekkürü borç bilirim. Bununla beraber sosyal yaşamımda desteklerini her zaman hissettiğim aileme ve bu süreçte yanımda olan ve ileride her türlü zorlu yolda yanımda olmasını istediğim Tutku Tuğçe Şahin'e sonsuz teşekkürler.

Ümit Alperen COŞKUN /Antalya, 2023

GİRİŞ

Kitle iletişim araçları içerisinde, tarihsel olarak en eskisi hiç şüphesiz gazetelerdir. Yapısı, yayımlanma şekli ya da kullanılan dil değişmiş olsa da; haber ve habercilik kavramı dolayısıyla halka bilgi sunma isteği sabittir. Değişen zaman ve sistematik olarak devletlerin yönetim anlayışındaki farklılaşmalar, gazetecilik kimliğine ve pratiklerine farklı yaklaşımlar getirmiş; mesleğe ilişkin bazen temel, bazen detay konular her zaman tartışma odağı olmuştur. Tarihsel olarak 17.yy'da temeli atılmaya, 18.yy'da değeri artmaya ve 19.yy'da kurumlaşmaya başlayan gazetecilik, 20.yy'da özerkliği ve gücü ile dikkat çekmeye, günümüzde ise bütünlemesine değeri ve gerekliliği tartışılmaya başlanmıştır. Yazılı iletişim araçlarından en eskisi ve tarihsel olarak belki de en etkilisi olarak sayılabilecek gazetecilik, mesleki anlamda da özellikle geçtiğimiz yüzyılın ortalarından itibaren disiplinlerarası tartışmalarda önemli bir konumdadır.

Sosyal Bilimlerin ve daha sonrasında İletişim Bilimleri'nin altında konumlandırılan gazetecilik, söylemlerin ve enformasyonun toplumlar üzerinde yarattığı etki sebebiyle her zaman bir güç ve odak noktası halinde varlığını sürdürmüştür. Siyasal elitler ve gücü elinde bulunduranlar tarafından, enformasyonun hangi konular dolayısıyla olup olmaması gerekliliğini sağlama amacıyla, kontrol mekanizması ve bir sübap şeklinde tanımlanan gazetecilik; söylemlerin ne denli güçlü olduğunu göstermenin yanı sıra, bilginin toplumdaki önemini de gözler önüne sermiştir.

Tarihsel olarak pek çok farklı yaklaşıma ve pratiğe sahip olan gazetecilik, zamanın ve düşüncelerin değişmesiyle birlikte yapısal olarak farklılaşmasa da, kullandığı dil ya da bazı pratikler açısından değişimlerin merkezinde bulunmuştur. Zaman içinde bazen sadece enformasyonun halka aktarılmasından ibaret olduğu düşünülmüş, bazen de propagandanın merkezinde yer almıştır. Gazetecilik bağlamında, kuruluşların sahiplik yapısındaki değişimlerle birlikte de farklılaşmalar her daim gazeteciliğin geçmişinde mevcuttur. Değişen dünya ve bu dünyaya bakış açısında oluşan farklılaşmalar, gazeteciliğin kuramsal olarak kollara ayrılmasına, farklılaşmasına veya farklı temellere oturmasına neden olmuştur. Konuyla ilişkili Barış Gazeteciliği de, bu farklılaşmanın ve 'aslında gazeteciliğin ne olduğu' tartışmasının bir sonucudur.

Bu çalışmada incelenen konu ise, gazetelere ve diğer kitle iletişim araçlarına yansımaları konusunda; Türkiye Cumhuriyeti'nin hidrokarbon arama faaliyetlerine ilişkin çıkan haberlerdir. Bu amaç ile ülkede çıkan gazetelerden farklı iki ideolojik tandansa ait olanları seçilmiş ve her ikisi de yapmış olduğu mevcut konu ile ilgili olan haberlerle Barış Gazeteciliği ile

iliřkilendirilmiřtir. 70'lerle birlikte dūřūn dūnyasında yerini alan Barıř Gazetecilięi, yapılan haberlerin ana amacının sansasyon yaratması ya da enformasyonun būtūnūyle aktarılması deęil; ūretilen her sūylemin barıř odaklı bir tutum sergilemesi ūzerinedir. Bu baęlamda, gazetelerde mevcut konu ile ilgili çıkan haberler bu perspektifte incelenmiřtir.

Çalıřmanın ilk kısmında, tarihsel olarak Tūrkiye ve Yunanistan arasında doęan sorunlar genel anlamda incelenmiřtir. Mevcut incelemede ūnemli olan kısım denizler ve bu denizlerin taraflar arasında yarattıęı sorunlar ve nedenleri yer almaktadır. Bununla birlikte ikinci būlūmde, farklı bir gazetecilik anlayıřı olarak Barıř Gazetecilięi bakıř açısı, detaylıca ve farklı ideolojilere gūre incelenerek, mevcut gazetecilik pratięine getirilen eleřtirilere de deęinilmiřtir. Son būlūmde ise kullanılan metot ile birlikte incelenen haberler mevcuttur.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİNDEKİ TEMEL SORUNLAR

Türk-Yunan ilişkilerini incelemek ve yorumlamak için tarihsel bir bakış gerekmektedir. Bu bakış açısı, ger planında iki devletin de tarihsel olarak köklü bir arka planlarının olmasından ve komşuluk ilişkilerinden kaynaklanmaktadır. Tıpkı diğer komşu olan devletlerin birbirleri arasında oluşabilecek bağlar gibi, Türkiye ve Yunanistan arasında da pozitif ve negatif ilişkilerin varlığı aşikardır. Ancak incelendiğinde görüleceği üzere, çatışma durumlarının oranının daha fazla olması dikkat çekicidir.

Türklerin Anadolu'ya girmesi ile beraber, Yunanistan ile olan ilişkiler başlamış; Selçuklu, Osmanlı Devleti, Millî Mücadele ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde de devam etmiştir. Olumsuzlukların ve çatışmaların oluşmasında, mevcut topraklarda iddia edilen haklar önemli bir paya sahipken, Osmanlı Dönemi'nde alınan İstanbul ve sonrasında Millî Mücadele Dönemi'nde farklı saflarda bulunulması durumları da etkili olmuştur (Güzel,2007;4).

Osmanlı döneminde, 1830 yılında bağımsız bir devlet olarak tanınan ve egemenliğini ilan eden Yunanistan, gerek Osmanlı Devleti gerekse devamı olarak Türkiye Cumhuriyeti ile bazı zamanlar işbirliği ve ittifak temelli, bazı zamanlarda ise gerilime bağlı ilişkiler kurmuştur. Mevzu bahis ilişkilerin belirli bir denge üzerinde ilerlemeyişinin ana sebepleri ise devletlerin ideolojik görüşleri ve coğrafyaya temelli zıtlıklardır. Yunanistan, Türkiye olan ilişkilerinde, politik merkezine *Megali Idea*(Büyük Ülkü) anlayışını merkezde tutmuş ve buna müteakip Türkiye ise “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” anlayışını benimsese dahi, Milli Mücadele döneminde yaşanan olayları tarihsel olarak unutmamıştır. Her ne kadar Türkiye tarafında barış temelli bir politik anlayış hüküm sürse de, dış politikada seyreden olaylara karşı, kendi çıkarları doğrultusunda hareket edecek her devlette olacağı gibi, realist bir düzlemde; karşı taraf lehine değil, aleyhine bir davranış sergilenmesi kaçınılmaz olmuştur(Yazan,2012;192).

Yunanistan'ın bağımsızlığının ardından 1877-1878 Osmanlı-Rus Harbi sonucunda imzalanan Berlin Andlaşması'ndaki hüküm gereğince, Yunanistan, Osmanlı'nın elinde bulundurduğu Epir ve Teselya'da toprak edinmişse de yapılan karşılıklı görüşmeler neticesinde mevcut bölgede anlaşma sağlanarak Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasındaki sınırlar yeniden çizilmiştir. Osmanlı'nın üstünde durmadığı, ancak Yunanistan'ın politik idealleri neticesinde önem verdiği önemli bir konu ise yine bu dönemde nüfus yoğunluğu idi. Bu çerçevede, Girit başta olmak üzere *Megali Idea* çerçevesinde, özellikle Ege'de yayılmacı bir politika izleyen Yunanistan, 1897 yılındaki Osmanlı-Yunan Harbi'nde yenilgiye uğratılsa da, Batı'da, Yunanistan'ı destekleyen ve Osmanlı'nın toprak bütünlüğünün aleyhine politika izleyen

devletlerce Osmanlı, işgal ettiği Teselya'dan geri çekilmek zorunda kalmıştır (Kargın,2010;9-11).

Daha sonraki yıllarda 1912-13 Balkan Savaşı'nda Osmanlı'nın ağır yenilgisi ve beraberinde I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte kutuplaşan iki cephe arasında Yunanistan ve Osmanlı farklı saflarda yer alarak karşı karşıya gelmiştir. Osmanlı'nın Almanya yanında yer alması ve beraberinde Alman asıllı olmasına rağmen Yunanistan kralı Vanizelos'un da İngiltere ve Fransa ile birlikte olması tarafları tamamıyla belli etmiştir. Savaşın bitmesi ile birlikte 1918 itibariyle ismen ayakta kalsa da Osmanlı'nın herhangi bir gücünün olmaması ve padişahın da İngiltere'nin hakimiyetine girmesi ile, Yunanistan, siyasal idealleri gereği Ege bölgesi üzerinde ve Anadolu'nun batı kesimlerinde hakimiyet kurmaya başlamıştır. Bu sebeple Aybars'a göre 1919-1922 Türk-Yunan Savaşı sadece iki taraf arasındaki bir harbi değil, tarihsel bir hesaplaşma olarak da aynı zamanda I. Dünya Savaşı'nın devamı niteliğindedir. Anadolu'nun zaferi ile birlikte Mustafa Kemal liderliğinde kendi iç yapısını da Fransız İhtilali çerçevesinde değiştiren Türkler, Batı'daki ayrılmalar ve beraberinde Bolşevik İhtilali'ni de etkin bir biçimde kullanarak kendi bağımsızlıklarını bu şekilde elde etmiştir (1993;5-6).

1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye, daha önceleri uğradığı hezimetlerin tersine daha güçlü bir konumda bulunurken aynı zamanda elde edilen bağımsızlığın da bir getirisi olarak Batı'da bir güç unsuru olarak görülmeye Osmanlı'nın çizmiş olduğu 'hasta adam' imajından hızla sıyrılmaya başlamıştır. Mevcut Antlaşma ile toprak bütünlüğünü yeniden elde eden Türkiye, Yunanistan ile Ege Denizi'nde dengeleri tekrar kurmuştur. Bu dengenin getirileri, olumlu ve olumsuz olarak; iki taraf için de silahsızlandırılmış adalar, paylaşılammış kıta sahanlığı, eşit karasuları kullanımı ve barışçıl siyasettir. Mevcut tarihlerde, ve özellikle 1930'lu yıllarda, iki taraf için de barışçıl ilişkiler Mustafa Kemal Atatürk ve Venizelos arasında geçmiştir. Lakin bu dostane siyasetin sürdüğü dönemde bile Yunanistan, *Megali Idea*'sından vazgeçmeyerek siyasi hamlelerini bu şekilde çizmiştir. İtalya tehlikesi ve kutuplaşmış bir politik hava eşliğinde, zorunlu bir barış dalgasının estiği dönemde dahi Yunanistan, mevcut yayılmacı politik idealleri çerçevesinde 1931 yılında Cumhurbaşkanı kararnamesi ile hava sahasını 3 milden 10 mile, 1936'da ise karasularını 3 milden 6 mile çıkarmıştır (Yazan,2012;196-197).

1952 yılı itibariyle NATO'ya giren Türkiye ve Yunanistan, aynı pakt içerisinde olmanın da getirdiği bir durum üzerine, aralarındaki barış iklimini korumaya ve askeri olarak birbirleri ile karşı karşıya gelmemeye başladı. Politik anlamda Türkiye'nin barışçıl politikasından farklı olarak Yunanistan'ın genişlemesi üzerine siyasal hamleler izleyen Yunanistan da, politik ve hukuksal çerçeveyi zorlayıcı hareketleri dışında sert tepkiler göstermemeye başlamıştır. Ancak

1968 yılında Kıbrıs'ta olayların patlak vermesiyle beraber Türkiye tarafı, silahlı kuvvetlerinin NATO hakimiyetinde olmasının dezavantajlarını yaşamamış da değildir. Belirli pakt içerisindeki iş birliği ve ortak hareket esası, beraberinde bir ortak güç unsuru getirirse de, sınırlılık da çizmektedir. Aynı zamanda Sovyetler Birliği ile de dostane ilişkiler yürütmesi ve çok yönlü politik anlayışa sahip olması, Türkiye'nin Batı nezdinde daha farklı bir konumda olmasına sebep olmuştur. 1970'lerdeki Yunanistan'ın askeri rejiminin bir hamlesi olarak 74'teki ENOSİS'in gerçekleştirilmeye çalışılması ve karşılık olarak Türkiye'nin askeri hareketi, iki devlet arasında çıkabilecek bir savaş ihtimalini doğurmuştur. Ancak Batı'dan ve özellikle İngiltere ve ABD'den yeterli desteği alamayan Yunanistan, geri çekilmiş ve beraberinde Karamanlis başa geçirilerek askeri rejim yıkılmıştır (Aybars,1993;7-8).

Spesifik olarak incelendiğinde iki taraf arasındaki çatışmaların başında; Türkiye ve Yunanistan'ın sadece karadan değil, denizden sınırlarının olması yatmaktadır. Karasal sınırlar fiziki olarak kesin bir şekilde belirlenmesi durumunda herhangi bir olası sorun yaratmazken, deniz sınırının tartışmaya açık bir noktada olması ve Yunanistan'ın sahip olduğu ancak Türkiye'ye fiziki açıdan daha yakın olarak konumlanan adaların olması durumu, çatışmaların bir kesinliğe erdirilememesindeki ana unsurdur. Yunanistan tarafı 19. ve 20. yüzyıllarda Türkiye aleyhine dört defa bir genişleme yaşamıştır. Mevcut genişlemelerin yaşanmasının akabinde 1923 yılından sonra iki taraf için de bir sınır farklılaşması olmamasına rağmen Yunanistan tarafı, özellikle sahip olduğu deniz sınırı konusunda yasal çerçevenin sadece kendisi lehine olan kısımları üzerinde durarak, Türkiye'ye, Ege Denizi'nde sadece 3 millik bir alan tanıyacak bir şekilde dış politikasını sürdürmüştür. Bu durum ise, zaman zaman üçüncü şahıslara karşı dahi birlikte mücadele veren Türkiye ve Yunanistan arasındaki barışçıl dengenin bozulmasına yol açmıştır (Ak,2014;256).

1.1. Kıbrıs Meselesi

Kıbrıs; coğrafi olarak Akdeniz'de yer alan, Sicilya ve Sardunya adalarından sonra 9251 km² ile üçüncü büyük adadır. Uzaklık bakımından Türkiye'ye 65 km, Yunanistan'a 965 km uzakta olan mevcut ada, jeostratejik konumu vesilesiyle Akdeniz üzerinde hemen her önemli lokasyonun ortasında, önemli bir noktadadır. Geçmişten günümüze, özellikle Akdeniz üzerinde hakimiyet kurmak isteyen bir gücün elinde bulundurması gereken Kıbrıs; Ortadoğu, Kuzey Afrika, Anadolu ve Güney Avrupa'nın ortasında olması niteliğiyle, bir askeri üs olarak konumlandırılmıştır. Kıbrıs'ın Türkiye için önemiyse; Mersin ve İskenderun Limanları'nın güvenliğini sağlaması amacıyla önemli bir noktada olması ve eğer Yunan hakimiyetine girerse,

Anadolu'nun Yunanistan tarafından çembere alınması anlamına gelmesi gibi sebepler sayılabilmektedir(Tuncel,2005;42-47).

Alfred Mahan'ın deniz hakimiyeti teorisine göre ülkelerin büyüklükleri, sahip oldukları kıyıları ve limanları ile doğru orantılıdır. Bu düşünce akabinde ekonomik ve ticari açıdan güçlü olan ülkelerin bu gücünün kaynağı, stratejik olarak önemli limanları elinde bulundurması olarak da gösterilmektedir. Kıbrıs adası, Akdeniz coğrafyasında Doğu-Batı arasındaki ticari, ekonomik ve askeri tüm yolların kesişiminde olduğu ve bu sebeple de önemli bir merkez olması yönünden ülkeler arasında, adaya sahip olma arzusu da derin bir yer kaplamaktadır(Kangal,2022;109).

Kıbrıs'ın jeostratejik konumunun yanında, çevresinde yer alan yer altı kaynakları bakımından da önemi yüksektir. Özellikle Doğu Akdeniz ve çevresinde hidrokarbon kaynaklı yer altı zenginlikleri neticesinde farklı ülkeler tarafından sondaj çalışmaları yürütülmektedir. Kıbrıs'ın güneyinde keşfedilen Afrodit, İsrail deniz sahası yakınlarındaki Leviathan, Mısır'ın kuzeyindeki Nil ve Kıbrıs ise Girit arasındaki Herodot enerji sahalarında doğalgaz ve petrol bulunmaktadır. Afrodit Havzası'nda 3,45 m³ doğalgaz ve 1,7 milyar varil petrol, Nil Havzası'nda 1,8 milyar varil petrol, Herodot Sahası'nda 3,5 milyar m³ doğalgaz bulunmaktadır. Tüm bunlara ek olarak ise Kıbrıs Adası çevresinde genel olarak 8 milyar varil petrol bulunduğu tahmin edilmektedir(Tok,2021;2).

Türk-Yunan ilişkileri birçok bakımdan problemli ve çözümü zor konulara ev sahipliği yapmaktadır. Bunların arasında en önemlilerden birisi ise Kıbrıs Sorunu'dur. İki ülke arasındaki sorunların birçoğunda kendini gösteren ve iki ülke halkaları arasındaki milliyetçi tutum esaslı çözüme kavuşmayan bu sorun; diğer sorunların çözülememesinde de bazı durumlarda gündeme gelmektedir.

Tarihsel bakımdan 1571 yılında Osmanlılarca fethedilen Kıbrıs adası, 1914'te, İngiltere yönetimine verilene dek İmparatorluğun hakimiyeti altında kalmıştır. Bu tarihten 1960 yılına kadar mevcut ada İngiltere yönetimi altında devam etmiş 1960'da ise Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur. Yapısı gereği ada üzerinde Türk ve Rum asıllı vatandaşlar yaşamaktaydı ancak Yunanistan, adanın kendisine bağlanması gerekliliğini vurgulayarak Enosis politikası gereğince adadaki Türk asıllı vatandaşlar öldürülmeye başlandı ve bu durum 1974'teki Barış Harekatı'na kadar bu şekilde ilerledi(Güzel,2007;26).

Yunanistan'ın Kıbrıs üzerindeki hak iddiası ve akabinde yaptığı diplomatik hareketler ise objektif bir açıdan bakıldığında AB'nin yardımları ve olumlu bakış açısı temelindedir. Aynı durumda Yunanistan'da yaptığı hareketlerin özünde batı kaynaklı gücü her zaman lehine kullanmıştır. Bu karşılıklı iyi ilişkilerin bir kanıtı olarak AB, BM gözetiminde olan Türkiye-

Yunanistan arasında cereyan eden Kıbrıs kaynaklı sorunların çözüme ulaşmaması halinde; Kıbrıs'ı temsilen GKRY'yi AB üyeliğine alması durumu gösterilebilir(Önder,2008;1).

Türkiye Yunanistan arasındaki ilişkiler genel anlamda birçok kırılma noktasında sahiptir. Kurtuluş Savaşı sonrası Lozan Barış Anlaşması ile korunmaya çalışılan ikili barış atmosferi, 2 dünya savaşı arası dönemde de devam etmiştir. Bir diğer kırılma noktası 1947'de 12 adanın İtalya'dan Yunanistan'a verilmesinin kararlaştırılması durumudur. Bununla birlikte Yunanistan, Kıbrıs'ı elde etmek için 70'lere kadar ciddi yaptırımlar, bazen de şiddete dönen eylemler, uygulasa da Barış Harekâtı neticesinde ada ikiye bölünmüş bir yönetim anlayışını benimsemiştir. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ise şüphesiz iki taraf arasında Kıbrıs merkezli en büyük dönüm noktasıdır. Mevcut Harekât neticesinde, Yunanistan'a şart koşulmuş gayriaskerî statüde yer alan adalar yine Yunanistan tarafından silahlandırılmaya başlanmıştır, ki bu iki ülke arasında diplomatik bir gerilim sebebidir. Türkiye'ye yakınlıkları sebebiyle gayriaskerî statüde yer alan adalar silahsızlandırılmadığı müddetçe iki ülke arasındaki gerilimlerin bitmeyeceği, Türkiye tarafından da birçok kez dile getirilmiştir (Mercan ve Farımaç,2021;13-15).

Türkiye'nin Kıbrıs'a asker çıkarmasına sebep olan birden fazla faktör bulunmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası adada söz hakkı olan üç devletten birisi halindeki İngiltere, adadan çekilme kararı almış ve bu sebeple Yunanistan'ın ada üzerindeki tahakkümü artmıştır. Daha sonrasında ise ikili çatışmanın önüne geçilebilmesi açısından 1959 ve 1960 yıllarında imzalanan Zürih ve Londra Anlaşmaları ile Yunanistan, İngiltere ve Türkiye garantör ülke olmuşsa da yine aynı anlaşmaya istinaden Cumhurbaşkanının Rum, yardımcısının Türk olma kısıtlaması getirilmiştir. Statü farkına rağmen herhangi bir askeri ya da politik sert tavır sergilemeyen Türkiye'ye karşı Rumlar, Enosis düşüncesi temelinde adada Türklere yönelik cinayetlere imza atmışlardır. Tüm bunlara bir tepki olarak ise Türkiye tarafı 7-9 Ağustos 1964 tarihleri arasında adaya hava harekâtı düzenlemiştir. Harekat, taraflar arası gerginliği bir nebze durdursa da çatışma atmosferi tamamıyla ortadan kalkmamıştır. 1965 yılında Türkiye ve Sovyet Dışişleri Bakanları'nın karşılıklı yakınlaşması, 1974 yılında Kıbrıs'taki Türklerin katledilmesi, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Galo Plaza Lasso'nun yayınladığı raporda Türk halkının adada azınlık olarak görülmesi gibi nedenler; hareketin tetikleyici unsurları arasındadır(Kapucu,2020;84-85).

20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı öncesinde yaşanan önemli olaylardan birisi ise 15 Temmuz 1974 yılında yaşanan Nikos Sampson Darbesi'dir. Dönemin Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios, ki kendisi Rauf Denktaş'ın adaya girişini yasaklamış ve 1967 yılında kendisini tutuklamıştır, Rumların adada bir güç ve Türklerin de bir azınlık olduğunu kabul etse de, EOKA-B'yi terör örgütü olarak da ilan etmiştir. Makarios'un genel stratejisi Türk halkını

ezici üstünlük ve ekonomik baskılara sindirerek asimile etmek ve bu şekilde adadaki Türk kimliğini bertaraf etmektir. Buna karşın EOKA-B ve destekçileri ise direkt silahlı bir mücadele ile adanın Türklerden temizleneceğini düşünmekteydiler. Mevcut fikir ayrılığı dahilinde Rum taraflar arasındaki çatışma da tepe noktaya çıkmış ve 15 Temmuz 1974’de Sampson yönetimi, adanın hakimiyetini eline almış ve Makarios da İngiltere’ye kaçmıştır. Mevcut yönetim değişikliği, beraberinde Türklere uygulanan baskıların bir katliama dönüşmesine, taraflar arası politik çatışmanın askeri bir duruma evrilmesine yol açmıştır. Kıbrıs Barış Harekatı’nın tetikleyici sebepleri arasında irdelenen mevcut siyasi durum başı çekmektedir(Denizli,2014;30-38).

1.2. Kıta Sahahlığı ve Karasuları Meselesi

Kıta sahanlığı; bir ülkenin kıyı şeridi ile açığa doğru devam eden deniz tabanının aniden derinleştiği bir uçurum noktasına kadar uzanan deniz tabanı ve bu deniz tabanının altındaki toprağı kapsamaktadır. Bir başka tanımlama ile, kıyı şeridine sahip bir ülkenin kara sınırlarına ek olarak deniz boyunca uzandığı nokta ve alan olarak da nitelendirilebilmektedir. Uluslararası ve deniz hukuku çerçevesinde tanımlaması ve hesabı yapılan mevcut alanın genel olarak ölçüsü ise kıyının bitip, karasularının başladığı noktadan itibaren 200 deniz mili şeklindedir. Tıpkı ülkelerin karasal sınırları içerisinde hukuka aykırı olmayan şekillerde, ülkelerin kendi zenginliklerinden faydalanması gibi; kıta sahanlığının belirlenmesindeki ana amaç da karasuları altındaki kaynakların kullanılabilmesidir. Farzı mahal, herhangi bir ülke, kıyı şeridinde bulunan kaynaklardan yararlanmak için, konuyla ilgili çalışmalarını, herhangi bir uluslararası anlaşma olmadığı takdirde, mevcut kıta sahanlığında yapabilir ve sonlandırabilmektedir(Güzel,2007;11).

Tarihsel olarak Kıta Sahahlığı deyimi; uluslararası düzeyde, 1910 yılında Portekiz tarafınca, balıkçılık ve sınırlar çerçevesinde kullanılmıştır. Daha sonrasında ise 1916 yılında Çarlık Rusya’sı Sibirya’nın kuzeyinde yer alan bazı adalar ve mevcut bölgede doğabilecek zenginliklerle ilgili haklarını talep açısından yine aynı konuyu deklare etmiştir. 20.yy itibariyle uluslararası hukukta adını geçirmeye başlayan ve ülkeler arası diplomaside önemli bir yer teşkil eden kıta sahanlığı, özellikle 1950’li yıllardan itibaren sık kullanılmaya başlanmıştır. Ülkeler mevcut sistematik sınırı, sadece petrol ve doğalgaz amaçlı değil, sınırlar çerçevesinde kalan yerlerde oluşabilecek diğer zenginlikler açısından da önemsemektedirler. Hukuksal ve diplomatik olarak ise başlangıç noktası 28 Eylül 1948 de Başkan Truman’ın yayınladığı *Kıta Sahahlığının Tabii Kaynakları ile İlgili Birleşik Devletler’in Politikasını Kapsayan Proklamasyon*’dur. 2667 sayılı mevcut proklamasyonda Amerika Birleşik Devletleri,

sahillerine ve devamında yer alan karasularındaki belirli bölgelere ait tüm kaynakların mevcudiyetine ait olduğunu deklare etmiştir.

Jeolojik olarak yeryüzü iki farklı katmandan oluşmaktadır; bunlardan ilki deniz seviyesi üzerinde yer alan kıtalar ve deniz seviyesinin beş kilometre derininden başlayıp devam eden okyanus havzalarıdır. Mevcut iki katman arasında kalan kısım ise kıta kenarı adı verilen kısmı belirtmektedir, ki kıta sahanlığı da bu alanda yer almaktadır. Ege Denizi ise bir iç deniz olarak Balkan yarımadası ile Anadolu ile arasında, yapısından dolayı bünyesinde birçok adayı barındırmaktadır. Sınırlama konusunda ise Türkiye Cumhuriyeti tarafınca Akdeniz ve Ege Denizi arasında herhangi bir ayrımı bünyesinde barındıran hukuki bir kıstas yoktur. Tarihsel bakımdan da bazı kaynaklarda *Adalar Denizi* olarak adlandırılan Ege Denizi, bünyesindeki 3000 ada ile birlikte çevre komşularınca da benzersiz bir taraftadır. Mevcut benzersizlik, Ege Denizi ve çevresinde, ülkelerin hakimiyeti çerçevesinde de sorunlar oluşturmaktadır. Devletlerin, aynı şekilde kara parçalarında olan haklarının tümünü kapsayan karasuları; yüzeyi, deniz altı ve tabanını ve hava sahasını kapsamaktadır.

Yunanistan ve Türkiye arasındaki anlaşmazlıkların başında gelen ülkeler arasındaki diplomatik krizlerin öncüsü olan, ortak denizlerin kullanımı hususundaki anlaşmazlıklar, taraflar arasındaki sözleşmeler ve barış anlaşmaları ile çözülmeye çalışılsa da çıkarlar ve kullanım sınırlarını artırmaya yönelik hareketler doğrultusunda sorunların tamamı çözüme ulaşmamıştır. Taraflar arası sınırlar Lozan Barış Anlaşmasında kesin bir şekilde belirtilmese de yapılan atıflarla 3 deniz mili olduğu saptanmaktadır. Ancak 1936 yılında Yunanistan tarafınca **Yunanistan Karasularının Hududunun Tespiti Hakkında Kanun** ile 3 deniz mili olan mesafe 6 deniz miline çıkarılmıştır. Konuyla ilgili Türkiye Cumhuriyeti tarafından herhangi bir aksi açıklama olmamasının nedeni ise İtalya merkezli Akdeniz'deki tehliktir. Konuya müteakip **1964 tarihli Karasuları Kanunu** ile birlikte Türkiye de karasularını 6 mil olarak belirlemiş ve o tarihten itibaren 1981 yılına kadar herhangi bir ciddi sorun yaşanmamıştır. Taraflar arasındaki mevcut anlaşmazlığın en üst noktaya gelmesi ise 1981 yılında iktidara gelen Andreas Papandreu'nun kendi ülkesinin karasularını 12 mile çıkartmasına tekabül etmektedir(Önder,2008;18-38).

Tarihsel olarak komşu devletler olan Türkiye ve Yunanistan arasında kıta sahanlığına ilişkin kesin bir sınırlandırma yapılamamıştır. Konu ile ilgili taraflarca ciddi bir anlaşmazlık sürerken, konuya ilişkin tek somut adım 11 Kasım 1976 tarihinde Bern Mutabakatı'dır. Mevcut mutabakat uyarınca taraflar; kıta sahanlığı meselesinin kesin bir şekilde belirlenebilmesi ve spesifik bir anlaşmaya varılabilmesi açısından, ikili ilişkilerin başlatılması konusunda mutabık kalmış, ancak ilk adım 2003 yılından itibaren atılabilmektedir. Konuyla ilgili pek çok değişken ve

diplomatik durum olduğundan dolayı 2003’de başlayan gelişmeler devam etmekte, ancak herhangi bir kesinliğe bağlanamamış durumdadır (Uğur,2003;30).

Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan arasında kıta sahanlığı temelinde sorunlarında yaşanması 1973 yılına kadar dayanmaktadır. Ege de sadece bu iki ülkeyle sınırla kalmayan sorun, mevcut denizin yapısı gereğiyle ülkeler arasında önemli bir mesele olarak gözükmektedir. Bu bağlama, ek olarak Yunanistan’ın da mevcut sorunu, iki ülke arasındaki sorunlar arasından tek meşru ve hukuki sorun olarak görmesi, konunun ehemmiyeti açısından yer teşkil etmektedir. İki ülke arasında yaşanan bu uyuşmazlığın tarihi arka planında ise, Yunanistan’ın 1961 yılında Ege’de başlatmış olduğu petrol arama çalışmalarıdır. 1968 yılından sonra özel şirketlere de arama ve çıkarma konusunda izin veren Yunanistan hükümeti, uluslararası deniz hukukunun gelişmemesi ve Türkiye’nin de mevcut tarihlerde konunun üzerinde durmamasından dolayı çalışmalarına devam etmiştir. Mevcut düzlemde herhangi bir sorun teşkil etmede devam eden bu sürecin bir çatışmaya dönüşmesinin miladı ise 1972 yılına rast gelmektedir. Mevcut tarihte Yunanistan, kıta sahanlığının kendine ait olan kısmının sadece anakarası ile sınırlandırılmayacağını, Ege Denizi’nde sahip olduğu adaların da bir egemenlik göstergesi olarak görülüp, kıta sahanlığının bu şekilde hesaplanması gerektiğini öne süren iç düzenlemeler hazırlamıştır(Mercan ve Farıma,2021;6-7).

Kıta sahanlığı konusunda Yunanistan ve Türkiye arasındaki gerilim sadece Ege Denizi’nin kuzey kısımlarında değil, Güney Ege ve dolayısıyla Akdeniz’de de mevcuttur. Yunanistan hükümeti; kendilerine ait olan Girit, Çoban, Kaşot, Rodos ve Meis adalarını da kendi kıyı hattına tabii ilan ederek, Türkiye’yi belirli ve küçük bir kıyı şeridinde tutma isteğine sahiptir. Buna ek olarak Akdeniz’deki GKRY’nin de sahip olduğu kullanım alanının da hesaba katılması ile birlikte, Türkiye Cumhuriyeti, Yunanistan hükümeti tarafınca belirli bir yere hapsedilmeye çalışılmaktadır. Yayıncı’nın aktarımıyla, mevcut tartışmanın uluslararası hukuk esaslarına uymadığı açıktır. Sebep olarak ise; söz konusu olan adalar tabii olma durumu ile Yunanistan’a bağlı olsalar da Anadolu ile Yunanistan arasında kalan ortay hattın ters tarafında, yani Türkiye’ye yakın olan kısmında yer almaktadır. Buna bağlı olarak, yine yetki alanlarının sınırlıklarının tartışması hususunda, Karadeniz’de, Romanya ile Ukrayna arasındaki uyuşmazlığa ilişkin, Uluslararası Adalet Divanı’nın 3 Şubat 2009 tarihli kararı emsal teşkil etmektedir. Ukrayna ve Romanya arasında Yılanlar Adası’nın Ukrayna’ya ait olması durumuna rağmen, iki ülke arasındaki uyuşmazlık yine ortay hat usulüne uygun olarak çözülmüştür (2012;20).

Türkiye’nin Yunanistan ile Ege Denizi’nde yaşadığı, denizlerin kullanım alanlarının paylaşılabilmesi sorunu, aynı şekilde Akdeniz’de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile de devam

etmektedir. 1982 tarihli Deniz Hukuku Sözleşmesi kararı esasınca, karşılıklı sahilleri olan komşu devletler, denizlerin kullanım ve yetki alanları özelinde hakkaniyete uygun bir şekilde anlaşarak, bu şekilde bir politika yürütmelidirler. Türkiye, mevcut sözleşmeye taraf olmamasına rağmen, Doğu Akdeniz'deki politikası bu temeller üzerine kurulmuş bir devlettir. Tarihsel olarak Türkiye ve GKRY arasındaki denizlerin kullanımına ilişkin politik anlaşmazlık; GKRY'nin 2003 yılında Mısır'la, 2007 yılında Lübnan'la, 2010 yılında da İsrail ile yaptığı anlaşma ile tekrar gündeme gelmiştir. Mevcut politik anlaşmazlığın temelinde, Türkiye'nin iddiası; yapılan anlaşmalarda Akdeniz'de önemli bir hakka sahip olan Türkiye ile herhangi bir müzakereye gidilmemesi ve GKRY'nin, Kıbrıs'ın tek temsilcisi olarak hareket etmesi yer almaktadır. Bunun neticesinde ise 2011 yılında Türkiye Cumhuriyeti, KKTC ile yaptığı görüşmelerle birlikte Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'na Doğu Akdeniz'de hidrokarbon arama ve çıkarma ruhsatı vermiştir. Bu olay neticesinde hem Türkiye, bölgede bir petrol ve doğalgaz özelinde çalışmalara başlamış hem Birleşmiş Milletler'e Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin, adanın tek hakimi olmadığı mesajını vermiş hem de GKRY'ye, Akdeniz'de yaptığı anlaşmaları tanımadığını ilan etmiştir (Tok,A.2021;6).

Deniz kullanım alanları ve kıta sahanlıklarının belirlenmesi hususunda, Türkiye ve Yunanistan arasındaki gerek Ege gerek Akdeniz'deki sorunların çözümüne ilişkin emsal teşkil eden geçmiş durumlar mevcuttur. 1969 yılında yaşanan Kuzey Denizi Davası'nda Almanya ile Hollanda-Danimarka arasında yaşanan uyuşmazlıkta Almanya; eşit uzaklık ilkesinin uygulanamayacağını savunurken Hollanda ve Danimarka tam tersinin uygulanmasını istemekteydi. Neticede Uluslararası Adalet Divanı, eşit uzaklık ilkesinin uygulanmasının hakkaniyetli olmadığı neticesine vararak, Almanya'yı haklı bulmuştur. Aynı şekilde yaşanan bir diğer olay ise Fransa ve İngiltere arasındadır. Mevcut konu dahilinde İngiltere'nin, Fransa kıyılarına yakın şekilde "yanlış taraftaki adalar" statüsünde kara parçalarının olmasıdır, ki Türkiye-Yunanistan örneğine benzer bir durum teşkil etmektedir. 1977' İngiltere, Fransa ve Kuzey İrlanda, beş hakemden oluşan Hakem Mahkemesi'ne müracaat etmiş ve kıta sahanlıklarının ve deniz kullanım alanlarının belirlenmesi hususunda müracaatta bulunmuşlardır. İngiltere'nin savı; Fransa kıyılarında, kendisine ait olan *Kanal Adaları* (*Channel Islands*) sebebiyle kıta sahanlığı hakkının tanınması yönüneydi. Fransa ise tam tersi bir sav öne sürerek, mevcut adaların ortay bölgenin kendilerine ait olması gereken tarafında bulunduğunu, bu sebeple herhangi bir şekilde tanınan kıta sahanlığının kendi egemenliklerini zedeleyeceğini savunmuş, eşit uzaklık ilkesinin bu durumda uygulanmasının yanlış olacağını ileri sürmüştür. Sonuç olarak mahkeme; Fransa ve İngiltere arasında kalan Manş Denizi'nde mesafelerin ölçülmesi ve iki devlete de eşit bir ortay hat çizilmesi kararını alırken, İngiltere'ye

ait olan Kanal Adaları etrafında da 12 millik bir cep bölge tanınması kararını almıştır (Uğur,2006;12-14).

Türkiye özelinde Akdeniz’de yaşanan uyuşmazlıkların kökeninde bölgesel olarak birçok adanın varlığı yer almaktadır. Türkiye-Yunanistan-Libya hattındaki bir diğer temel sorun ise; Yunanistan’ın Girit, Kaşot, Kerpe, Rodos ve Meis adalarını da sınırlarının bir parçası olarak kabul ederek, anakarasına olan uzaklığı ya da adaların Türkiye’ye olan yakınlığını hesaba katmayarak konumlandırmasıdır. Mevcut konumlandırma dahilinde Yunanistan’ın düşüncesine göre adalara tam etki verilmeli ve sınırlandırma ilkesi anakarasından değil, bu adalardan başlamalıdır. Yunanistan, Türkiye’nin BMDHS’ye taraf olmaması durumunu dile getirerek; sözleşmeye taraf olmayan ülkelerin de örf ve adet hukuku gereği adalarla ilgili kendi tanımlamasına uymasını istemektedir. İki ülke arasındaki deniz kullanım haklarının bir ortay hat ile belirlenmesi taraftarı olan Yunanistan, bahsi geçen ortay hattın adalar ile Türkiye arasında kalan bölgede olması gerektiğini de bilhassa belirtmektedir. Türkiye ise mevcut bölgede 2 Temmuz 1974 yılında Rodos’un güneyinde yer alan sahada Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı’na petrol arama ruhsatı vermiş ve kendi kıta sahanlığında tasarrufta bulunmuştur. 2002 yılında ise *Northern Access* gemisinin, Rodos’un güneyindeki alanda çalışma yapmasını engelleyerek mevcut bölgenin Türk kıta sahanlığı olduğunu belirten bir nota yayınlamıştır. Türkiye’nin genel olarak savı ise Fransa-İngiltere arasında olan davaya benzer şekildedir; Türkiye, eşit uzaklık ilkesinin adalar temelinde uygulanmasının, coğrafyanın değiştirilemezlik ilkesine aykırı olduğunu savunarak, bu tip bir sınır belirlenmesi durumunun, Türkiye’nin açık denizlere olan ulaşımına engel olacağı düşüncesindedir. Hukuki olarak ise Ukrayna-Romanya arasındaki Yılan Adaları ve İngiltere-Fransa arasındaki Kanal Adaları örneği, Türkiye tarafınca uluslararası mahkemelerce de onanan, emsal teşkil eden kararlardır (Arıdemir ve Çallı,2019;194-195).

Aynı bölgedeki KKTC-GKRY-Yunanistan-Türkiye arasında da ülkelerin uyuşmazlıkları söz konusudur. Ocak 2007’de kabul edilen, Kıbrıs adasının güneyinde yer alan 7000 kilometrekarelik kısım, Türkiye’nin kıta sahanlığına bağlı olmakta ancak GKRY tarafından ihlal edilmektedir. Mevcut sorunun temelinde ise toprak parçalarının statüleri yer almaktadır. Birleşmiş Milletler’e göre KKTC, Kıbrıs’ın kuzeyinde yer alan “hukuka aykırı bir şekilde işgal edilmiş toprak” olarak tanımlanmaktadır ve bu sebepten ötürü diğer devletlerce tanınmayan KKTC’nin herhangi bir deniz kullanım hakkının olmadığı savı sunulmaktadır. Bunun neticesinde ise GKRY, hemen her fırsatta KKTC’ye ait deniz kullanım alanlarını ihlal etmektedir. KKTC’nin statüsünün tanınmaması durumunun bir getirisi olarak GKRY ve Yunanistan, adaları da öne sürerek Kıbrıs’ın çevresinin GKRY ve Yunanistan tarafına ait olan

doğal kullanım alanları olduğunu iddia etmekte ve sismik araştırma yapılması ya da herhangi bir şekilde mevcut alanların kullanılması hususunda kendilerini yetkili olarak görmektedirler. Ancak diğer taraftan Türkiye'nin de GKRY ile herhangi bir sınır anlaşması olmaması durumu da Türkiye tarafına aynı ekseninde hareket etme hakkını vermektedir.

Taraflar arası anlaşmazlığın bir diğer sebebi ise Doğu Akdeniz Doğalgaz Boru Hattı Projesi'dir. Mevcut proje ekseninde o bölgede Yunanistan ve GKRY birlikte doğalgaz çıkarabilecek, çıkarılan doğalgaz ise İtalya aracılığıyla Avrupa Birliği tarafından kullanılabilir. Ancak mevcut proje, bünyesinde, iki farklı tezatlığı barındırmaktadır; ilki, tarafların KKTC ve Türkiye'yi saf dışı bırakarak proje geliştirmesi, ikincisi ise doğalgazın çıkarım ve taşınma maliyetlerinin, getirisinden fazla olacağı gerçeğidir. Mevcut soruna bir çözüm olarak ise çıkarılacak olan gazın Türkiye üzerinden taşınması, rasyonel bir çözümken, bölgede hak iddia eden Yunanistan tarafı ve Yunanistan'a destek veren bir Avrupa Birliği olması, konuyu çözülmez hale getirmiştir (Tok,2021;8-9).

Akdeniz'de yaşanan denizlerin kullanımı konusundaki anlaşmazlıklara ilişkin, devletler birbirleriyle görüşmeler yapıp kendi çıkarlarını koruyacak şekilde anlaşmalar yapmaya yönelmişlerdir. Yunanistan, ortay hat mevzuatı temelinde bir sınır çizimini destekleyecek biçimde Mısır ve Libya ile iletişime geçmiş, ortay hattın kendi tarafında kalan kısmı ankarası değil, Meis Adası üzerinden tanımlamıştır. Mısır devleti Meis'e kıta sahanlığı hususunda destek vermemekle beraber, sebep olarak ise Türkiye ile olan ikili ilişkilerinin zedelenmemesini göstermiştir. Ayrıca Yunanistan, Türkiye'nin 2003 tarihli, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile Mısır arasındaki anlaşmaya itiraz babında yayınlamış olduğu notaya karşılık olarak 02.04.2004 tarihinde bir nota da yayınlamıştır. Bunun sebebi ise Yunanistan'ın Türkiye'ye daha yakın olan Girit adası çevresindeki hammaddenin Türkiye tarafınca çıkarılmasını ya da işlenmesini istemeyişidir. Yunanistan'ın yayınladığı mevcut notada GKRY ile Mısır arasındaki anlaşmayı öne süren Yunanistan, aynı zamanda kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölgenin kullanımı ile ilgili olarak uluslararası hukukta haklı pozisyonda olduğunu da belirtmiştir. Yunanistan'ın Akdeniz'deki politikası, Türkiye'ye 41.000 kilometrekarelik bir alanın verilmesi ve akabinde hak talebinde bulunduğu denizde kendi faaliyetlerini yürütmesi yönündedir. Aksi tarafta ise Türkiye de uluslararası hukukun göz önünde bulundurulmasını isteyerek 189.000 kilometrekarelik bir alanın kendi kullanımında olmasını talep etmektedir (Kangal,2022;136-137).

Türkiye ve Yunanistan arasında sorunlar başlıca olarak deniz kullanım alanları ve yetkileri çerçevesinde olsa da, tarafların her daim anlaşmaya müktedir olmaması durumu da ikili ilişkilerin düzelmemesi konusundaki en büyük etkindir. Türkiye'ye göre Ege Denizi

münhasır özelliklere sahip bir denizken Yunanistan tarafı bunu reddeder biçimde Ege Denizi'ni anlamlandırmış ve bu şekilde hareket etmiştir. Ege Denizi'nin coğrafi yapısını ve adaların sahiplik durumunu reddeden Yunanistan, mevcut sorunların denizi hukuku çerçevesinde ve Uluslararası Adalet Divanı tarafından çözülmesini istemektedir. Bu durum ikili ilişkiler arasında biz düzelme olmasının önüne geçmekte ve sorunların çözümü sekteye uğramaktadır.

Taraflar arası ilişkileri düzene sokmak ve çözüm yolu aramak amacıyla anlaşmalar yapılmıştır. Lozan'ın imzalanmasına kadar olan dönemde 1829 Edirne Anlaşması'nca Ege'nin batı kesimindeki adalar Yunanistan'a bırakılmıştır. 1913 yılında imzalanan Londra Anlaşması'na göre Osmanlı'dan ayrılan Girit'in geleceğine Balkan devletleri, Yunanistan işgalinde olan ve Ege Denizi'nin doğusunda kalan adaların geleceğine İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Avusturya-Macaristan ve Rusya'nın karar vermesi yönünde karar alınmıştır. Bunun akabinde 1914 Tebligatları çerçevesinde 12 adanın yönetimi silahsızlandırılmış olma ve bu şekilde devam etme şartıyla Yunanistan'a bırakılmıştır (Mercan ve Farımaç,2021;3-4).

Ege Denizi'nde Yunanistan'ın hakimiyet kurma isteği denizler üzerinde olmasa da hava sahası özelinde bir miktar gerçekleşmektedir. FIR hattı (Uçuş Bilgi Bölgesi:Flight Information Region) olarak adlandırılan, belirlenmiş sınırlar çerçevesinde o alanın, uçuş bilgi hizmeti, ikaz hizmeti ve havacılık meteorolojisi bilgisinin verildiği alandır. Lozan Barış Anlaşması ile birlikte Yunanistan'a verilen 3 deniz mili kadar alan, yine Yunanistan tarafınca 1931 yılında bozularak hava polisliği ve sivil havacılık maksadıyla 10 deniz miline tek taraflı olarak çıkarılmıştır. Başka bir tabirle denizlerde 3 millik bir egemenliğe sahip olan Yunanistan, deniz seviyesinin üstünden itibaren 10 deniz mili kadar bir alanda egemenliğini kurmuştur. Buna ek olarak mevcut düzenlemesinin ilanını, 44 yıl sonra 1975 yılında dünyaya duyuran Yunanistan, bu süre zarfında yine Türkiye ile sorunlar yaşamıştır. Herhangi bir şekilde uluslararası hukuk çerçevesinde de bir karşılığı olmayan mevcut durum, Türkiye tarafından da tanınmamaktadır (Ak,2014;272-274).

Deniz kullanım alanları ve yetki bakımından iki ülke arasında da farklı görüşler olduğu, çalışmanın tümünde belirtilmiştir. Genel bir özet geçme maiyetinde Yunanistan; adaların yetkilerinin, anakaralarla aynı olması prensibine dayanarak 6 millik bir alanda Ege Denizi'nde adalar özelinde bir sınır çekilmesini istemekle birlikte ortay hattı kabul etmektedir. Türkiye ile sınırın çok yakın olduğu deniz bölgesinde ise kendine ait olan adalar ile Türkiye'ye ait olan adalar arasında bir ortay hat üzerinden gidilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Türkiye tarafı ise coğrafi yapının değiştirilemezliği ilkesi bağlamında Ege Denizi'nin özel bir formu olduğunu da vurgulayarak adaların kendi başına anakara yetki ve hakka sahip olamayacağı görüşündedir. Yunanistan hükümeti hukuki dayanak olarak genellikle ülkeler arasında yaptığı anlaşmaları

gösterirken verilen örnekler Ege Deniz gibi özel durumlar bulunmamaktadır. Türkiye'nin yasal dayanağı ise 1958 Cenevre Karasuları ve Bitişik Bölge Sözleşmesi'dir (Başeren,2006;137-138).

1.3. Münhasır Ekonomik Bölge

Münhasır Ekonomik Bölge(MEB) tanımı, kıta sahanlığından dolaylanmış ve mevcut kavramla bağdaşıklığı bulunan bir terimdir. Köken olarak 28 Eylül 1945'de Amerika Birleşik Devletleri'nin 33. Başkanı Harry S. Truman tarafınca yayınlanan bildirimde, kıta sahanlığının işletilmesinin, bağlı olduğu sahildar devlete ait olduğu yazmaktadır. Mevcut tezin ardından 1958'de Cenevre'deki I. Deniz Hukuku Konferansı'nda da kabul edilen kıta sahanlığı düşüncesi, mevcut alanının işletilebilirliği ve faydalanabilirliği tanımlarını da beraberinde getirmiştir. Bahsi geçen tanım özelinde ise ülkeler, kendilerine bağlı derin denizlerin diplerinde bakır, manganez, kobalt ve nikel gibi madenleri çıkarmaya ve bunlardan katma değer üretmek işletmeye başlamışlardır.

Truman tarafından kayda geçen deklarasyonun yarattığı netice ile birlikte sahildar devletler sadece derin denizlerin diplerinde (deniz tabanı ve toprak altı), hak sahibi oldukları madenleri işletmekle kalmamış, bölgesel olarak deniz yüzeyi ile tabanı arasında kalmış deniz suyu tabakasını da kapsamaya başlamıştır. Mevcut ilerleme ile birlikte, özellikle 1950'li yıllardan sonra deniz alanlarında faaliyet gösteren sabit ve yüzer tesisler sayısal olarak artmış, buna ek olarak kıyı devletlerinin, derin denizlerde kendilerine hak olarak tanınan balıkçılık faaliyetlerini de aşan konularda hak talepleri değerlendirilmeye başlanmıştır(Karataş,2015;82-83).

1960'lı yıllardan itibaren, devletler, mevcut bölgelere ilişkin, balıkçılık avlanma bölgesi ile ilgili hak taleplerini tek taraflı olarak ilan etmeye başlamış ve kendilerine ait sahalar belirlemişlerdir. İlk olarak 1965'de Nikaragua, Atlantik ve Pasifik'te balıkçılık başta olmak üzere diğer kaynaklardan da faydalanmak amacıyla 200 mil açıkta kalan bölgeyi, kendi bölgesi ilan etmiştir. Bunun akabinde mevcut ilanları Ekvador, Arjantin ve Panama da izlemiştir. Bu tip belirli bölgelerin, ülkelere tek taraflı ilanlarının herhangi bir düzenlemeye tabii olmaması durumu, daha sonrasında bu tip durumların sadece uluslararası mahkemeler ve anlaşmalarla olmasına sebep olacaktır. Bu tarihlerde Uruguay'ın yapmış olduğu ilan, yine 200 millik bir alanı kendi karasuyu olarak tanımlaması rolündedir. Ancak diğerlerinden farklı olarak Uruguay, denizlerde belirlemek istediği yetki alanı bakımından diğerlerinden bir farklılık göstererek, MEB sistematğine daha yakın bir perspektifi belirlemiştir. Uruguay, ilan ettiği mevcut alanın; 12 millik bölümünde zararsız geçiş hükümlerinin uygulanacağını, bu bölgedeki

canlı ve cansız tüm kaynakların kendi öz malı olarak sayılacağını, devamında kalan bölgede deniz ve hava taşımacılığında serbesti tanınacağını ve canlı kaynaklar hususunda belirli protokoller çerçevesinde diğer ülkelerle iş birliği halinde olunacağını deklare etmiştir. Bunun tersine Brezilya ise, belirlemiş olduğu 200 millik alanın tamamında deniz tabanı, su yüzeyi ve hava sahasında hak iddiasında bulunmuştur (Aridemir ve Allı,2019;189-190).

Bu tarihlerde teamül olarak uygulanan MEB sistemi, 1982’de yapılan Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS) ile birlikte bir düzenlemeye bürünmüştür. Mevcut düzenlemeye ilişkin, Birleşmiş Milletler, sahildevletlere en çok 200 deniz mili kadar bir alana ait deniz yatağı, toprak altı, denizdeki canlı ve cansız kaynakların; işletme, muhafaza ve yönetim hakkını tanımıştır. Mevcut tanımlama ve düzenleme gereği, özellikle 1982’deki sözleşmenin bilhassa 55. ve 85. maddeleri arasında kalan kısım; devletlerin deniz egemenliği açısından kıta sahanlıklarını kullanması ve kendilerine tabii olan denizlerdeki haklarını yasal bir şekilde düzenlemesi bakımından önem teşkil etmektedir. 1982 BMDHS’si kıyı devletlere denizlerindeki kaynakların kullanım hakkını tanımaktadır lakin, aynı sözleşmenin 74. maddesi gereği; sahilleri birbirleriyle aynı eksende olan ya da karşılıklı mesafenin az olduğu durumlarda, ilgili hakkın, Uluslararası Adalet Divanı Statüsü’ne uygun olarak, uluslararası hukukun korunması amacıyla, hakkaniyete uygun bir biçimde, antlaşma ile yapılması gerekliliğini de belirtmektedir (Yaycı,2012; 14-15).

Münhasır Ekonomik Bölge kavramının ortaya çıkması ve beraberinde hukuksal olarak tanımlanması ve akabinde uluslararası hukukta yerinin önem kazanmasıyla devletlerin kendi çıkarları için kullanması üzerine, kıta sahanlığı kavramı da tartışmaya açık bir duruma gelmiştir. Bunun sebebi, sahildevletlerin münhasır ekonomik bölgedeki hakları ile kıta sahanlıklarındaki haklarının birebir çakışması durumudur. Ancak bu iki kavram, kullanım alanları ve hukuksal boyutları çerçevesinde birbirleriyle yakın anlamları ve tanımlamaları teşkil etseler de tamamıyla aynı değildirler. Öncelikle kıta sahanlığı, herhangi bir sahildevletinin mevcut bölgeyi uluslararası bazda ilan etmesine gerek kalmadan, doğasından ötürü sahip olduğu bir hakkı temsil eder, ancak MEB’in kullanımı ve hak iddiası bakımından ilan edilme şartı bulunmaktadır. Bunun dışında MEB, bazı durumlarda 200 milin ilerisindeki bir alandaki deniz tabanı ve toprak altında da kıyı devletlerine hak sağlayarak, kıyı marjının 200 deniz milini aştığı durumlarda sahildevletlere 350 mile kadar hak sağlayabilmektedir. Bir diğer önemli nokta ise, kıta sahanlığı, sahildevletinin kara parçasının deniz altında süren doğal bir uzantısıyken; MEB’de böyle bir durum söz konusu değildir. Kullanım hakkı bakımından ise devletler kıta sahanlıklarında tam yetkiye sahiptirler ve denizin; içi, tabanı ve yer altı kaynaklarına ek olarak canlılar konusunda da hakları sabittir. Bunun tersine MEB, tamamıyla

o devletin kontrolünde olan ve tam yetkiyle donatılmış bir alanı ifade etmemektedir, barışçıl amaçlarla üçüncü devletler kablo petrol veya doğalgaz hattı geçirebilmektedirler (Karataş,2015;88-89).

Kıyı devletleri, kendilerine ait olan MEB’de ekonomik yetkilerine ek olarak idari yetkilere de sahiptirler. Örneğin mevcut sahildar devlet, doğal kaynak arama amaçlı suni olarak plato, platform tesis hatta ada kurabilmektedir. Doğal hakları ve statüsü gereği de kurulan yapay ortamın çevresini, en fazla, 500 metre ile sınırlayarak güvenli bölge olarak kullanabilmektedir. Ancak mevcut güvenli bölgenin çapı 500 metreyi aşamayacağı gibi, kullanımda olan deniz ulaşımı seferlerini aksatmamakla da yükümlüdür. Sahildar devlet kendi MEB’inde herhangi bir ada oluşturursa şayet, bir kara parçası statüsü kazanmayacağı da uluslararası anlaşmalarca belirlenmiştir. Ekonomik ve idari hakların yanı sıra kıyı devleti, kendisine ait olan MEB’de yargı hakkına da sahiptir. Sahildar devlet, mevcut bölgede kendi haklarını kullanırken bu hakların kullanımına ilişkin bir müdahalenin kesinliği kanaatine vardığı takdirde karşı tarafın gemisine çıkabilir, el koyabilir, gemiyi denetleyebilir, kişileri tutuklama ve yargılama hakkına da sahiptir. Tüm bu durumların aksine, barışçıl bir durumla gelen ve uluslararası deniz yollarını kullanan üçüncü devletlere ait gemilere ise, herhangi bir ihlal olmadığı müddetçe hak talebinde bulunulması ya da müdahale edilmesi yasal değildir (Kangal;2022;87-88).

Türkiye ve Yunanistan arasında Ege ve Akdeniz’in kullanımı ile birlikte denizlerdeki hakların çerçevelenmesi hususunda tartışma, anlaşmazlık ve bazı durumlarda da çatışmalar mevcuttur. Bunun ana sebebi doğanın değiştirilemezliği ilkesi bağlamında özellikle Ege Denizi’nin yapısından kaynaklıdır. Ege Denizi, 3000’den fazla sayıda bulunan ada ve adacıktan oluşmakla beraber, bahsi geçen adalar, ülkelerin kıyı şeridinde göre eşit bütünlükte ve ülkelere eşit uzaklıkta değildirler. Hatta coğrafi olarak, konu bütünlüğü çerçevesince, Yunanistan ve Türkiye arasında pek çok kez tartışma konusu olan adalar, fiziken Türkiye’ye yakın olmasına rağmen idari bağlamda Yunanistan’a aittir. Bu durum ise, tezatlıktan kaynaklı bir çatışmayı doğurmaktadır. BMDHS’ye göre; coğrafi olarak doğal olan adaların kendilerinin de ekonomik bölgesi mevcuttur. Ancak bunun tersine bir şekilde Birleşmiş Milletler Üçüncü Deniz Hukuku Sözleşmesi’nde; üzerinde insanın olmadığı ve ekonomik canlılığın aksine olan kayalıkların kendilerine ait kıta sahanlığı bulunmamaktadır. Mevcut sözleşmeler esasınca, doğal olarak oluşma kaydıyla, adalar; kıta muamelesi görmekle birlikte, bu muamelenin esasında canlı kimliği ve üzerindeki yaşanılabilirlik esas kılınmıştır (Karğın,2010;60-65).

Türkiye-Yunanistan özelinde kıta sahanlığı ve MEB’in belirlenmesinde daha önce de üstünde durulduğu gibi coğrafya önemli bir faktördür. Coğrafi faktörlerin başına ise kıyı adaları

gelmektedir. Kıyı adaları, tanımı gereği, bağlı bulunduğu ülkenin kıyı şeridinde yakın olan ada ya da adalar kümesini kastetmektedir. Bu neticede Yunanistan tarafınca Ege’de var olan ve fiziksel olarak Türkiye Cumhuriyeti’ne yakın olan adalar herhangi bir şekilde Yunanistan hükümetine ait bir kıyı adası değildir ve özelde MEB’in tanımlanmasında anakara gibi muamele göremez. Uluslararası Adalet Divanı’nca tanımlanmış olan ‘yanlış taraftaki adalar’ kavramı ise bu adaların fiziki şartlarına göre tanımlamaya uygun halleridir. Ait oldukları ülkeden çok diğer ülkeye yakınlığı olan adaların bu şekilde tanımlanmasıyla deniz yetki alanları konusunda da mevcut ada veya kayalıklara sınırlama getirilmiş, anakaraya göre hareket eden kıyı adaları statüsü bulunmamaktadır. Yanlış taraftaki adaların statüsüyle ilgili çoğu zaman sınırlandırılmış yetki ya da yetkisizlik verilmektedir. Konu ile ilgili net bir tanımlama ve hukuki düzenleme bulunmamaktadır, çünkü her kıyı komşusu ülke arasındaki durum, yapılan anlaşmalar, adaların işlevleri fiziki yapıları birbirinden farklı durumdadır. Konuya ters bir örnek olarak ise Greenland Adası örneği verilebilir. Adanın yüzölçümü olarak büyük olması ve üzerindeki sosyal ve ekonomik yaşamın fazla olması sebebiyle bu adaya tam yetki sağlanmıştır (Harunoğulları, 2020;458).

Kıta sahanlığından farklı olarak MEB, herhangi bir şekilde ilan edilmeden kullanılamayan haklar statüsündedir. Bununla birlikte bu bölgenin kullanımının ve hak iddiasının Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’ne taraf olunması ile bir ilgisi yoktur. Yani BMDHS’ye taraf olmayan ülkeler de gayet tabii kendi Münhasır Ekonomik Bölge’sini ilan edebilmektedir. Türkiye de, üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada statüsünde olduğu için mevcut konu özelinde önemli bir hakka sahiptir ancak MEB ilanı sadece Karadeniz’de mevcuttur. Bunun nedeni, Karadeniz’in, görece daha sorunsuz, ve Ege ya da Akdeniz gibi çetrefilli durumlarının olmamasından kaynaklanmaktadır. Konuya müteakip Türkiye, 05.12.1986’da Karadeniz’de MEB ilan etmiştir. Mevcut ilanın ardından 1987 yılında, Sovyetler Birliği ile, 1997 yılında ise Bulgaristan ile, Sovyetler Birliği’nin dağılmasından itibaren Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Gürcistan ile yapılan iletişim neticesinde Türkiye; Karadeniz’de 200 deniz miline sahip MEB’e sahip olmuştur (Kangal;2022;98-99).

1.4. Kardak Krizi

Tarihi açıdan bakıldığında Türkiye-Yunanistan arasında hemen her zaman gerginlik yaşandığı, bu gerginliğin sebebinde iki tarafın da sınırlar konusunda taviz vermemesi olduğu, çalışmanın öncesinde de açıklanmıştır. Kardak Krizi de aynı şekilde mevcut çatışmalardan sadece birisi olarak görülse de iki ülkenin askeri olarak karşı karşıya gelip savaşın eşiğine gelmesine neden olacak derecede ciddi bir husustur. Olayının öneminin yanında, ortaya

çıkışının farklı bir boyutta olması da, diğer krizlerden farklılık göstermektedir. Mevcut durum aslında ülkelerin gündeminde olan ya da uzlaşmazlığın yaşandığı spesifik bir konu değildir ancak iki ülkenin de ulusal basınlarının yarattığı durum çerçevesinde askeri bir hal almıştır. Basının kışkırtmaları neticesinde politik aktörlerin de devreye girmesiyle bu derece ciddi bir duruma dönüşen konu, bu zamana kadar da yasal çerçevede ve uluslararası boyutta kesin bir çözüme ulaşmış değildir (Güzel,2007;39).

Temel olarak başlangıç noktası 26 Aralık 1995 yılında ‘‘Figen Akat’’ isimli Türk bandıralı bir geminin Kardak Kayalıkları’na oturması ile başlayan bu gelişme, başlangıçta iki tarafın da üstünde önemle durduğu ya da diplomatik kriz yaşatabilecek bir durum olarak görülmemiştir. Kayalıklar’a oturduktan sonra tesadüfen mevcut bölgeye yakın olan bir Yunan Sahil Güvenlik botu tarafından yardım edilmeye çalışılan Figen Akat, kaptanının, geminin Türk karasularında olduğunu belirtmesi üzerine Türk Sahil Güvenlik Komutanlığı’na kurtarılmış ve Güllük Limanı’na demirlemiştir. Bu sırada Türkiye Dışışleri Bakanlığı ile Ankara’daki Yunanistan Büyükelçiliği arasında karşılıklı notalar paylaşılmış ve Kardak’ın egemenliği konusunda ilk tartışma buradan çıksa da bu tarihlerde taraflar arasında herhangi bir askeri biçimde karşı karşıya gelme durumu yaşanmamıştır (Şihmantepe,2002;55).

Yunanistan tarafından ‘‘Imia’’ olarak nitelendirilen kayalıklar, Osmanlı İmparatorluğu ardından Türkiye Cumhuriyeti kayıtlarınca ‘‘Kardak’’ olarak nitelendirilmiştir. Fiziksel olarak birbirleri arasında 325 metre olan iki adadan oluşan kayalıklar, mevkii olarak Ege Denizi’nin güneydoğu bölgesinde, Menteşe Adaları’nın olduğu kısımda yer almaktadır. Biçimsel olarak üzerinde herhangi bir canlı çeşitliliği ya da oturma elverişli bir yeryüzü şekli de bulunmamaktadır. Yunanistan’ın mevcut kayalıklar konusunda istekli olmasının amacı, hem politik manada bir zafer elde etme isteğinden hem de kayalıkların Türkiye’nin 3,6 ve 3,9 deniz mili uzağında kalmasıyla; Türkiye’yi kendi çevresinde 3 deniz millik bir alanda bırakma isteğinden kaynaklanmaktadır (Başeren,2006;46).

Yunanistan, Figen Akat kayalıklara oturduğu ve yardım teklif ettiği, sonrasında da kaptanın, bölgenin Türk Karasuları içinde yer aldığı cevabını almasının ardından Türk hükümetine, olayın Yunan Karasuları içerisinde kaldığını bildirmesini talep etmiştir. Ankara Yunanistan Büyükelçiliği’nce Türk Dışışleri Bakanlığı’na gönderilen bu mesaj neticesinde iki taraf arasında konuyla ilgili bir dizi nota teatisi yapılmıştır. Sonuç olarak Ömür Kurtarma Şirketi tarafından Güllük Limanı’na çekilen gemi ve yaşanan mevcut olay, yaşandığı sırada iki ülke arasında ciddi bir gerginliğe yol açmasa da, çatışmanın fitilini tetikleyici bir etki görevi görmüştür. Mevcut olay sonrası iki ülke arasında, Kardak’ın egemenliği ve kime ait olduğu tartışmaları başlamıştır. Türkiye, sorunu diplomatik yollarla çözmeye çalışmış ve Bodrum’un

Karakaya Köyü'ne bağlı olan Kardak için herhangi bir askerî harekât planı olmamıştır. Konunun öncesinde de Bodrumlu balıkçıların kayalıklar çevresinde avlandığı ve kimi zaman kayalıklara çıktıkları da bilinmektedir. Kayalıklarla ilgili sorun Türkiye nezdinde askeri değil politik bir mesele olarak algılansa da Yunanistan, kendi Savunma Bakanlığı'na mevcut durumun askeri potansiyeli olduğuna ve güvenlik güçlerinin arttırılmasına yönelik mesajlar iletmiştir (Bulut,2010;70-71).

Mevcut tarihten sonra iki ülke arasında diplomatik cevaplar ve mesajlar dışında herhangi bir gerginlik ya da askeri önem taşıyabilecek bir durum olmazken; 20 Ocak 1996 tarihinde Kardak'ın *Grama Dergisi*'nde yer almasının ardından Kalimnos Adası Belediye Başkanı, *Atenna* adlı televizyon kanalının çekimi ekibi, Kalimnos Adası papazı ve bazı ailelerle birlikte adaya gitmiş ve Türk Bayrağı'nı indirerek yerine Yunan Bayrağı'nı asmıştır. Bu hareketin kayda geçmesi ve kamuoyu ile paylaşılmasının ardından misilleme olarak Hürriyet Gazetesi'nin iki muhabirinin aynı şekilde Yunan Bayrağı'nı indirip, yerine Türk Bayrağı'nı yeniden dikmesi, iki ülke arasında diplomatik kriz yaratmıştır. Tüm bu olayların televizyonlarca yayınlanmasının ardından iki ülkenin halkının politikler üzerinde baskı kurması sonucu ülkeler arası diplomatik diyalogun dili de sertleşmeye başlamıştır. Mevcut gelişmelerin ışığında Yunan Sahil Güvenlik botları adaya giderek tekrar Yunan Bayrağı'nı dikmiş ve olay askeri bir boyuta evrilmiştir. Türk tarafının ise SAT ile birlikte adaya çıkarma yapmasının ardından ABD devreye girmiş ve iki ülke arasındaki gerginliği en azından askeri boyuttan yine politik bir boyuta indirgemıştır (Karğın,2010;79-80).

ABD'nin olaya müdahalesi ve sonrasında politik bir mesele olarak tarafların karşı karşıya gelmesinin ardından iki ülkenin durumu ve tutumu da olaya hazırlıksız yakalandıklarının göstergesi niteliğindedir. Sonuç itibarıyla herhangi bir strateji, askeri veya politik bir plan çerçevesinde değil, iki ülkenin basınının ve kamuoyunun tahriki üzerine çıkmış bir kriz olarak Kardak krizi, tarafların ulusal tezlerini sunmasına fırsat vermeden cereyan etmiştir. Mevcut tarihlerde Türkiye'de Çiller'in hükümet kurma aşamasında olması da, siyasi bir istikrarsızlığın olduğunun kanıtı niteliğindedir. Ancak yaşanan gelişmeler çerçevesinde Türkiye ilk defa Ege'deki ada, kaya ve kayalıkların sadece Yunanistan'a ait olması fikrine karşı bir tutum sergilemeye başlamış, Lozan başta olmak üzere uluslararası anlaşmalarda netliği olmayan konu ile ilgili çalışmalara yapmaya başlamış ve konunun üzerinde durmuştur (Güzel,2007;40-41).

ABD'nin taraflar arasındaki barışı korumaya yönelik hareketine ilave olarak NATO da taraflar arasındaki barışın devamı açısından çalışmalarını yürütmüştür. NATO Genel Sekreteri Javier Solana, barışın esası açısından ; üst seviyelerdeki diplomatların rutin olarak bir araya

gelmesi, Ankara ve Atina arasına özel olarak güvenli bir telefon, askeri tatbikatların taraflar arası paylaşımı ve Kıbrıs üzerinden uçuşların yasaklanması gibi çözümler sunsa da, beklenildiği ölçüde geniş kapsamlı ve iki ülke arasında, Ege hususundaki barışı topyekûn olarak sağlayacak bir adım atılamamıştır. Olaydan hemen birkaç ay sonra gerçekleşecek NATO tatbikatına Yunanistan, tartışmalı statüdeki bir adanın da dahil edilmesini istemiş, Türkiye Cumhuriyeti tarafı da mevcut tartışmalı durum sebebiyle itirazını dile getirmiştir. Bu ve bu tip olayların neticesinde Kardak Kayalıkları, hala süren uluslararası bir hukuk olayı olarak tartışmalı statüsünü korumaktadır (Bayer,2013;176).

İKİNCİ BÖLÜM

BARİŞ GAZETECİLİĞİ

2.1. Gazetecilik ve Barış Gazeteciliği

Gazete, temel anlamı çerçevesinde kültür, sanat ekonomi, siyaset, magazin ve spor gibi konu başlıkları etrafında, bilgi vermek amacıyla; günlük, haftalık ya da aylık periyotlarla yayımlanıp okur kitleye sunulan bir medya aracıdır. En eski örnekleri 2150 yıl öncesine kadar uzansa da, modern anlamda tanımlanabilecek gazetelerin kökeni, matbaanın bulunması ve yaygınlaşması aşamalarında önemli bir zaman dilimi sayılabilecek 15.yy'a dayanmaktadır. Zamanın ilerlemesine lineer bir şekilde tepki gösteren gazeteler, değişen dünyayla beraber farklı formatlara bürünse de temel anlamda, daha önce de söylendiği üzere, ekonomi, siyasi ve kültürel alanlardaki gelişmelerin aktarımı vazifesinde önemli bir noktadadırlar. Bununla birlikte, faaliyet alanlarına istinaden, 'ulusal' ve 'yerel' şeklinde yapılan ayrımlardan da anlaşılacağı üzere okur kitlenin niceliği de mevcut yazılı basın organları açısından önemli noktadadır .(Akgül ve Ayer,2019:82)

Hizmet alanı konusunda ise gazeteler, arkada bırakılan 100-150 yıllık zaman dilimi içerisindeki mevcut periyotta gelir dağılımı, okuryazar kitlenin nüfusa oranı, kentleşme gibi farklı sebeplerden ötürü, seslenilmesi beklenen kitlenin en fazla %20'sine ulaşabiliyorken bu gazeteleri okuyan kitle de sosyolojik, siyasal ve ekonomik açıdan toplumun aktif olan üyelerinden oluşmaktaydı. Bunun bir getirisi olarak ise bahsedilen dönemdeki gazete fiyatları ya da gazetelerin abonelik fiyatları yüksek olmakla beraber toplumun elit kısmının yararlanabileceği kaynakların arasındaydı. Ek olarak bünyesinde reklamları ve bunun vasıtasıyla reklam gelirlerini de kapsayan bir yapıda konumlanan dönem gazeteleri, mevcut reklamların sadece üst kesim tarafından verilebildiği ve yine sadece ithal malların bir reklam metası olarak şekillenebildiği bir pratikte seyretmekteydi. Ancak 19.yy'da, özellikle Sanayi Devrimi'nin beraberinde getirdiği değişimler, sosyolojik yapı ve ekonominin yanı sıra gazetecilik pratiğine de yansımaya başladı. Endüstri Devrimi'nin bir sonucu olarak kentleşme, emek-ücret anlayışındaki değişimler, işçilerin hak talebi gibi sosyo-ekonomik durumlardaki değişimlerle beraber okur-yazar oranındaki gözle görülür artışın da etkisiyle daha çok boş zamana sahip olan nüfusun çoğunluğu için gazeteler, maddi yönden karşılanabilecek bir konuma oturdular.(Özçağlayan,2008:134-135).

Tüm bunların yanında, Yüksel ve Yurdakul'un aktarımıyla gazete, Pierre Renoyer tarafından özellikle gün zaman geçtikçe değerini çok çabuk yitiren bir meta olarak tanımlanarak, varlığını sürdürebilmesi açısından sürekli yenilenmeye ve güncellenmeye ihtiyaç

duran bir olgu olarak tanımlanmıştır. Bununla beraber gazetenin en önemli özelliğinin, kitleleri devamlı suretle haberdar etmesi vurgusu pek çok yerde geçerken, üstlendikleri vazifelerin de toplum olgusunu pekiştirmek ve bununla beraber demokrasi kavramının yapıtaş haline gelmeleri sayılmaktadır. Farklı bir yorumlamayla ise Fransız düşünür Alexis De Tacquaville gazetelerin demokrasi olmadan ve yine aynı şekilde demokrasinin de gazeteler var olmadan imkansızlığı üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Ele alınan kavram ve olguları derinlemesine bir şekilde incelemesi ve patron kaynaklı değil, okuyucu kaynaklı bir sahipliği tercih etmesi sebebiyle gazeteler; sadece bilgilerin bir şekilde yazı ile aktarımından daha ziyade, toplumsal ilişki dinamiklerine de yön veren güçlü bir vasıtaadır.(Yurdigül ve Yüksel,2012:143).

Gazete olgusunun sadece yazılı bir nesne ile adlandırılmasından ziyade özellikle 20.yy ile beraber farklı medya araçları ile bağı olmaya başlayan gazetecilikte kırılma noktalarından birisi ise 1900'lerin başına tekabül eden dönemdir. Bu bağlamda bahsi geçen dönemin, özellikle siyasallığın da etkisiyle bir ideoloji çağı olarak da adlandırılmasının yanı sıra, gazetelerin ve gazetecilerin işlevleri de değişmeye başlamıştır. Bir aktarım aracı olarak görülmelerindense, bir ideolojinin yansıtıcısı işlevleri de gün yüzüne çıkmaya başlamıştır. Değişmeye başlayan diğer olgulardan birisi ise haberin oluşum süreçleridir. Bu perspektifte, genel geçer gazeteciliğin kodlarından olarak da algılanan, güç erkine yakın isimlerin haber kaynağı olma durumunun ortaya çıkışı da bu döneme rast gelmektedir. Ek olarak ise reklam sektöründeki değişimle beraber, gazeteler ve reklamcılığın iç içe geçmesinin ardından; üretilen haberlerin reklam verenlere zarar vermemesi amacıyla oto-sansür gibi uygulamalar ortaya çıkmaya başlamıştır(Tokgöz,2010:58).

Özellikle kitle iletişiminin ve bu bağlamda gazeteciliğin geçirdiği dönüşümle beraber, liberal sistem içerisinde bir tür kamuoyu oluşturma ve yöneticileri de denetleme gücünü de elinde bulunduran gazeteler, demokratik sistemler içerisinde etkin bir güç olmuşlardır. Buna ek olarak gazeteler, sadece yöneticilerin denetlenmesi değil, halkın bilgi sahibi edilmesi konularında da yapı gereği zorunluluklara sahiplerdir. Bu manada özellikle yazılı basın, halkın bilgi sahibi edilmesi özelinde çalışmalarına devam ederken karşıdaki kitlenin niceliksel ve niteliksel özelliklerini de iyi bir biçimde ölçmeli, bu bağlamda çalışmalarını sürdürmelidir. Aksi takdirde basılan her gazete, maddi ya da başka herhangi bir yönden zarar olmaktan öteye gidemez. Yazılı basına zarar veren bir diğer madde ise, metanın satılması ilkesini benimseyen bu sistem içinde, gazete ögesinin de saf satış amacı güdülerek basılmasıdır. Bunun bir sonucu olarak medyanın asli misyonlarından uzaklaşılması dahi gözlemlenebilir. Bu anlamda medyanın geçirdiği süreç incelenilecek olunursa eğer, 19.yy'dan bu yana üç temel skalanın olduğu görülebilir. İlk döneminde basın; en az devlet kadar güçlü bir araçtır ve klasik

liberalizmin kurallarını ve sorumluluklarını üstlenerek halk tabanı tarafından nitelik olarak yetkindir. İkinci döneminde ise basın, ki tarihsel olarak 1850'ler ve 1950'ler olarak kabaca incelenebilir, gücünün farkına varan güçlerin, yani siyasal partilerin etkisi altında çalışmalarını sürdüren bir konumdadır. Bu anlatıyı destekleyen en büyük kanıtlar ise İngiltere'deki işçi partisinin hegemonyasında olan *The Guardian* ve 1950-80 döneminde siyasal partilerin artmasıyla tetiklenen, ideoloji kaynaklı Türk gazeteleridir. Son aşamada ise önemli olan olgular liberalizmin getirisi olan düşünce kaynaklı ideolojiler değil, kapitalizm ve emperyalizm kaynaklı kar olgusudur. Bu mahiyette artık medya kullanıcıları ya da okur kitle gibi kavramların yerini "tüketici" kavramı almıştır. Buna ek olarak ortaya çıktığı dönem ise Neo-liberalizm'in patlak verdiği 1980'ler dünyasıdır(Güngör,2011:371-372).

Bununla beraber gazetecilik ile siyasal-ekonomik ilişkiler özelinde, iktidarların ve mevcut iktidarların sosyal ya da ekonomik kararları etkileyici rol oynamaktadır. Ek olarak ise yargı gibi baskı gruplarının da müdahaleleri mevcut gazeteciliği ve mevcut gazeteciliğin seyrini derinden etkilemektedir. Bahsi geçen durumun oluşumundaki etkenlerin sonuçları olarak ise, gazetecilik ve mevcut gazeteler özelinde ekonomik ilişkiler ve sosyal sistemler dahilinde ya oto-sansür ya da muhalif bir kanadı seçme gibi tercihler yer almaktadır. Gazetecilik ve ekonomik ilişkilerin temelinde ise sahiplik yapıları ve mevcut sahiplik yapılarının sosyal alt oluşumları yer almaktadır. Bu alt oluşumların özeline girecek olunursa eğer, Alver'in de belirttiği üzere, gazetecilerin ve siyasal elitlerin arasındaki bağ ve eski gazetecilerin aktif siyasal hayatları sayılabilmektedir. Mevcut durumun getirdiği negatif etkiler; gazeteciliğin en önemli argümanı olan objektivitenin yitirilmesi, belirli gazetelerin belirli bir görüş çerçevesinde yayın politikalarını benimsemesi ve herhangi bir konu özelinde farklı perspektiflerden gözlem yapılamaması gibi örneklerle açıklanabilmektedir. Bu durumun tarihsel arka planı ise neredeyse gazeteciliğin kendi tarihi ile paralellik göstermektedir. Çünkü gerek Türkiye özelinde, gerek Dünya genelinde bu durumun örnekleri ve reelitesi su götürmez bir gerçek olarak gözler önüne serilmektedir(2010:399-400)

Barış kavramı incelenecek olunursa eğer köklü bir tarihsellik ve zaman içinde değişen pek çok tanım olacaktır. Buna ek olarak farklı disiplinlerin barış olgusu ile ilgili farklı perspektifleri de vardır. En basit tabirle insan zihninde yer alan durum ise savaşın olmaması durumudur. Negatifi üzerinden anlatılmasının yanı sıra barış olgusu evrildikçe, üzerine daha çok düşünülmesi gereken kavramları da beraberinde getirmiştir. Tarihsel açıdan bakıldığında zaman barış olgusunun Plato ve Aristo'da savaş ile açıklandığı, hatta savaşın, sonucunda barışı getirecek durumda olmasının da meşru sayıldığı görülmektedir. Stoacılar ise, ki modern humanizmanın ilk adımları arasında sayılabilecek fikirlere sahiptirler, insanın doğa yasaları ile

yaşamalarının sonucunda ortaya çıkacak bir durum olarak barışı ve huzuru tanımlarlar. Daha sonraları ise özellikle Orta çağ ile birlikte Batı'da barış anlayışı Tanrı'nın buyruk ve isteklerinin yapılması ile özdeşleştirilmiştir. Bu durumun tersi olarak hareket eden düşünürlerden birisi olarak ise ancak ve ancak Dante gösterilebilir. Tanrı'nın buyrukları üzerinden savaşın meşrulaştırılması yönünden incelenilecek olan Erasmus ile barış kavramının doğal hukuk yoluyla anlamlandırılabilceği ilkesini benimseyen Hugo Grotius ise aynı konuya aynı dönemde aynı açıdan farklı yaklaşmışlardır.

Barış gazeteciliği ise özellikle 70'li yıllarda etkisini arttıran, gazetecilik mesleğine ait belki de en çok sözü edilen nesnellik kavramına ve bu kavramın etkilerine karşı çıkan, medyanın çatışma ile olan iç içeliğinden beslenen bir olgudur. Bu olgu beraberinde; normatif teori, deneysel analiz, savaş çatışma ve şiddet içeren bir gazetecilik anlayışının bileşkesidir. Barış gazeteciliği ile ilgili bir diğer unsur ise, geleneksel gazeteciliğin, yapısı gereği çatışmayı ve şiddeti artırma potansiyeli üzerinde durarak, kendi olgusal yapısıyla çatışmaları dönüştürmeyi ve sıcak çatışmaları çözümlemeyi misyon edinmiş bir anlayışa sahip olmasıdır. Bu bağlamda mevcut gazetecilik pratiklerinin aksine barış gazeteciliği kuramı, her türlü şiddetin altında yatan ve savaş gazeteciliğinin de beslendiği bir olgu olan fiziksel şiddet olgusunu, çatışmaların farkında olunmasıyla ve demokratik yollarla kamusal hizmet verilerek çözümlemeyi amaçlamaktadır. Varılmak istenen nihai noktanın, enformasyonun iletilmesinden ziyade herhangi bir çatışma içeren bir olayın küresel etkilerinin kapsamlı bir biçimde incelenerek, olgunun zararlarının kamuoyuna detaylıca açıklanması yolunda hareket eden barış gazeteciliği araştırmaları, çözümün alternatif yorumlardan ve eleştirel düşünceden geçtiğine inanmaktadır(Şen, 2013:166).

Barış gazeteciliği, medyanın işlevlerinden-eğitim, toplumsallaştırma, güdüleme, kültürel gelişim, bütünleştirme gibi- en önemlisi olanını, haber ve bilgi verme işlemini, ne ölçüde ve hangi şekillerde kullanılması gerekliliği kavramını, değişik boyutlarla değerlendirmesiyle farklılaşmaktadır. Bu noktada haber değeri kavramı ve bunun bir getirisi olarak da dikkat çekicilik işlevi önemli bir noktaya gelmektedir. Saygın ve Kocabaş'ın aktarımıyla; Galtung ve Ruge'un haber değerlerinin ölçülmesi pratiklerinden elde edilen sonuçlar ışığında, olumsuz olaylar olumlu olaylara nazaran daha kolay anlaşılmakta ve bununla beraber daha fazla dikkat çekmektedir. Bu sebeple sayıca fazla olan bu haber formatının arasında da görece iyi olguların da gerçekliğin içinde var olduğunun kanıtlanması sebebiyle, olumlu temalara sahip haberler eklenmektedir. Hatta buna ek olarak medyanın beslendiği ana şeyin şiddet olgusu olduğu da barış gazeteciliği kuramı bağlamında bir eleştiri olarak yer almaktadır. Bu eleştirinin bir kanıtı niteliğinde gösterilen gerçeklik ise medyada görülen

realitenin gerçekten de eleştiri ile uyumlu bir yol haritası bağlamında şiddet temalı gerçekliklere ev sahipliği yapmış olduğudur. Buna ek olarak ise genel geçer gazetecilik bağlamında kısa süreli ani duygu yoğunluğu üretme temalı; doğal afetler, kayıplı kazalar, çatışma ya da savaş gibi negatif olguların haber değerlerinin korunmasının bir sonucu olarak, barış gibi uzun soluklu bir çaba gerektiren temaların haber değerlerinin azaldığının altı çizilmektedir(2015:2-3)

2.1.1. Barış Gazeteciliği'nin Tarihçesi ve Ortaya Çıkış Nedenleri

Barış gazeteciliği temelinde bir tarihsellikten önce, kavramın anlamlandırılabilmesi açısından barış olgusunun ele alınması gerekmektedir. Buna müteakip Sambur'a göre barış olgusunun temelinde farklı etnik köken, dil, din veya herhangi başka bir olgu gözetmeksizin, kişisel alan ve mahremiyete saygı yer almaktadır. Mevcut olgunun ilerleyebilmesi ya da hayata geçirebilmesi açısından ise kaygı ve korku kavramlarının bertaraf edilmesi yatmaktadır. Bu sebeple bir arada barış temelli bir yaşam anlayışı tek başına bir amaç olmaktan çıkıp, farklı değişkenlerle kodlanmaktadır. Farz-ı mahal bir diyalogun sürekliliğinden ziyade barışçıl iletişim temelli diyalog kümelerinin sürekli ve sürekli inşa edilmesi gerekmektedir. Barış olgusunun bir amaç olmamasının bir diğer yansıması ise barış olgusunun toplumsal konumda kendi amaçlarının olması gerekliliğinden kaynaklanmaktadır. Bu sebeple her bireyin özgür ve özgün olduğu, çoğulcu temelli yaşama stratejisi ise barış olgusunun ana amaç veya hedeflerindendir(2013). Barış olgusunun hedeflenmesinin gerekliliği ile ilgili ise Bozkurt, özel olarak Türkiye, genel olarak ise Dünya'da özellikle yaşanan 21.yy'ın getirileri arasında sürekli bir çatışmanın ve mevcut çatışmanın medya ve dil aracılığıyla yeniden ve yeniden üretildiğini savunmaktadır. Bununla ilgili olarak ise çatışma düzeninin sürekliliğinin ana etmenleri arasında ise insan psikolojisinin baskınlığı temelinde; yönetme, hükmetme ve ele geçirme isteği yer almaktadır. Ana kırılma noktalarından birisi ise üretilen söylemlerin ve ortaya çıkan eylemlerin temelinde klasik insani ihtiyaçlardan öte, kapitalizmin ön gördüğü ve istediği hiyerarşik isteklerin yer aldığını söylemektedir. Bunların kökeninde ise ulus-devlet anlayışı ve bu anlayış temelli geliştirilen söylemler yatmaktadır(Bozkurt,2019:549)

Medyanın, tarihsel açıdan ele alındığı zaman, özellikle dünyanın siyasi geçmişi de göz önünde bulundurulduğunda, ülkelerin ulusal kimliklerinin tayini doğrultusunda, özellikle ilk başlarda gazeteler ölçeğinde, önemli yerlerinin olduğu görülmektedir. Bu durumda bir "biz" yaratma sürecinde önemli ve kitlesel bir araç olan medya aygıtı, bu anlayışın içine belirli etnik grupları ya da dinleri ya da mezhepleri katarak ulus ötesi bir anlayıştan uzak kaldığını göstermiştir. Bu anlayışın bir sonucu olarak ise "biz" olgusunun karşıtı olarak "öteki" de

yaratılmış olup, medyanın haber dilinde o tarafla ilintili herhangi bir durumlar olumsuz atfedilerek ikili karşıtlıklar yaratılmıştır. Alankuş'a göre bu taraflılıkla beraber yaratılan ikililik doğrultusunda, medyanın (hangisi olursa olsun) kendi tarafında kalan görüşlerin iyi olgusuna, karşı tarafında olan görüşlerin ise kötü olgusuna adapte edilerek aktarıldığı görülmektedir. Ancak gazeteciliğin belirlenmiş etik kodlarına bakıldığı takdirde bu manada yazılan birçok ulusal ya da uluslararası belgede de görüldüğü üzere; medyanın görevleri arasında uluslararası anlayışın ve barışın güçlendirilmesi gerektiği anlayışı hakimdir. Bu durum, pratik ve teori özelinde, bir zıtlık göstermektedir. Ek olarak yapılmakta olan kışkırtıcılık sadece savaş olgusu üzerinde değil; aynı zamanda gazetecilik normlarının da üzerinde durduğu, hak ihlallerine neden olunmaması gereken barış, demokrasi ve insan hakları gibi kavramların da yer aldığı geniş bir skalada yer almaktadır (2016:16-18).

Genel geçer 'genelden özele' sıralamasının bir takibi olarak ise, özellikle mevcut olgular dolayısıyla anlatılması gerekilirse, barış gazeteciliği ve tarihsel tartışmaları, özellikle savaşların bu denli medyatik olduğu 20.yy'da etkindir. İncelenilecek olunursa; Soğuk Savaş ve sonrasında özellikle Balkanlar'da yaşanan gerginlikler, Irak'ın işgali, Afganistan ve daha sonrasında 21.yy'a tekabül eden 11 Eylül Saldırıları, Afganistan'daki Taliban yönetimi gibi olayların medyada sıkça yer alması ve bunun bir getirisi olarak ise, çatışmaların ve savaşın normalleşerek evlere girmesiyle, barış gazeteciliği ve mevcut olgu temelinde üretilen söylemler artmaya başlamıştır. Bu tür olayların medyada yer bulmasının bir diğer nedeni ise Arsan'a göre medyanın şiddet olgusunu bir tür paratoner gibi kullanarak okuyucu ile olan teması. Bunun bir getirisi olarak ise dil, din ırk veya mezhep kökenli çatışmalar sık sık medyada yer almaktadır. Aynı zamanda savaş haberciliğinin bu tür etkin olması genel geçer gazetecilik etiği açısından da zarar verici bir durum olarak tanımlanmaktadır(2005:126)

Barış gazeteciliğinin tarihçesi incelendiği zaman ise, pratik olarak denenmesi 20.yy'ın ikinci yarısına denk gelmektedir. Ana çıkış nedeni ise, dönem konjonktürünün bir getirisi olarak, iç savaşlar ve uluslararası militarist mücadelelerin bir göstericisi ve dolaylı yoldan destekleyicisi olan medyanın, rolünün artmaya başlamasıdır. Barış gazeteciliği kuramının inşasında ise Galtung'un modeli, savaş gazeteciliği anlayışı üzerinden yaratılan bir ikilem ya da zıtlığa karşılık gelinmesi yatmaktadır. Konu edilen savaş gazeteciliği anlayışı ise silahlı mücadelelerin tarihsel kaynaklarının araştırılması bağlamında, geri planın okur kitleye aktarılmasından ziyade, anlayışın getirisi olarak görülen yıkıcılığın imajının güçlendirilmesi ve mevcut zıtlıkların körüklenmesi anlayışı egemen olmaktadır. Savaş gazeteciliği kavramının kullanılmasının etimolojik nedeni ise, genellikle savaşlarda mevcut halde bulunan zıtlıkların, barış gazeteciliği kuramcılarının da eleştirdiği anlayışa destek olur biçimde, kitlelere en azından

dolaylı yoldan da olsa olumlanarak aktarılması nedeni yer almaktadır. Bu bağlamda daha önce de söylendiği üzere savaş gazeteciliği (dilini ve yöntemlerin kullanım biçimiyle) sivillerin ve uluslararası ya da iç iletişimin nasıl etkilendiğinden ziyade, ikililiklerin ve zıtlıkların yeniden ve yeniden üretilmesi biçiminde kullanılan bir kavramdır(Saygın ve Kocabaş,2015:3).

Barış gazeteciliğinin çıkış noktası ise, habercilik pratiklerinden duyulan hoşnutsuzlukla beraber mevcut meslek grubu üyelerinin bu mesleği ne şekilde yapacağı tartışmasının olası cevaplarında yer almaktadır. Bahsi geçen tartışmaların sonucunda ortaya çıkan değerlendirmeler arasında; sorumlu gazetecilik, kamusal gazetecilik, yurttaş gazeteciliği, gelişmeci gazetecilik, müzakereci gazetecilik, yeni gazetecilik, güvenilir gazetecilik gibi, ana teması mesleği gerçekleştiren kitlenin pasifleştirilmemesi anlayışına dayanan düşünceler yer almıştır. Barış gazeteciliği anlayışı da sözü edilen değerlendirmelerden birisi olarak; 1965 yılında özellikle Barış Çalışmaları konusunda literatüre pek çok olgu kazandırmış sosyal bilimcilerden olan Johan Galtung ve Mari Holmboe Ruge'un çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır. Çalışmalarının ortak paydası ise genel geçer habercilik anlayışındaki sorunsal olarak belirledikleri, gazetecilik pratiklerinin yazılı medyada nefret söylemi ya da savaş yanlılığı olgusudur. Bu bağlamda çıkış noktası 1970'ler olsa da konunun literatürde etkisinin olması ve mevcut konuyla ilgili sosyal bilimlerde gelişmelerin yaşanması neredeyse yirmi yıl sonrasında tekabül eden 1990'lara dayanmaktadır. Bu yıllardan sonra gerek akademik yaşamda gerekse pratik anlayışta etkisini göstermeye başlayan barış gazeteciliği anlayışı, özellikle kökenleri BBC'ye dayanan gazeteciler olan Jake Lynch ve Annabel McGoldrick'in bahsi geçen konu üzerinde çalışmalarını pratiğe dönüştürmesiyle kurumsallaşma durumuna ulaşmıştır. Mevcut çalışmaların ana temasını ise sosyal yaşamın bir güven ve uyum sürecinde ilerlemesinin tek yolunun, barış olgusunun normatif bir şekilde ele alınması olduğu anlayışı oluşturmaktadır(Alankuş,2016:18).

Barış gazeteciliği, görece yeni bir olgu olmasına rağmen, geçmişini incelendiğinde kökleri ortaya çıkacaktır. Tarihsel bağlamda göstergeleri; 1975 Paris'te düzenlenen 20. UNESCO Genel Konferansı, sonrasında 1983'te bildirilen 'Gazeteciler İçin Meslek Etik Kuralları ve daha sonrasında ise Türkiye özelinde 1998 Türk gazetecileri için Haklar ve Sorumluluklar Bildirgesi'dir. Bu bilgiler ışığında kullanım alanı olarak pratik açıdan yeni bir olgu olsa da, tarihselliği mevcuttur. Yarattığı etki ve sonrasında doğabilecek sonuçlar ile alakalı olarak ise, barış olgusunun olasılığını artırabilecek ve aynı zamanda elindeki güç ve tekniğin getirdiği paradigma sayesinde de olası bir yıkıcı bir güce sahiptir. Sık sık savaş gazeteciliği negatifi üzerinden ilerlenen bir tür olarak da kodlanan mevcut olgu, özellikle fiili savaş sonrası toplumlara bir düzen getirmeyi de amaçlamaktadır. Bununla birlikte çalışmanın sonraki

aşamalarında da değinilecek konulardan olan eksikler noktasında ise; geleneksel gazeteciliğe bir alternatif olacak ise etik kodlar üzerinden yeni bir tanımlama ve kuramsal olarak da akademide iyi bir eğitim üzerinde durulması gerekmektedir(Tokgöz,1994:65-66).

Barış gazeteciliği anlayışının anlamlandırılabilmesi açısından, bahsi geçen olgunun zıttı konumunda duran savaş gazeteciliği anlayışının da idrak edilebilmesi, çalışmanın ana temasının kavranması itibariyle önemlidir. Bu manada işleyiş biçimi olarak savaş gazeteciliği anlayışı, toplumdaki zıtlıklardan ya da çatışmalardan beslenerek okur kitlenin ilgisini çeken ve beraberinde oluşacak olan sosyo-politik sorunları benimsemeyen bir anlayışın ürünüdür. Mevcut düzlemdeki realitede herhangi bir fiili savaş ya da çatışma durumunun olmasının gerekmediği bu gazetecilik anlayış biçimi, herhangi şekilde ortaya çıkan çatışmaların kaçınması ve mevcut durumların kışkırtılması anlayışı ile hareket etmektedir. Bu anlamda, gazeteciliğin yapı taşlarından olan haber değerinin, sıra dışılığa olduğunu benimseyen bu gazetecilik anlayışının diğer işleyiş biçimlerinde; sorun odaklılık, haber kaynağının seçkin ya da elitlerden seçilmesi, olayı sadece iki taraflı biçimlerde yorumlayarak mevcut tarafların düşüncelerinin yeterli görmesi, "iyi-kötü", "haklı-haksız" gibi ikililiklere yer verilmesi gibi özellikleri de bu anlayışa içkin diğer durumlardır. Saygın ve Kocabaş'ın aktarımıyla Wolfsfeld'e göre ise, genel geçer gazetecilik, dört farklı haber seçim anlayışının benimsenmesi özelinde olayları derinlemesine yorumlayamamaktadır. Bu durumda klasik medya; uzun dönemli olan süreçlerin halk kitlelerince ilgi görmemesi özelinde olayları detaylandıramamakta, sansasyon peşinde reyting anlayışına içkin davranıp ılımlı ve uzlaşmacı sesleri göstermemekte, medyanın kısa ve net olma anlayışına vurgu yaparak olguları basitleştirmekte ve olayları uzaktan izleyen bir göz gibi davranıp diğer coğrafyalardaki sosyo-politik gerçeklikleri anlamlandıramamaktadır(2015:3-4).

Anlatımdan hareketle; savaş gazeteciliği ve barış gazeteciliği anlayışındaki esas farklılıklar konusunda, farklılıkların görünürlük seviyesini azaltan, bütünleştirici, yapıcı ve uzlaşımçı olan barış gazeteciliğinin karşısında özelliklerin tümünün negatif yansıması biçimindeki görünümü benimseyen savaş gazeteciliği anlayışı durmaktadır. Barış gazeteciliğinin açıklanması mahiyetinde ise sadece söylemlerin ve konuların değil; gazetecinin bizzat yaptığı fiili çalışmalar da önemlidir. Bu bağlamda barış gazetecisi; aynı anda hem doğruyu dile getirirken bir yandan da belirli görünürlüğü olan çatışmaların çözümü hususunda da proaktiviteyi benimsemelidir. Bahsedilen proaktiviteden anlaşılması gereken; çatışmanın temellerini ortaya koyması gerekliliği, çatışmayı belirgin ve şeffaf bir durumda açıklaması gerekliliği ve bu faaliyetlerin içeriği olarak odağında insan olması gerekliliği yatmaktadır. Bunların bir sonucu olarak ise, 'biz-onlar' ayrımından sıyrılarak ama bir yandan da sadece

uzaktan gözlemci rolüne de bürünmeden, şiddetin önlenmesi esasına dayalı olan haberlerde, şiddetin görünür ya da görünmez temellerinde yatan sorunları açıklaması gerekmektedir. Savaş gazeteciliğinin görünmez esaslarından olan ' çatışmanın ardındaki' gizlilik kalıbının yıkılması esasına dayalı olan barış gazeteciliği düşüncesinde, anlaşılması gereken odak noktasının ise 'karşı' olarak tanımlanan kesim ya da tarafın herhangi bir şekilde her türlü kötü olguyu hak ettiği anlayışıdır. Bahsi geçen anlayışın kalıplarının yıkılması esasında ise, yine söylendiği üzere barış gazetecisi büyük rol oynamaktadır(Aksoy,2016:17).

Barış gazeteciliğinin tarihsel gelişimine ve bu yöndeki ivmesine bakılacak olunursa, Galtung ve McGoldrick gibi isimlerin yanında Sir Robin Christopher da göz ardı edilmemelidir. Bu anlamda bir tartışma konusu olarak gazetecilerin; olayların ve olguların çözüm kısmında mı yoksa sorun kısmında mı yer alması gerekliliklerinden bahsedilirken tereddütsüz biçimde çözüm kısmında yer alma gerekliliklerini vurgulamıştır. Bu anlatımdan hareketle bir ek olarak Samuel Peleg, yine barış gazeteciliği özelinde bu konunun sadece 'iyi' gazetecilikten ibaret olmadığını, farklı bir gazetecilik olduğunu vurgularken, şiddet temelli konularda ince ayrıntılardan ziyade, öyküleştirme tarzında da barış gazeteciliğinin genel geçer gazetecilikten tamamıyla bir kopuşun ürünü olduğunu desteklemektedir. Dipnotların bir getirisi olarak, barış gazeteciliği anlayışı; sadece görülen olgular üzerinde detaylı ya da yüzeysel analiz ya da anlatılardan ziyade, gerçekliğin yansıtılması değil, onun keşfedilmesi ve saklı olan olgunun ortaya çıkarılması anlayışına dayanmaktadır. Bu konudaki bir diğer önemli fark ise yazılan metinlerden hareketle ana amacın manipüle değil, ilgi besleme üzerinde durulmasıdır. Bütün bunlardan hareketle McGoldrick ve Lynch temelli olan ve barış gazeteciliğinin uygulanması pratiğinde etkisi büyük olan ilkeler ise, genel geçer gazetecilik ile bahsi geçen gazetecilik arasındaki temel 18 pratik farklılıktır(KG Ajans,2017:42-43).

2.2. Barış Gazeteciliği'nin İlkeleri

Herhangi bir olguya ait ilkeler; o olgunun nasıl gerçekleşeceği, nasıl gerçekleşmesi gerektiğini, nasıl gerçekleşmeyeceğini ve bu durumlar çerçevesinde genel bir ideali belirlemekte etkin olan kodlardır. Bu çerçevede genel geçer gazeteciliğin bazı ilkeleri, Erimli'nin de aktardığı üzere;

- Doğru ve gerçek haber yapmak
- Açıkça belirli bir olayda, kurum tarafını belli etmediği durumlarda kurumun genel olarak tarafsız olması
- Doğruluğunun kesinleşmemesi durumunda haber yapmamak
- Demokrasi, barış ve insan hakları gibi evrensel değerler çerçevesinde habercilik yapmak

- Şiddet lehtarı haber dilini savunmamak ve kullanmamak
- İftira ve hakaretten kaçınarak eleştirinin ölçütünü kaçırmamak
- Özel hayatın gizliliği çerçevesinde bir dili kullanmak
- Masumiyet karinesi çerçevesinde hareket etmek vs.(2014:28)

Mevcut anlatı çerçevesinde, genel gazetecilik ilkelerinden birkaçı özelinde de birçok eleştiri bulunmaktadır. Özellikle Dalessio ve Allen'ın 1948-1996 yılları arasında, başkanlık kampanyalarının hakim olduğu dönemlerde yaptıkları, gazetelerin eleştirel çözümlenmesine dayalı çalışmalarda(2003); köktenci Hristiyanlara, siyahilere ve kadınlara yönelik negatif bir algının saptanmasının yanında, haber okurları ya da okur kitle nezdinde de, farklı bir görüş üzerinden ilerleyen medya kuruluşlarının haberlerinin gerçeği yansıtmadığı fikri görülmektedir. Buna ek olarak Özer'in de ifade ettiği üzere; gelinen 21.yy. dinamiklerinde okur kitle ya da medya kullanıcısı çoğu birey, gazete başta olmak üzere, diğer medya araçlarının da belirli bir objektiviteden yoksun olduğunun farkındadır. Bu yoksunluğun ana sebebinin, objektifliğin bir amaçtan çok idea olduğunu düşünen okur kitle, kendi görüşleri çerçevesinde yayınları takip etmek üzerine bir medya kültürü benimsemiştir. Bunun yanında gazeteciliğin; mevcut bir olayın, herhangi bir dil olgusu ile anlatım pratiğinden daha çok, o olay üzerinde iletişimsel argümanlar kullanılarak bağlı olunan medya kanalı ya da gazeteci özelinde yorumlanması olduğu fikri, gazeteciliğin genel olarak sık üzerinde durulan objektiflik temelli tüm ilkelerine getirilen bir eleştiri konumundadır.

Taş'a göre ise gazeteciliğin ana etik ilkelerinden olan hakikat ilkesinin düzenli ilerleyememesi ve ardından objektivitenin imkansızlığı söz konusu olduğunda, genel olarak bir mesleğin rasyonallitesi ve evrenselliği tartışması ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda, özellikle 20.yy'ın sonlarında ve 21.yy'da profesyonelleşen mevcut gazetecilik mesleğinin, ilkeler bağlamında genel geçer kurallar ve kalıplara sarmalanması, felsefi olarak 'gerçek' olgusunun doğasından kaynaklanan kesin olmaması manasında çelişkilere sahiptir. Bu durumda özetlenmesi gerekilirse; gerçeğin ve doğrunun kesin bir yargı temeli üzerinde şekillendirilememesi durumundan kaynaklanan çatışma olgusu, gazeteciliğin kesin bir yargısal doğru üzerinden ilerleyememesine neden olmaktadır(2011:126-128)

Lynch ve McGoldrick tarafından uygulanmasının pratikle buluştuğu barış gazeteciliği anlayışı esasında 17 maddeden oluşan bir sistematik geliştirilmiştir. Bu anlamda, temelinde Galtung'un savaş gazeteciliği ve barış gazeteciliği arasındaki 4 temel farkı barındıran bu ilkeler; doğru bir dil ile haber yapım aşamasında bulunak, halk odaklı ve kitlelere yakınlık açısından önemli, çözüm odaklı, her tarafın sesine kulak vermek ve kesinlik esaslarında birleşmektedir(Yıldız,2011:37). İlkelerin önemi hususunda ise Alankuş, uygulanması ve

benimsenmesi gerek kodlar vasıtasıyla genel geçer gazetecilik anlayışının temel ilkelerinin bir yapı-söküme uğratılmadan barış gazeteciliğinin ilkelerinin benimsenemeyeceğini vurgulamakla beraber; literatürde üstünde durulan ana konulardan birisi ise objektivitedir(2016:29).

2.2.1. Çatışmayı İki Tarafa İndirgemekten Kaçınmak

Yapılması muhtemel olan ve savaş gazeteciliğinde de görünürlüğü fazla olan bu metodun bir getirisi olarak, sadece iki tarafa indirgenmiş olan çatışmaların mantıki bir çıkarımı olarak; günün sonunda bir tarafın kazanan, bir tarafın ise kaybeden olması akla yatkınlık açısından ağır basmaya başlayacaktır. Bu noktada ise iki taraftan birisinin kaybeden olması, olayın anlamlandırılmasından çok, dramatize edilmesinde bir yarar sağlayacaktır(Yıldız,2011:37). Pratik açıdan ise savaş gazeteciliğinde görünen durum; tarafların ikiye ayrılması sürecinde 'biz' ve 'onlar' şeklinde bir ikileme dayandırılan hususun, bir süre sonra 'biz=kazanım', 'onlar=kayıplar' şeklinde bir anlamlandırmaya yol açmasıdır. Bu da anlatılan konunun açıklamalarına göre bir müzakerenin ya da çözümün değil, mücadelenin ve çatışmanın beslemecisi olacaktır(Arvas,2019). Yapılması gereken ana esas ise iki tarafa da içkin biçimde farklı durumlarda gözüken etnik ya da kültürel kodlara bağlı grup ya da toplulukların amaçlarının derinlemesine incelenmesi ve bunun medyatik bir analizinin yapılması gereğidir(Alankuş,2016).

2.2.2. Keskin Ayrımlar Yapmaktan Kaçınmak

Başlıkta bahsedilen olgu, 'ben' ve 'öteki' şeklindeki keskin ayrımlar oluşturulacak olan ikililikleri makul kılmakla beraber çerçeveleme olanağının da göz ardı edilmesi durumudur. Bu durumun bir getirisi olarak ise 'öteki' hakkında haberler üretirken, barış gazeteciliği perspektifinde hâkim bir okuma yapmanın imkansızlığıdır. Ek olarak keskin ayrımlar, iki taraf arasındaki, her ne konuda olursa olsun, benzerliklerin yıkılması sürecinde önemli rol oynayarak bununla ilintili bir biçimde taraflar arası zıtlıkları ve doğacak olan şiddeti meşrulaştıracaktır(Ersoy,2006:7).

2.2.3. Çatışma Olgusunu Spesifik Bir Zamana ya da Mekana İndirgemekten Kaçınmak

Barış gazeteciliği anlayışının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması yönündeki çalışmaların başlıca amaçlarından birisi de Şen'in aktarımıyla söylendiği üzere; çatışma olgusunun küreselliğine dikkat çekmek ve mevcut çatışmaların öncesinde ortaya çıkmış ya da

sonrasında ortaya çıkacak tehditlere karşı kamuoyunu bilgilendirmektir. Bu anlamda çatışmanın belirli bağlamlara empoze edilmesinin bir sonucu olarak Galtung'un da ilettiği üzere yaşanan durum artık bir gerçeklikten ziyade; bir spor müsabakası ya da bir gladyatör sirki olarak adlandırılmaktadır. Ek olarak barış gazeteciliği anlayışının spesifik bir 'çatışma'ya odaklanırken dahi, bir olgu olarak-büyük harfle- 'Çatışma'yı da konu edinmesi gerekmekte ve durumun mevcudiyetini küresel bir boyutta ele almalıdır(Şen,2013).

2.2.4. Şiddetin Görünmeyen Etkilerini de Göstermek

Şiddet eylemi, hangi görünüş ya da realitede olursa olsun pek çok farklı etkilere sahiptir. Buna müteakip genel geçer gazeteciliğin ana özelliklerinden birisi olan sonuç odaklılığın bir karşı ya da ters yansıması olarak barış gazeteciliğinde önemli olan olgu sonuçlardan ziyade süreçlerdir. Bunun bir getirisi olarak ise çatışmanın ve şiddetin etkileri ya da sonuçları durumunda önemli olan olgu sayısal veriler değil; psikolojik hasar ya da travmaların uzun veya orta vadede etkisi olmalıdır. Bu sebeple yapılan haberlerin temasındaki ana unsur sonuçlardaki skorlardan ziyade şiddetin negatif etkileri olmalıdır(Alankuş,2016:44).

2.2.5. Tarafların Tanımlanmasında İkiliiliklerdeki Liderlerin Ötesine Ulaşmak

Çalışmada bahsedildiği üzere barış gazeteciliğinin genel geçer gazetecilik formundan olan farklılıklarının başında meydana gelen çatışmalarla ilgili yüzeysel değil derinlemesine ve çok yönlü bir anlatım sergilediği gerçeğidir. Bu anlatımı destekler biçimde; barış gazeteciliği formatına ve düşüncesine uygun bir şekilde yazımı yapılan haberlerde yüzeysel olamayan hedefler çerçevesinde hareket edilerek; çatışmaların yarattığı gerçekliklerde olan bölgedeki halkın ya da toplumun mevcut çatışma(lar)dan ne denli etkilendiği, kuramsal ve teorik açıdan bu yazıma uymaktadır. Bununla beraber lider tanımlamasının herhangi bir topluluktaki tüm fikirlerin ortaklığından meydana gelmediğinin benimsenmesi neticesinde, konuyla ilgili öznel bir hareket içerisinde yorumlamalarda bulunan taraf liderlerinin söylemlerinin, halk nezdindeki karşılığının analizinin yapılması da bu görüşün uygulanmasında ve yazımında destekleyici bir rol oynamaktadır(Yıldız,2011:37).

2.2.6. Taraflar Arası Farklılıklara Değil Ortaklıklara Dikkat Çekmek

Çalışmanın pek çok noktasında da söylendiği üzere şiddet ve çatışmanın farklı biçimleri de olsa da bu biçimlerin hepsi, medya açısından haber değeri çözümlemesi özelinde değer taşımaktadır. Bu noktada; etnik köken, milliyet, cinsiyet veya dini farklılıklar her zaman bir çatışma doğurduğu izlenimiyle beraber, medya tarafından da körüklenerek haber yazımında

kullanılmaktadır. Gazetecilik bağlamında pek çok kez etik kodların ihlali söz konusu olsa dahi izlenilen bir yol olarak savaş gazeteciliğinin bir pratiği haline dönüşen bu durum, taraflar arası uçurumu açmakta ve çatışma ya da şiddeti belirgin çizgilerle belirlemektedir(Şen,2013.167). Bunun karşısında duran barış gazeteciliğindeki anlayış ise ortak bir zemin çerçevesinde tarafları müzakere odaklı çözümlere yöneltebilecek gazetecilik pratikleridir.

2.2.7. Sadece Şiddet Odaklı Habercilik Yapmaktan Kaçınmak

Haber dili bakımından önceki pratiklere içkin örnekler de göz önüne alındığı zaman; sürekli şiddet ve vahşet betimlemelerinin haberlerde kullanımı, daha sonraki süreçlerde de şiddetin merkezinde olacağından mütevellit; kullanılan dilin bu odakta olmaması, barış gazetecisinin haber pratiklerinde uyması gereken koşullar arasındadır. Bundan hareketle bu dilin kullanımının yaratacağı etki, şiddetin şiddetle çözümü özelinde olacağından dolayı, görüşün önemli bir noktasına oturmaktadır(Yıldız,2011:37). Çatışma olgusu söz konusu olduğunda ise; karşıt çıkarlar söz konusu iken farklı tarafların fikir ayrılığı yaşaması olarak adlandırılan bu durum, şiddet olgusu ile bir düşünülmemelidir. Şiddet ya da çözüm, çatışmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan iki durumdan birisidir. Bu durumlardan hangisinin ortaya çıkacağı konusunda ise medya büyük söz sahibidir(Çiftcioğlu,2017:6-8).

2.2.8. Şiddeti Spesifik Bir Sorumluya Bağlamaktan Kaçınmak

Yapısı ve amacı gereği barış gazeteciliği perspektifi; çözüm odaklılık ve olayları ele alış biçimiyle geleneksel gazetecilik pratiklerinden kökten bir biçimde ayrılırken, bir yandan da söylem özelinde 'düşman' oluşturmayan bir yapıya sahiptir. Bunun esaslarından birisi de taraflar arası çatışma koşullarını bir yandan muhabereden müzakereye doğru olgunlaştırırken bir yandan da kültürel ya da herhangi farkları olabildiğince azaltma gayesi taşımaktadır. Anlatılan durumların pratikte bir mümkünatının olabilmesi açısından ise bir çatışma olgusunun, belirgin tek bir tarafa ya da kişiye bağlanmaması elzem noktadadır. Bu anlatının eşliğinde barış gazeteciliği; olayları bütünlemesine ele alırken bir yandan da şiddet ögesinin sorumlusunu değil, yaratıcı faktörlerini ve bu mevcut faktörlerin ortaya çıkış koşulları üzerinde durmalıdır(Geçer,2018:35-36).

2.2.9. Sadece Tek Tarafın Mağduriyeti Üzerinde Yoğunlaşmak

Başından beri söylenildiği üzere barış odaklı habercilikte, ikililikleri ve çatışmaları demokratik ve müzakereci yönlerden çözmek, bakış açısının ana amacıdır. Bahsi geçen olgunun

sürdürülebilir olabilmesinin altında yatan anlayış ise farklılıkların en aza indirgenerek çözüm odaklı düşünmekten geçmektedir. Bu manada tek tarafın acı ya da korkuları üzerinden yapılan haberler; karşı tarafın 'canı' olarak adlandırılmasına ön ayak olmakla birlikte, tek çözüm yolu bu 'canı'nın cezalandırılması düşüncesinde oluşmaya başlar. Bunun tersi biçimde yapılması gereken gazetecilik pratiğinde ise esas amaç, her iki tarafın da maddi-manevi kayıplarını gözler önüne sermektir(Yıldız,2011:38).

2.2.10. Mağdur Tarafı Kurbanlaştırmaktan Kaçınmak

Mevcut herhangi bir olayda, taraflardan birisinin mağduriyeti üzerinden; ihtiyaç, mahvolmuşluk, zavallılık ya da trajedi olgusunun kullanılmasıyla, belirli bir "kazan-kaybeden" ilişkisi temelinde oluşturulan haberlerin barış gazeteciliği perspektifinde bir geçerliliği olmamaktadır. Buna ek olarak yaratılan bu durumun herhangi bir çatışmayı çözme yetisi de bulunmamaktadır. Bu sebeple durumun çözümü açısından yapılacak olan hareket, tam tersi bir durumda kalan tarafın, mağduriyet olasılığında neler yapabileceğinin aydınlatılmasıdır(Alankuş,2016:112).

2.2.11. Haberde Kullanılan Sözcüklerin Değerinin Anlamlandırılarak Kullanılması

Haberde kullanılan söylem, haberin içeriğini de belirlemektedir. Buna ek olarak söylemin, kullanılan dilin kültürel ve toplumsal bağlamıyla ilintili olmasıyla, önemi ortaya çıkmaktadır. Bu gerçeklikten hareketle; söylemde kullanılan sözcüklerin seçiminin önemi ise yadsınamazdır(Yüksel,Y.,2004). Söz edilen bilgilerden hareketle haberde kullanılacak olan "suikast, katliam, trajedi, soykırım" gibi sözcüklerin kullanılması esnasında anlamlarının kesin ve net bir biçimde bilinmesi gerekmektedir. Bu bağlamda mevcut sözcüklerin özensizce kullanımı; acının önemsizleştirilmesi gibi durumlara yol açabilmektedir(Yıldız,2011:39).

2.2.12. Şeytanlaştırıcı Sıfat Kullanımından Kaçınmak

Barış gazeteciliği perspektifinin taraf tutmaksızın, çatışmaların çözümü temelinde hareket ettiği anlayışından yola çıkılırsa; kullanılacak olan sözcüklerin her iki taraf açısından da özenle seçilmesinin vurgusu, çalışmanın pek çok yerinde geçmektedir. Mevcut durumun ya da olayın herhangi bir taraf açısından ele alınmaması gerekliliğinden hareketle; "saldırgan, canı, vahşi, barbar" gibi sözcüklerin kullanılmaması gerekmektedir. Bu durumun olmaması ihtimalinin doğuracağı sonuçlar ise şiddetin tırmanışını haklılaştırma temelli olacaktır(Alankuş,2016:112).

2.2.13. Köktendirici Sıfatlar Kullanmaktan Kaçınmak

Kullanılan sıfatların anlam özellikleri, söylemin yapısı ve gücü gereği taraflar arası farklılıkları körüklemeye etkilidir. Bu mantıktan hareketle; "terörist" veya "fanatik" gibi sıfatların kullanımı iki taraf arasındaki zıtlıkların artmasına neden olabilmektedir. Bu mantıksallıktan hareketle, "biz" ve "öteki" tanımlamalarında kullanılan bu tür sözcüklerin sonucu iki taraf arasındaki dengenin kaybolmasına kadar ilerleyebilmektedir. Gazeteci perspektifinden mevcut olaya bakıldığında ise; müzakere olasılığının ortadan kaybolması durumunda anlatılmakta olan barış gazeteciği görüşüne aykırı davranılmış olur. Bu durumun yerine olabilecek olan durum ise tarafların kendilerine taktığı isimlerin kullanılmasıdır(Yıldız,2011:39).

2.2.14. Sadece Tek Tarafın Yanlıları Üzerinde Hareket Etmek

Haber değeri taşıyan çatışmalar söz konusu edilirken taraflardan sadece birisinin yanıları üzerinden hareket etmek, objektiflik ve görüşün temeli gereği uygun bir durum olmaktan çıkar. Farklı tarafların farklı durumlarına ve iddialarına aynı özenle yaklaşmak ve bunun bir sonucu olarak haberdeki özneler arası dengeyi de eşit kurmak gerekmektedir. Yapılması gereken bir diğer durum ise gerçeklerin ortaya çıkarılması bağlamında, haberde sözü edilen tüm taraflara aynı derecede saygı göstermektir(Alankuş,2016:112).

2.2.15. Fikir ve İddiaları Kesin Doğru Olarak Lanse Etmemek

Mevcut herhangi bir çatışmada farklı öznelerden farklı şekilde, doğruluğu kesinleştirilmemiş iddialar ortaya atılabilmektedir. Bu durum birçok olay için geçerli olmakla beraber söylemlerde bu şekilde kullanımının bir sonucu olarak, öznelerden birisi üzerinde haklı ya da haksız bir yük oluşturmaktadır. Haberin anlaşılması ve barış gazeteciliği perspektifinde ilerleyebilmesi açısından, fikirlerin ve iddiaların olgusal bir doğru olarak anlamlandırılmasından ziyade mevcut fikir ve iddiaların bu söylemleri ortaya atan kişilerin ya da grupların ağzından söylenmişçesine sunulması gerekmektedir(Yıldız,2011:39).

2.2.16. Liderlerce Onanan Kararları Tek Temel Bağdaştırmaktan Kaçınmak

Tarafların liderleri tarafından imzalanan Barış Antlaşmaları, barış temelli kararlar ya da açıklamaları yalnızca barışın sağlanmasındaki mutlak güç olarak görmek; barış gazeteciliğinin, olayların temeline inilmesi anlayışına aykırı bir durumdur. Bu temelde, barış gazeteciliği perspektifinde ilerleyen bir gazetecinin, sorunların yeniden ortaya çıkıp

çıkması durumlarına karşın derinlemesine haber yapması gerekmektedir(Alankuş,2016:112).

2.2.17. Tek Taraflı Çözüm Önerilerinden Kaçınmak

Ortaya çıkan sorunun taraflarından birisinin kimliğine ait dahi olsa, gazeteci, barış gazeteciliği perspektifinden ilerlerken, tarafsızlık ve ileriye dönük barışı hedefler anlayışla hareket ederek; yalnızca içinde bulunduğu gruhun lideri ya da liderlerince yapılan barış esaslı açıklamaları göz önünde bulundurarak ilerlememeli; her iki grup temelli yaklaşımlara açık olarak nihai amaç olan barış temelinde eylemler gerçekleştirmelidir(Yıldız,2011:39).

2.3. Barış Gazeteciliği'nin Uygulanması Bağlamında Söylem Kavramı

2.3.1. Söylem Kavramı ve Dil Olgusu

Bilindiği üzere dil olgusu ve taşıdığı anlama istinaden pek çok farklı bakış bulunmaktadır. Bunlara istinaden Özer'in aktarımıyla dil; geleneksellik ve modernizm ilişkisi içinde önemli bir vazife görmektedir. Mevcut olgunun, bahsi geçen konudaki vasfı ise bir tür köprü görevi üstlenmesi ile açıklanmaktadır. Buna ek olarak dil olgusuna bakış açısındaki farklılıklardan birisi ise gösterge ile kullanılan kelime arasındaki ilişkidir. Farz-ı mahal; Antik Yunan anlayışında kullanılan kelime ile değinilmek istenen nesne arasında organik bir bağ bulunurken(naturalizm), konvansiyonalist anlayışta ise ters bir durum olarak bir rastgelelik bulunmaktadır(Özer,2007:40).

Dil olgusunun bir başka tanımlaması ise Martinet tarafından yapılmıştır. Kısaca bir 'bildirişim aracı' olarak tanımlayan düşünür, özellik bakımından dil olgusunun, yaşanan deneyimlerin bir insandan bir başka insana sessel yolla anlatılması tanımlamasıyla hareket eder. Buna ek olarak farklı dil sistematiğinde yer alan farklılıkların yine anlamca değişebildiğini, yani özellik, içerik ya da anlamsal bütünlük olarak değişkenlik gösterebilen organizmalar olduğunu eklemiştir. Saussure'e göre ise önemli olan noktalardan birisi ise dil olgusunda var olan ses içeriği ile anlamsallıktır. Bunun göstergelerinden birisi ise dil olayının iki yüzü olduğu varsayımından gelmektedir. Bu manada ilk yüz ses olgusundan ibarettir ve anlamsallığın yaratılması bakımından gerekli duyulan materyali karşılamaktadır. Ancak sadece ses olgusunun varlığı yeterli olamayacağı için bir anlamsallık yani konu ya da özne gerekmektedir, ki bu da anlam kavramına tekabül etmektedir. Özelliklerin bütünselliği ve dilin yapısı bakımından ise sadece bireysel değil toplumsal da olduğu düşüncesinden hareket eden Saussure, bu iki özelliğin örtüştüğünden ziyade kesiştiği düşüncesini öne sürmektedir. Geçmişin bir tezahürü ve geleceğin bir olası yansıması olarak da adlandırılabilir olan dil olgusunun açıklamasında ise;

dilin ses, ses örgerleri, iletişim izlenimleri, düşünce, birey ve topluma içkin olması durumu söz konusudur(Köktürk ve Eyri,2013:126-128)

Dil olgusu, kullanımı ve mevcut olgunun söylem kavramı ile ilgili bağdaşıklığı arasında, birçok düşünür farklı noktalardan hareket etmiştir. Bu sebeple farklı perspektiflerin oluşumuna bağlı olarak izlenecek birçok yol ve görüş mevcuttur. Elbirlik ve Karabulut'un aktarımıyla sınıflandırılan mevcut görüşler dilin kullanımı, söylem ile ilgisi, söylem kavramının tanımıyla ilgili gibi durumlarca ayrılmaktadırlar. Bahsi geçen tanımlar şu şekilde özetlenebilir; bilgi temelli söylem yaklaşımı, metin merkezci söylem yaklaşımı, sözcelem, toplum ve ideoloji temelli söylem yaklaşımı, dil felsefesi temelli söylem yaklaşımı, iletişim temelli söylem yaklaşımı, tahkiye temelli söylem yaklaşımı, mitoloji-semiyotik ve hermenötik temelli söylem yaklaşımı, birey temelli söylem yaklaşımı ve metinlerarasılık temelli söylem yaklaşımı(2015).

Kavramlar ve sınıflamalar konusundaki açıklamalar ise; bilgi temelli yaklaşıma göre söylem olgusu temsili bir şeydir. Kendine ait kurallar bütünü çerçevesinde hareket eden ve arzu ile güç olgularının bir aracı rolünde konumlandırılan mevcut olgu, toplumsal bir pratik olarak da yaklaşılması gereken bir nesnedir. Metin merkezci yaklaşım özelinde ise J. Derrida ve ardıllarınca vurgulanılan noktada söylem kavramı; sadece belirli metinler vasıtasıyla aktarılabilen ve kesinlikle spesifik bir gerçeklik taşımayan bir olgudur. Buna ek olarak bir kodlama değil kod açma maruz kalması gereken mevcut kavram özelinde; inceleme ve analiz tekniği yapı söküm özelinde ilerler. Sözcelem, toplum ve ideoloji temelli yaklaşımın vurgusunda ise söylem kavramına bir araçmışçasına bakılmaktadır. Bunun nedeni söylemin başlı başına bir tikellik taşınamaması, kavramların aracı olması özelliği ile ilişkili olduğu varsayımından gelmektedir. Bu anlayışın ortaya çıkardığı sonuçlardan başlıcaları ise dil ve söylem ilişki ve beraberinde söylemin ideolojik temelleri ve sonuçları olduğuna dair görüşlerdir. Nesnel olarak ise görüşlerin getirdiği sonuçlar arasında Bakhtin'in Sözceleme Kuramı, Andre Maritnet'nin düzgü ve bildiri zıtlığı üzerine düşünceleri Ernesto Loclau'nun söylem kavramını hegemonya üzerinden kurgulaması, Fairclough'nun ideoloji temelli söylem görüşleri, Van Dijk'ın Söylem Analizi ile ilgili çalışmaları gelmektedir. Dil felsefesi temelli söylem yaklaşımı anlayışına göreyse söz edimi kavramı yoğunlukta olmakla beraber söylemlerin sonuçlarından ziyade insanların mevcut söylemlerle ne yapmaya çalıştıkları sorgulanmaktadırlar. Söylem kavramına iletişim temelli bakılması gerekliliği ve fikri ise Habermas ve ardıllarınca ortaya atılmıştır. Bu anlayış temelinde söylem olgusu iletişim üzerine iletişimdir ve çalışmalarında da özellikle ortaya koyduğu kavramlar; ideoloji, söylem ve güç olgularıdır. Tahkiye(öyküleme) temelli söylem yaklaşımında ise söylemin anlam özellikleri kadar, oluşturulan söylemin aktarım özellikleri de önem kazanmaktadır. Buna etki

eden şeylerden başlıcaları ise anlatıcı temelinde kullanılan dil, jest ve mimikler gibi materyallerdir. Söylem olgusuna bakış açısı temelinde farklı bir soluk getiren isimlerden birisi de Cloude Levi Strauss'dur. Bu temelde mitolojik, semiyotik ve hermenötik temelli bir yaklaşım izleyen Strauss; dil kullanımının tarihsel boyutuyla birlikte insanlar arası iletişimin süregelen bir olgu olduğu ve söylemlerin de zamanla oluştuğu fikrini öne sürmektedir. Jacques Lacan tarafında ise birey temelli bir söylem yaklaşımı görülmektedir. Bu görüşten hareketle bilinçdışı bir şekilde ortaya çıkan söylemler farklı kişiye farklı şekilde anlaşılır ve bu şekilde kişiden kişiye farklılaşır. Söylemi metin ile bağdaşık bir şekilde düşünen ve bu olguyu da iletişim ile bütünleştiren Beaugrande ve Dressler ise bakış açısı olarak metinlerarasılık temelli bir söylem anlayışına sahiptirler. Mevcut anlayış özelinde bir metnin birçok işlevi olduğuna ek olarak, yaratılan herhangi bir metnin diğer metinlerden hem tamamen farklı hem de bazı yönleriyle kesinlikle benzer olması zorunluluğu bakımından bir duvar ile çevrili olduğu fikrini benimsemişlerdir(a.g.e.,2015:35-46).

Söylem kavramına girilecek olunursa; etimolojik köken bakımından Latince'deki "*discurrere*", anlamca ise "*özne hakkında uzun uzadıya konuşma*" anlamına dayanmaktadır. Bununla birlikte varoluşsal açıdan bir soyutluk barındıran söylem, mevcut bir belirsizliği de kendisinde saklar. Bunlara ek olarak insana ve olağan bir durum olarak, dile olan ilişkisi bakımından sosyal bilimlerce özellikle 20.yy itibarıyla çok fazla kullanılan disiplinlerarası bir terim sözcük olarak yer edinmiştir. Belirsizlik ilkesi ve bununla birlikte bahsi geçen konu üzerindeki özellik bakımından özellikle Faucoult'un dil olgusunda ve bu mevcut olgunun tümevarımı olarak insandaki belirsizliğe varması ise bağdaştırma açısından önemlidir. Bu anlayışın bir devamı olarak ise Ellul'un sözün ve bunun getirisi olarak söylemin belirsiz ve ikircikli olduğu bakış açısı ile; Wittgenstein'in dilin düşüncüyü örtmesi konusundaki düşünceleri ortak paydada toplanmaktadır. Söyleme bakış açısının felsefi farklılıkları ise temel manada modernizm ve postmodernizm arasında olmaktadır. Modern yapısalcı anlayış Saussure ve devamında Barthes ve Lacan paralelinde ilerlerken; postmodernist anlayış, kökeninden Nietzsche ve devamı olarak Foucault, Deleuze ve Lyotard'ı barındırır(Sözen,1999).

Kuramsal ya da gündelik hayattaki kullanımı fark etmeksizin söylem olgusunun kullanımında her zaman dil olgusunun varlığı bulunmaktadır. Buna ek olarak dil olgusunun ise en temel anlamsal çerçevesi ise iletişim aracı olduğu anlayışına dayanmaktadır. Bu çerçeve kökeninde ise yanlış anlaşılabilir durumlarından başlıcası dilin sadece sözcükler temelinde anlamlandırılması düşüncesidir. Ancak unutulmamalıdır ki dil olgusunun sınırlandırılması bu çerçevede yetersiz kalmaktadır. Dil ve söylem olguları iki farklı cephe açısından süreklilik barındıran herhangi bir iletişimsel olguya da tekabül etmektedir. Bu anlayışın bir sentezi

manasında ise söylem olgusu da aynı mantıksal açıklama bağlamında sadece kullanılan sözcükler değil, kullanılmayan her türlü iletişimsel aygıtı da kapsamaktadır. Bu mantıktan hareketle söylem, kullanılan her türlü kültürel ögenin de bir yansıması olarak iletişimsel her durumda ortaya çıkan soyut kökenli bir yansıma olarak da adlandırılabilir (İşkar:2014;16).

Sosyal bilimlerde söylem kavramının tarihsel ve içinde kullanılan zamana içkin olmasının yanı sıra kişiler ya da söylemlerin üretildiği kurumlar arasındaki iktidar ilişkilerini de oluşturduğu gerçekliği bulunmaktadır. Söylem kavramının ise bilimsellikten olan ilişkisinin temelinde Foucault yer almaktadır. Mevcut temelde Foucault perspektifinden ele alınan söylem tasvirinde, mevcut sözcüğün belirli bir iletişimsel özelliğinden ziyade düzenleyici ve toplumsal pratiklerin yeniden ve yeniden üretildiği bir araç anlayışlı hakimdir. Bu anlayıştan hareketle iktidarın ve hegemonyanın üretildiği ve buna müteakip düzenlendiği bir araç olarak tanımlanan söylem, kültürel ve toplumsal her türlü pratikte sosyal her olguda karşılaşılabilecek bir olgu olarak bilimsellikte var olmaktadır. Bu sebeple ise iktidar olgusunun elde edilmesinde ve sürdürülmesinde bir güç olarak da tanımlanabilecek bir durum söz konusudur. Bu sebeple söylem olgusunun incelenmesi sürecinde sadece mevcut olgunun değil; bu olguyu üretenin ve bu süreçteki gerçekliklerin de incelenmesi gerekmektedir. Bu sebeptir ki söylem kavramının anlaşılmasının güçlüğü sadece soyut olmasından değil, komplike yapısında da kaynaklanmaktadır (Bayram,2016:1418).

Söylem kavramının temeline inildiğinde ise, Foucault'ya göre tek başına bir anlamlandırma yapılamamaktadır. Mevcut olgunun anlamlandırılması açısından, söylemin üretildiği iktidar mekanizması, sürdürüldüğü ve süreklileştirildiği iktidar kurumlarının da çözümlenmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir. İletişim bilimleri açısından ele alındığı takdirde, söylem kavramının bu açıdan, bağlamla olan ilişkisinin önemli olduğu kesinleşmektedir. Foucault'ya göre söylemin üretilmesi aşamasında "dışlama usulleri" kullanılmaktadır. Bu usullerden ilki ise "yasak" olgusudur. Bu olgunun kullanılma nedeni, herhangi bir konu ile ilişkilendirildiği takdirde konunun tabuluğuna ve üzerinde konuşulmasının net bir şekilde yasaklığına işaret edilmektedir. Konu hakkında konuşabilen, sosyal ayrıcalıklı kimselerin ise, bir tür güce sahip olduğuna kanaat getirilmiş olması, toplumsal zümreler arası farkları da ortaya koymaktadır. Özellikle cinsellik ve politika konularında kendisini üreten ve sürdüren mevcut "yasak" olgusu; söylem kavramıyla ilişkili biçimde arzu ve iktidar ilişkilerini de gözler önüne serer. Bir diğer dışlama usulü ise "akıllılık-delilik" ayrımında yatmaktadır. Bu ayrımın temelinde ise yatan asıl olgu, söylemin tek başına yeterlilik sağlamayıp, onu üretenle olan ilişkisi bağlamında incelenmesi durumudur. Bu durumdan

hareketle, tarihsel açıdan da "deli" şeklinde tasvir edilen kişilerce söylenen sözlerin bir anlamı olmaması haline bir gönderme bulunmaktadır. Mevcut yaftanın geri planında ise, yine söylemin ne olduğundan çok, kimin bu söylemi ürettiği durumu yatmaktadır. Bu sebeple söylem olgusunun iktidar ve bağlam ilişkisi iletişim bilimleri açısından bu sebeple önem arz etmektedir(Demir Güneş, 2013:57).

Bir diğer dışlama usulü ise doğru ile yanlış zıtlığı temelindeki insanda süregelen doğruyu bilme isteğidir. Mevcut bilme isteği, tarihsel olarak her daim olan ve iktidar ögesi liderliğinde yönetilen bir kavram olarak görülmektedir. Bu sebeple, mevcut doğrunun iktidar erki temelinde ele alınışı ve bu şekilde kesin bir doğru olgusunun, toplumsal olarak sadece ama sadece iktidar merkezli yönetilebilmesi bakış açısıyla; doğru kavramına ve olası bir yanıla bakış açısını değiştirmektedir. Ancak bu bakış açısı zaman geçtikçe, özellikle 16.yy itibari ile, söylemin doğruluk ölçütünün iktidar erki tarafınca tanımlanmasından ziyade; yapısına, kaynağına, kesinliğine, anlamına göre tanımlanması yönünde değişiklik göstermiştir. Foucault'ya göre doğruluk isteği ve dolayısıyla spesifik bir doğruya ulaşma çabası sonucu, bilgi ve dolayısıyla söylemlerin işlevsellik ve yararlılık boyutları da değişiklik gösterebilmektedir. Buna ek olarak kurumsallık olgusunun da es geçilmemesi yönünde düşüncelerine istinaden; bilginin kaynağının mevcut kurumsallık olgusunu taşıması, söylemin güçlü kılınması yönünde pozitif etki gösterecektir(a.g.e.,58).

Söylem kavramını Foucault üzerinden çalışmak için; onun, düzen olgusuna bakışını ve tarihsel anlamdaki sürekliliğine değinilmesi gerekmektedir. Farklı düzenlerin, insanlık tarihine etki eden farklı zamanlarda değişik şekillerde varoluşuna vurgu yapan ve bu sebeple söylem olgusunun arka planında da sürekli bu tanımlamayı barındıran Foucault, söyleme etki eden öğeler arasında en önemlisinin, mevcut tanımlama olduğu görüşünü savunmaktadır. Ancak, bu durumun bir "yapı" olarak değil, daha çok şablon veya şema olarak adlandırılması gerekliliğini savunan Foucault, insanlığın zamansal ve kültürel olarak kesin sınırlar ve limitler barındıramayacağını savunarak belirli kalıpların sürekliliğini ve kesinliğini de reddeder. Bu sebeple mevcut durumun herhangi bir şekilde yapısalcı perspektifle ele alınamayacağını savunmaktadır(Ece,2019:7). İnsanlık ile ilgili olan bakış açısı perspektifinde söylem nosyonu ile ilgili görüşleri değerlendirildiğinde Foucault; insanın hem üretim aracı hem de iktidar ilişkilerindeki özne bütününden birisi olduğu görüşünü desteklemektedir. Buna ilişkin olarak söylem olgusunda da aynı değişkenlik görüşü üzerinden devam ederek belirli bir bütünselliğin varlığını reddeder(Demir Güneş, 2013:59).

Söylem kavramına farklı bir bakış açısı ise Hall temellidir. Mevcut bakış açısı temelinde söylem; dil aracılığıyla ayyuka çıkan ve düzenleme vasıtasıyla aktarılan, önceden gelme

tecrübeler bütünüdür. Bu tanımdan hareketle, bahsi geçen olgusunun temelinde belirli bir deneyim ve geçmiş anlamlandırması bulunmaktadır. Eleştirel bir bakış açısı ile izlenecek yol ise, bu tanımın, söylem özelinde; sadece deneyimlenmesinden ötürü, belirli bir sınır ve/veya çerçevelerle bütünleşik yapısıdır. Mevcut davranışların tekrar edilmesi üzerinden ilerleyen bu bakış açısı, toplumsal ortaklığı ve iletişimi anlamlandırırken, sınırlarının olması ve tekrar temelli bir yol izlemesi yönünden ayrılmaktadır. Bahsi geçen yol üzerinden geçen bir tanımlama ise herhangi bir söylemin ortaya çıkışının imkansızlığı yönünde eleştirilere yol açabilmektedir. Buna karşın farklı bir perspektif ise Saussure temellidir. Buradaki anlayış ise deneyim ve tecrübelerden çok, iletişim şemasının doğal yapısı ve anlamsallıkla ilgilidir. Saussure, söylemi; gösterilen ve gösteren arasında geçmekte olan iletişim ağındaki yansımaların anlamsal arka planı olduğu yönünde tanımlamaktadır. Bu bakış açısı temelinde gösterge olgusu, yapısı gereği bir keyfilik barındırır, dahası gösterilen ve gösteren arasındaki bağın her daim sabit olmaması muhtemeldir. Konuya içkin verilebilecek örneklem ise sosyal bilimlerin inceleme alanlarının başında gelen 'toplum' olgusunun; sosyal bilimcilerce tekdüze ve bir gibi incelenmesi anlayışı verilmektedir. Aynı zamanda 'anlam'ın her zaman kesinlikten uzak ve tartışılabilir olduğu anlayışı da söylem kavramının kesin olmaması şeklinde bir bakış açısına çıkmaktadır(Purvis ve Hunt,1993:22).

Sözen ise kavramsal bir ilerleyişle söylem olgusunun sosyalliği çerçevesinde bir anlayış gerçekleştirir.Söylemlerin sosyal bir iletişim şemasında, sözcüklerin görünür anlamlarının altında; mevcut bağlam aracılığı ile ele alınması gereken bir öbek olduğu savında bulunur. Buna ek olarak, mevcut cümle gruplarının organik bağ kurduğu bağlam ile arasındaki ilişkiye dikkat çekerek sosyal bağlamdaki hareketlerin çıkış noktası olduğunu savunmaktadır. 'Sosyal hayatın verileri' şeklindeki tanımlamadan yola çıkılarak anlamlandırılan söylem, objektiviteden değil, subjektiflikten yana olan bir tanımlamaya sahiptir. Bu sebeple her daim bir ideolojik arka plana sahip olmakla beraber bir diğer söz öbeğini ya da ardılını etkilemesi bakımından söylem, tek başınalık sergilememektedir. Bu sebeple bağlam konusunda yine bir ortaklıktan bahseden Mills gibi Sözen de, anlamsal bir ortaklıktan ve aynı zamanda ortaya çıkan ya da yaratılan söylemin zamansal ve mekansal değişkenlerle olan ilişkisinden söz etmektedir(Sözen,1999:28).

Söylem olgusunun dil ile olan ilişkisinin yanında eylemler ve hareketler ile olan ilişkisine bağlı olarak, sonuç odaklı yaklaşımlar da bulunmaktadır. Bu anlamda özellik bakımından dil olgusunun insana tabii olmasının ana sebeplerinden birisi de bu olgu temelinde soyut düşünebilme ve simge kullanma özelliklerinin canlılar arasında bir tek insan temelli olmasından kaynaklanmaktadır. Belirli bir anlam bütünü oluşturmak için kullanılan dilsel simgeler, diğer simgeler ile birlikte belirli bir sistematik içinde de hareket etmektedir. Söylemin

doğurduğu sonuçlar perspektifinde konu ele alınılacak olunursa eğer; özellikle Austin ve Wittgenstein bu bakış açısından hareket etmiştir. Buna ek olarak özellikle Austin, dilin pratik kullanımı açısından araştırmalarda bulunurken tıpkı Saussure gibi bir "dilnin idealizasyon" sorunu ile karşılaşmıştır. Barthes ise dil ve dolayısıyla söylem konusunda mevcut kavram ve kavramları diyalektik ile bağdaştırmıştır. Söylem kavramı üzerinden gidilmesi gerekilirse, en basit tabirle herhangi bir dilsel ifadenin yazılı ya da sözlü hali olarak da adlandırılabilir olan olgu; spesifik bir kod olarak içinde bulunduğu kültür ve gerçeklik ile ilişki halindedir. Bu sebeple söylem kavramı ile dil olgusunun arasındaki bağ bu denli güçlü, perde ise bu denli incedir. Söylem kavramı üzerine yürütülen araştırmalar neticesinde ortaya çıkan durumlardan birisi ise, bahsi geçen olgunun anlamlandırılması özelinde incelenmesi gerekliliğidir. Bunun bir sonucu olarak ise söylemin analiz edilmesi gerekliliği ve dolayısıyla söylem analizi ortaya çıkmıştır(Ertaş Beşir vd.,2019:78).

2.3.2. Söylemlerin Barış Gazeteciliği'ne Etkisi

Barış gazeteciliği, literatürde sıralama ve sınıflandırma bağlamında incelendiği zaman alternatif medya içinde yer alır. Bu genel sınıflandırmada alternatif medya ya da alternatif gazetecilik anlayışlarındaki ortaklık, genel geçer gazetecilik ile olan farklarından kaynaklanmaktadır. Bu farklılık kimi zaman ideolojik, kimi zaman sosyokültürel kimi zaman da kullanılan söylemlerin farklılaşması yönünde olabilmektedir. Bu bağlamda barış gazeteciliğinin farklılığı ise birçok olgunun yanında aynı zamanda söylemleri de kapsamaktadır. Ana akım medyadan farklılaşan her alan gibi barış gazeteciliği de farklı grup ve statüdeki insanların söylemlerine yer vermekle beraber haber kaynakları ve izlenilen yol açısından da farklılıklarıyla göze çarpar. Farklı grupların söylemlerine ve görünmez olarak algılanan sınıflara da söz hakkı verilemesiyle, küresel ya da başlıca bölgesel olarak barışın oluşturulması ve devamı için hareket eden anlayış, gerçek bir kamusal alan oluşturmak için de çabalar. Genel olarak barış gazeteciliğinin anlayış bakımından sessiz olana da yer vermesi sebebiyle mevcut anlayışın bir ürünü olarak medyayı incelemenin çalışma tipleriyle ya da sahiplik yapısı perspektifinden olması da konu bütünlüğünce incelendiğinde yanlıştır. (Türköl,2019:9-10).

Egemen gazetecilik kodları ve kullanılan söylemler incelendiğinde, üretilen haberlerin özellikle söylem boyutuyla, bir uzlaşmadan çok bir sıralama ya da haklı-haksız ayrılığı yaratma çabası içinde olduğu söylenebilmektedir. Bu sebeple Şen'in çalışmasında da görüldüğü üzere, gazeteler, özellikle erk sahibi bir tarafın sözcülüğünü yapmakta ve gücün haklılık olgusu ile ilgisi üzerinden haber yazım süreçlerini kodlamaktadırlar. Bunlara ek olarak kullanılan

söylemlerde geçen sözcüklerin analizlerinde de görüldüğü üzere; "kınama yapan, düğmeye basan" ya da "zafer" ifadeleri kullanılan başlıklarda belirli bir taraflılık bulunmaktadır. Mevcut taraflılık sadece medyanın bağlı bulunduğu ülkeler özelinde değil, mevcut ülkelerin iş birliği içinde olduğu ve yakın dostluklar kurduğu diğer ülkeler aleyhine de gerçekleşmektedir(2013).

Söylemlerin genel geçer gazetecilik pratiğine bir diğer etkisi de kullanılan dilin teknik ile buluşması noktasıdır. Alankuş, genel geçer gazetecilik pratikleri ve barış gazeteciliği olgusunu incelerken, ortadaki yanlışlığın sadece kullanılan kelimeler ve anlamları çerçevesinde olmadığını savunarak, geleneksel gazeteciliğin; haber dili, haber kaynakları, objektivite ve 5N1K gibi pratiklerinde de olduğunu belirtmiştir. Bu mantıktan hareketle genel anlamda egemen eril dil ve kullanılan söylemler barış gazeteciliği perspektifinde tekrar incelenerek revize edilmelidir(2016). Üretilen söylemlerin anlamları ve yapısı ile ilgili Türkkol ise barış gazeteciliği perspektifinde incelenilecek olsa dahi her haber söyleminde etki eden ana unsurlar arasında, medya kurumunun sahiplik yapısı ve üretim sürecindeki kişilerin tutumu olduğunu da ekler(2012:105).

Barışın sağlanmasında söylemlerin etkisinin bir diğer göstergesi de medyaya düşen sorumluluklar bazındadır. Bu neticede Erdem'den aktaran Kocabaş ve Saygın'a göre yine çalışmada daha önce de açıklandığı üzere medya, erk sahiplerinin söylemlerini, yani egemen söylemleri, meşru bir zeminle tekrar tekrar üretmesi açısından çoğulculuk mantalitesinden ziyade çoğunlukçu fikirlere zemin hazırlaması ile uyuşmazlıkların ve çatışmaların sürdürülmesinde hem doğrudan hem de dolaylı bir şekilde sorumludur. Bu neticede ortaya çıkan durum, farklı olanın ötekileştirilmesi özelinde ayrımcılık ve ayrılıkçılığa neden olabilmektedir. Bu noktada barışın, mutlak veya süreli fark etmeksizin, sağlanması açısından farklılıkların tolere edilmesi gerekliliğine uymayan gazetecilik pratikleri, ki medyanın büyük çoğunluğu bu kapsama dahildir, olgu lehine değil aleyhine işlemektedir. Buna müteakip ortaya çıkan durum ise farklılıklar özelinde normal bir şekilde ortaya çıkan nefret söylemidir. Pratik açıdan mevcut kuramsal yaklaşımla gazeteciliğin ve gazeteciliğin etik kodlarının ortaya çıkarması gereken durum toplumsal barış iken, nefret söylemi oluşmasının nedeni söylemlerin önemi ve bu özelde pratik gazeteciliğin barış amaçlı kullanılmayışıdır(2015:2).

Ana akım gazetecilik ve mevcut söylemlerin üretimi hususunda ise Tokgöz'e göre özellikle 1800'lü yılların ikinci yarısından itibaren ABD merkezli olmak üzere gazetecilik pratiği ve anlayışında kesin bir objektivite hakim olmaya başladı. Ancak bunun bir getirisi olarak öznellik aranmasının akabinde, gazete sayfalarında *editorial page* olarak da adlandırılan köşe yazıları ve benzeri yazım şekilleri ortaya çıkmaya başladı(1994;380). Bu tarihsellik ışığında ortaya çıkan ana sorunlardan birisi ise mevcut gerçekliğin ve 'gerçek' olgusunun kendi

doğasından ve gazetecinin bu olgu üzerinden kesin bir gerçeklik ve objektivite inşa edememesinden kaynaklanmaktadır. Dursun'a göre tarafsızlık ve olgusal bir gerçekçilik üzerinden söylemlerine habere aktaran bir gazeteci, bunu ne denli istese de yapamaz. Çünkü haber metinleri mevcut gerçekliğin bir görüntüsü değil; gazeteci, editör ya da kurum özelinde gerçekliğin bir kısmının yansımasıdır. Bunun ana sebeplerinden birisi ise üretilen söylemlerin, ana olayla olan ilişkisi bağlamında, ana olayın ne kadarını kapsadığı ya da ne kadar doğru kapsadığı durumundan ortaya çıkmaktadır. Bir örneklem içerisinde değerlendirilecek olunursa eğer; herhangi bir konuda yapılan haberin ya da üretilen söylemin gerçekliği; gazetecinin tercihlerine, editörün seçimlerine, mevcut haber kuruluşunun sahiplik yapısına, reklam ve marka boyutuna ya da ilişkiler boyutuna kadar farklı yelpazelerde değişiklik göstermektedir. Sonuç olarak söylemin üretilmesi belirli bir tercihler silsilesinden ibaret olmakla birlikte, ana akım medyanın kesin bir objektivitesinden bahsetmek tam anlamıyla doğru olmamaktadır(2005:71-72).

Barış söylemi etik kodlar perspektifinde incelenilirse eğer, İrvan'dan aktaran Aksoy'a göre gazeteci; araştırmalarını barışçıl çözümlere odaklı bir şekilde yapmalı, gerçek dışı durumları ortaya çıkarmalı ve problemin değil, çözümün bir parçası olmayı denemelidir. Bunlar esasında geleneksel medyaya alternatif bir durumda olan barış gazeteciliği; yaftalama, nefret odaklı söylemler, suçlama ya da kötöleme gibi yazım biçimlerini haberlerinde kullanmaktansa; barış odaklı bir söylem çizgisinde ilerleyerek etik kodlarda da söylendiği üzere barışın bir parçası olmak durumundadır. Üretilen söylemlerin negatif bir şekilde ilerlemesinde, özellikle elitlerden ve erk sahiplerinden alınan bilgilerin önemi olduğu, çalışmada da geçmiştir. Bu bilgi ve Galtung'un savaş ve barış gazeteciliği ayrımından da yola çıkılarak söylenebilir ki gazeteci; elit olmayan kaynaklardan da bilgi toplarsa, arabulucu ve barış yanlısı kişilerin söylemlerini ön plana çıkarırsa, ortaya çıkan tüm iddiaları gerçekliğe uygun bir şekilde araştırırsa, yapılan haksızlıkların çatışmanın tüm tarafları açısından da olabilirliğini incelerse, üretilen söylemler barışa sebebiyet verecek biçimde oluşturulacaktır(Aksoy,2016:40-43).

Barış gazeteciliği ve söylem olgusu incelendiği takdirde görülecektir ki; mevcut görüşün ortaya çıkış sebebi de zaten kullanılan söylemlerin ve tekniklerin farklılaştırılması temeline dayanmaktadır. Geleneksel gazetecilikte yapılan haberler ve sunumlar çoğu zaman "biz" ve "öteki" üzerinden kodlanırken dolaylı ya da doğrudan bir şekilde kutuplaştırma temelli bir ayırım ve sonucunda da çatışmaya ev sahipliği gözükmektedir. Bir diğer negatif katkı ise toplumda sürekli bir şekilde tabakalaşmaya neden olması ve beraberinde net bir ayrımcılığın görünürlüğüne katkı sağlamasıdır. Tüm bu durum ve olgulara ek olarak barış gazeteciliğinin tam karşısında yer alan savaş gazeteciliği anlayışı ise durumları ve haber değeri taşıyan olguları

bir yandan haber olarak üretirken bir yandan da bu olguların bir reklamını yapmak vasıtasıyla olumlamaya ve savaşı teşvike yol açmaktadır. Objektivite üzerinden yapılan savaş gazeteciliği güzellemesi ise bir süre sonra orada bulunan haber ajansı ve muhabirlerin pratik açıdan taraflardan birisi lehine olan söylemlerini içermektedir. İşte tam da bu noktada Galtung'un barış gazeteciliği görüşü devreye girmektedir. Mevcut görüş özelinde şiddetin çatışmaya verilecek tek cevap olmadığı mesajı verilmektedir. Bu sebeptir ki; barış gazeteciliği bir alternatiften çok bir gereklilik olarak görülmektedir(Arvas,2019:284).

Savaş gazeteciliğine, barış gazeteciliği perspektifinden söylemsel olarak getirilen eleştiriler de bir bakımdan çerçeveleme kuramı yönündedir. Bu noktada bahsi geçen kuram özellikle 80'li yıllardan itibaren ortaya çıkmış olup bilişsel bir sınırlandırma mantığından çok, toplumsal ve kültürel alanı belirli çizgilerle kapsayan bir olgu olarak kabul görmüştür. Bu olgunun barış gazeteciliği ile ilişkisi ise savaş gazeteciliğinin ürettiği söylemler düzeyindedir. Mevcut olgudan hareketle haber üretici tekellerin ve okur kitlenin belirli durumlarda belirli olgularının anlamlarının inşasındaki rolünü açıklama maksadıyla ortaya çıkan kuram, anlamların sınırlılığını da ifade eder. Bu noktadan hareketle savaş gazeteciliğinin de belli başlı söylemlerinin sürekli ve sürekli üretilmesi neticesinde düşüncenin ortaya attığı önerme de gerçekleşmiş olur(Küçük Durur,2011:22).

Barış gazeteciliği perspektifinde, savaş söylemlerinin yeniden ve yeniden üretilmesi durumunda doğan sonuçlardan birisi de, fiili olarak savaşın hemen her gün medya aracılığı ile evlere girmesinin bir sonucu olarak, çatışmanın ve ikililiklerin sıradanlaşmasıdır. Bu durumun yarattığı negatif etkilerin başında ise sıradanlaşan savaş gazeteciliği söylemlerinin karşısında durmakta olan barış gazeteciliği söylemlerinin marjinal hale gelmesidir. Bununla ilgili haber inşasında barışçıl bir dil kullanılması ve söylemlerin de bu paralelde ilerlemesi bağlamında, negatif söylemlerin alanlarındaki genişleme, barış söylemlerinin kullanılamaması yönünde, mevcut görüş dahilinde gazeteciliğe ket vurmaktadır. Bu bağlamda önemli ayrımlardan birisi de, düşüncenin gösterdiği doğrultunun şiddetin haberleştirilmemesi gerektiği değil, şiddetin nadıl haberleştirileceği konusudur. Mevcut durumda çatışmalar ve zıtlıklar her daim bir haber değeri taşısa da önemli olan nokta, üretilen söylemlerin doğurduğu sonuçlarla, izlenen yolun barış odaklılığa ne denli yakın olduğudur(Erbaysal Filibeli,2016).

Bir başka bağlamda ise; savaş olgusu başlı başına bir şiddeti tasvir etmektedir. Buna istinaden Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde açıkça belirtildiği üzere gazeteciler; barış, demokrasi ve insan hakları söz konusu olduğu zaman her türlü ayrımın karşısında yer almalıdır. Ancak geleneksel profesyonel gazetecilik kodlarında da sık sık vurgusu yapılan 'tarafsızlık' ilkesinin getirdiği söylemler ile

çelişen bir konu olarak tartışılan bir kavramdır. Başka bir açıklama ile gazetecilerin toplumsal olaylarda tarafının ve söylemlerinin net olarak barıştan yana olması gerekirken, 19.YY'ın ortalarından itibaren sermayenin kontrolünde olan medyanın tarafsızlık söylemleri ile çelişkili bir ortam yaratılmaktadır. Bu bağlamda pratik gazetecilikte bir ikilem yaşanmaktadır: barıştan yana söylemlerin dile getirilmesi, tarafsızlık ilkesinin önüne geçebilir mi? En net ve kısa cevap, önceliğin belirlenmesi durumunda tarafsızlığın mı yoksa barışın mı sesi olunacağı tartışmasına verilen cevap ile aynı olacaktır. Buna müteakip; tekelleşmenin, devlet denetiminin ve oto sansürün gerçekliğinin kabul edildiği bir medya gerçekliğinde, tarafsızlığın olamayacağı ve söylemlerin de bu yönde gerçekleşmeyeceği konusu ise başka bir tartışmanın konusudur(Türkkol,2010:97).

Şiddet olgusunun haberleştirilmesi konusunda ise özellikle yanlış anlaşılan olgulardan ilki, şiddetin herhangi bir haberin içinde yer almaması durumudur. Ancak yanlış bilinenin aksine, şiddet olgusu barış gazeteciliği çerçevesinde yapılan haberlerde yer alan bir kavramdır. Ancak söylemin her şey olduğu görüşüyle örtüşecek bir durumla, şiddet olgusunun haberlerde nasıl kullanılacağı önemlidir. Bununla birlikte şiddetin daha fazla prim yaptığı anlayışını belirlemiş geleneksel medya anlayışına sahip kurumların aksine barış gazeteciliği, haber yapmanın, 'kullanıcıya ulaşmak'tan çok, okuyucuyu barış odaklı bilgilendirmek olduğunu savunmaktadır. Bu mantık üzerinden yürütülen mevcut görüş dahilinde, haberin olduğu ana ilişkin değil, bahsi geçen durumu ortaya çıkaran etmenlerin de irdelenmesi gerekliliği üzerinde durulmasının yanında sonuçlarının da irdelenmesi gerekmektedir. Bir 'kazanan' ve 'kaybeden'in olduğu güncel haber metnlerinin aksine barış gazeteciliği dahilinde yazılmış haber metnlerinde görülen başlıca söylem ise, çatışmanın sadece iki taraf arasında olduğu vurgusundan kaçınarak haber yapılması durumudur. Bunun ana sebebi ise medyanın söylemleri incelendiğinde görüleceği üzere; bir spor müsabakası mantığından hareket edilen haber metnlerinin söylemlerinde görülen düşüncenin aksine, savaş ya da çatışma olgusunun, sadece iki tarafı etkilemediği, sivil ya da konu ile ilgisi olmayan anti-militarist kitleyi de hedef gözeterek etkilediği gerçeğidir(Erbaysal Filibeli,2016:47).

Mevcut durumda özellikle üstünde durulması gereken nokta ise, Van Dijk'ın da değindiği üzere haber metnlerinin kendilerinin bir söylem olduğu fikridir. Bu fikirden hareketle insanları etkileyen ve insanların etkilediği söylemler; sosyal, kültürel ve ekonomik konular başta olmak üzere birçok alanda etki sahibidirler. Tarihsel arka planına bakılacak olunursa eğer; özellikle II.Dünya Savaşı'ndan sonra, standardize edilmiş savaşların yerini propaganda faaliyetleri ve kitlelerin belirli şekilde kanalize edilmesi gibi yöntemler almıştır. Mevcut gerçeklikte ise kitlelerin kontrolü ve propaganda faaliyetlerindeki önemli hususların

başında ise haber söylemleri gelmektedir. Herhangi fiili savaşın verdiği etkiden çok daha fazlasını, mevcut savaşın aktarımı sırasında profesyonel habercilerin aktarım yolları, yani söylemler, vermektedir. Bu durumun yarattığı etkiler ise bizzat devlet aygıtlarının istediği biçimde olmaktadır. Mevcut devlet sistematikleri, savaşın; önemli olduğu, sivil kayıpların gerekli olduğu, devletin ve mevcut iktidarların buna mecbur olduğu gibi fikirleri haberler ve daha genel anlamında söylemler vasıtasıyla geniş kitlelere yaymaya başlamıştır. Genel anlamda halkın bilgilendirilmesi gerekliliği taşıyan medya aygıtının bu durumu onu, bir propaganda aygıtına dönüştürmüştür(Geçer,2018).

Barış gazeteciliğine ve bu noktadan hareketle pratikte uygulanılmasına bakıldığında zaman ise gözle görülür olan nokta, hali hazırda hüküm süren gazetecilik kodlarının hakim olduğu genel geçer medyadır. Pratik olarak mevcut mesleği icra eden ve barış yanlısı olan gazeteciler olsa da, bir özerkliğe sahip olamamaları ve içinde bulundukları kurumun kodları üzerinden haber yaptıkları için belirgin olamamaktadırlar. Bu noktadan hareketle, barış gazeteciliğinin söylemlerinin hayata geçirilebilmesi açısından tek el olan ana akımdaki milliyetçilik ve ötekileştirme gibi görüşlerin ve söylemlerin bertaraf edilmesi gerekmektedir. Barış gazeteciliği söyleminin etkisinin önemine ek olarak, ana akım medyadaki söylemlerin etkisi de incelenmelidir. Bu bağlamda halk tabanına yerleşmiş olan mevcut medyanın geliştirdiği ve ürettiği söylemler, barış gazeteciliğinin hayata geçirilmesi ve pratikte uygulanabilmesini zorlaştırmaktadır(Çoban ve Yanıkkaya,2013:17).

Haberlerin halka sunulması noktasında ise özellikle Yıldız'ın da ifade ettiği üzere 'imaj' kavramı önem taşımaktadır. İmaj olgusunu oluşturan ana unsurların başında ise dil ve retorik gelmektedir. Medyanın retorik konusunda ise sergilenmesi gereken tavır, yapıcı bir retorik olmalıdır. Genel bağlamda ana akım medya unsurlarının yaptığı ölçüde bir 'biz' ve 'öteki' eksenli haberciliğin yarattığı kutuplaştırmadan ziyade, iki tarafın uzlaşması ve barış ekseninde hareket eden bir dil kullanımı gerekmektedir. Bu noktadan önem taşıyan bir başka unsur ise iki tarafın birbirilerine yaptığı 'terörist','düşman' ya da başka bir adlandırmadan ziyade konuyla doğrudan ilgisi olmayan üçüncü şahıslara yönelik davranışlardır. Medya söylemleri vasıtasıyla oluşturulan bu durumda tarafsızlığın imkansızlığı oluşmaktadır. Tam bu noktada ise barış gazeteciliği durmaktadır. Medya söylemlerinin tarafsızlık eksenli değil, barış eksenli olmasını destekleyen mevcut görüşle beraber kutuplaştırma olgusu söylemler vasıtasıyla ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır(2011,43).

Söylemlerin barış gazeteciliğine etkisi hakkında ise Çiftçioğlu'nun da belirttiği üzere dört farklı görünür ya da görünmeyen duvarlar bulunmaktadır. Konuyla alakalı olarak ise ana akım medyanın dünya genelinde milliyetçi ve etnik doğrultuda ilerlediği yönünde olan fikirdir.

Bundan hareketle, medyanın genel bağlamda, oluşturuldukları ülkenin yapısı nezdinde hareket eden gruplar olduğunu iddia eden fikir; milliyetçi temelli söylemlerin okur kitle tarafından daha çok benimsendiğini düşünmektedir. Bunun bir neticesi olarak ise barış gazeteciliğinin temelinde bulunan herhangi bir taraf lehinde haber yapılmaması gerekliliğine ters düşmesi, hali hazırda üretilen söylemlerin barış gazeteciliğine pratik açıdan ket vurmaktadır(2017:13).

Bu bağlamda üstünde durulması gereken noktalardan birisi de rızanın imalatı dolayısıyla üretilen bir medya tüketicisinin oto-kontrol sistemidir. Toplumsal uzlaş anlamında gelişkin olmayan toplumlarda, sansasyonel veya tık haberciliğinin gelişmesi ile birlikte, sorunların çözümü temelli değil, sorunların göz önüne serilerek düşman yaratılması temelli bir gazetecilik anlayışı hüküm sürmektedir. Bununla beraber medya aygıtının politik aktörlerle bütünleşmesinin de getirdiği bir sonuç olarak, medyanın genel geçer etik kodları dahi elde edilememesi, barış gazeteciliğinin de ilerleyememesine sebebiyet vermektedir. Ek olarak, mevcut anlayışın popülerlik kazanmasındaki ana sebeplerden birisi de, özellikle Körfez Savaşı sonrasında, mevcut pratikte, savaş muhabirliğinin popülerliğinin artmasıyla beraber bahsi geçen düşünce sistematüğinden konuşulur olması yatmaktadır. Bu durumun bir diğer getirisi ise, pratikte konuşulmasının bir getirisi olarak, literatürde de önemi artan kavramın görünür olması hızlanmıştır (Geçer,2018).

2.4. İdeolojik Bağlamda Barış Gazeteciliği Perspektifleri

2.4.1. Marksist Görüş

Marx'ın evrenselliği ve on dokuzuncu yüzyıldan itibaren sosyal bilimlerin birçok aşamasında etkin olmasının ana sebepleri arasında; özellikle görüşün içine doğduğu sosyokültürel gerçeklikte, modernitenin kapitalist üretim şekli içinde doğması ve mevcut modernite kavramının insanlığa karşı ilerlemesi büyük etkindir. Buna ek olarak üretim araçlarının sahiplik yapısının, işçiler lehinde olmaması ve küçük bir azınlığın büyük işçi kitlerinin(proleteryanın) ekonomik olarak sahibi olması kavramları da, hem Marx'ın fikirlerinin filizlenmesinde hem de bahsi geçen fikirlerin emek-sermaye çelişkisi üzerinden geliştirilmesiyle farklılığını ortaya koymaktadır(Zafer,2018:63-64). Söz edilen mevcut görüşlerin temelinde ise Marx'ın tarihsel bağlamda lineer yapıdan ziyade ekonomik taban odaklı bir yapı üzerinden ilerlemesiyle, ki ekonomik determinist olarak da yaftalanan kısmın ana sebeplerindendir, tüm bağlamların üretim araçlarının sahiplik yapısı ile ilgili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak buna ek olarak sosyokültürel gerçekliğe Marksist teori üzerinden bakılacak olunursa; üretim araçlarına sahip olan gürhunun toplumun sadece maddi değil manevi üretim ilişkilerini de yönettiği görülecektir. Oluşturulan bu sistemsel şemanın bir sonucu

olarak; toplumda altyapıyı oluşturan bir hukuk ve siyasi güçler dengesine ek olarak üretim ilişkileri ve mülkiyeti oluşturan bir üstyapı bulunmaktadır. Bu görüşün bir sonucu olarak ise altyapı her daim üst yapının belirleyicisi konumundadır. Tarihsel görüşün ekonomik olarak temellendirilmesinde ise Marx'ın savunduğu çizgi; insanların kültürler ve hukuki ya da siyasal aktiviteler oluşturmamasından önce maddi zorunluluklarından olan yeme,içme ve barınma gibi gereksinimlerini karşılama isteklerinden gelmekteydi. Bu sebeple öncelikli iş bölümü ve sosyalliğin temelinde üretici güçler ve bunları oluşturanlar arasındaki ilişki yatmaktaydı(Öz,2008:23-24)

Genel olarak yapısalcı yaklaşım olarak da adlandırılabilir bu mevcut yaklaşım özelinde; adalet ve ekonomik eşitliğin temelinde sınıfsız bir toplum fikri yer almaktadır. Bu yaklaşım ışığında işçi kitlelerinin enternasyonal örgütlenmeleri vasıtasıyla kaldırılacak kapitalist sistemin yerine; üretim araçlarının sahibi konumuna proleterya geçerek, dünya barışı sağlanacaktır. Sermayeye dayalı sistem içerisinde herhangi bir adalet ya da barış sistemiğine dayanan bir olgunun olamayacağı fikrinin kaynağı ise, kar odaklı ilerleyen bir sistemin bu tür olguları bertaraf edeceği yönündeki görüşlerdir. Barışın mevcut sistem içerisinde olası olmamasının bir diğer sebeplerinden birisi ise; sistem içerisinde her türlü ayrıcalığın ve ötekileştirilme durumunun, üretim araçlarına sahip burjuvazi lehine olmasından kaynaklanmaktadır. Yani daha açık bir şekilde söylenilmesi gerekilirse; kaynakların eşit bir biçimde tekrar dağıtımını olmaksızın küresel bir barış fikri olası olmayacaktır(Sandıklı, 2007). Bu görüşe bir eleştiri niteliğinde ise, Yayla'ya göre Marksizm'in özüne bakıldığı zaman herhangi bir barış fikrinin olası olmadığı gözükmemektedir. Bunun ana sebeplerinden birisi hümanistliğin bir kavram olarak marksizmde bulunmadığı fikridir. Ona göre teorinin odak noktasında zaten sınıflar arası bir çatışma fikri olduğundan dolayı herhangi bir şekilde bir barış fikrinden çok bir çatışma fikri ortaya çıkmaktadır(2011:15-16). Ancak Galtung'dan aktaran Aksoy'a göre ise durumda bir farklılık oluşmaktadır. Mevcut bakış açısı dahilinde; dünya, merkez ve bunun etrafında şekillenen çevre ülkelerden oluşmaktadır. Merkez ülkeler ile çevre ülkeler arasındaki ekonomik ve sosyokültürel yaşam şartları bakımından olan farklılıklar, belirli bir çatışma durumunu da doğurmaktadır. Buna ek olarak merkez ülkelerdeki yönetici elitler ile, çevre ülkelerin merkezinde bulunan elitler arasında da bir rekabete dayalı çekişme ve buna ek olarak bir çatışma yaşanmaktadır. Ancak asıl çıkar çatışması ise merkez ülkelerdeki merkez olgusu ile çevre ülkelerdeki çevre arasında yaşanmaktadır. Tüm bunlardan hareketle, anlatılan gerçekliğe Galtung, "yapısal emperyalizm" adını vermiştir. Bahsi geçen durum dahilinde herhangi bir global barışın mümkün olamayacağı kanısında olan Galtung, eşitsizliğin sadece ekonomik değil; askeri, siyasi sosyokültürel ve iletişim gibi dinamiklerde de ortaya çıktığını

söylemiştir. Bu gerçeklik dahilinde küresel bir barışın sağlanması açısından Galtung'a göre; merkez-çevre ülkeler arasındaki uçurumun azalması ve az gelişmiş ülkelerin kalkınması gerekmektedir(2016:11-12).

Bunların dışında doğrudan bir materyalizm temelli gazetecilik kuramı olmasa da, dolaylı yolda bu alanda yapılmış çalışmalar mevcuttur. Bu sebeple Materyalist Medya Kuramı, kapsam olarak gazeteciliği de içerdiğinden dolayı, açıklama konusunda yardımcı olacaktır. Tarihsel bağlamda II.Dünya Savaşı'ndan sonra Leipzig Üniversitesi'ndeki sosyal bilimcilerce ele alınan mevcut konu; genel bağlamda medyanın, ekonomiye ve siyasal ilişkilere bağlı bir durumda şekillendiğinde ek olarak, artı değer üretiminin sosyal bir alanı olarak tahsis edilmiştir. Bu bağlamda düşünürlerin etkilendiği odak noktaları ise Marx, Engels ve Lenin'in genel olarak dönemin gazetelerine olan bakış açılarıdır. Bu düşüncelerin bir diğer sıçrayış noktası ise 60'lı yıllarda etkin olmaya başlayan öğrenci hareketleri temelli siyasal gelişmelerdir. Bu sebeple düşünürler, Materyalist Kuram'ın terminolojilerinden yararlanarak, iletişim bilimlerine mevcut olguları adapte etmek için çalışmalar yürütmüşlerdir. Bu noktada gelinen sonuçların en başında ise medyanın söylemsel bir artı değer üretip, bu yönde gelişme gösterdiğidir. Bu bağlamda detaylı ve kapsamlı bir şekilde çalışma yapan ilk isimlerden olan *Wulf D. Hund* ve *Horst Holzer*; ekonomik sistem, devlet aygıtı ve ideolojik entegrasyon temelli çalışmaları ortaya çıkarmıştır. Çalışmalarındaki ana amaç ise evrimsel ve tarihsel çizgi perspektifinde iletişim olgusunu medya açısından ele almaktır. Bu bağlamda kapitalist sistem içerisinde yer alan medya aygıtının, yine diğer tüm üretim araçlarında olduğu gibi, işçinin ürettiği artı değerın sömürülmesi durumuna dayandığı gözlemlenmektedir. Bu bakış açısından hareketle Materyalist Medya Kuramı'nda diğer tüm eleştirel kuramlarda olduğu gibi herhangi bir şekilde barış yanlılığına dayalı bir gazetecilik anlayışı konusunda olgusal bir tartışmaya girmemiştir(Alver,2010:95-106).

2.4.2. Liberal Görüş

Genel anlamda İngiliz İç Savaşı ile birlikte şekillenen bir fikir olarak da adlandırılan liberalizm, tarihsel ve kuramsal arka plan olarak; gerçekçiliğin temsilcisi olan Thomas Hobbes'tan, Jeremy Bentham'a ya da ekonomist Adam Smith'ten, kuramın ve külliyyatın başlangıcı olarak nitelendirilebilecek John Locke'a kadar uzanmaktadır. Bir başka şekilde açıklanacak olunursa liberalizm; 1600'lü ve 1700'lü yıllarda oluşmaya başlamış, bireyin devlet ile olan ikili ilişkisini bireysel akılcılık mantalitesi üzerinden açıklayan bir siyasal düşünce sistematiğidir. Anlayış ve devlet sistematiği bakımından ise devletin izinin asgari boyutta olması düşüncesinden hareketle, siyasal hareketliliğin de insan refahını artırma amacıyla

yapılan bir faaliyet olarak tanımlaması, zamanı için farklı bir akım olarak konumlandırır. Bu anlayışın bir getirisi olarak ise, uluslararası düzeyde de bu pratiğin yerleşmesi fikri özelinde, "içeriden dışarıya" bakış açısı beraberinde gelmiştir. Bunun anlamı, ise mevcut anlayış dahilinde kurulan devlet düzeninin bir yansıması olarak, diğer politik aktörlerle olan iletişim şeklinin benzer olmasıdır. Ancak bir karşı görüş olarak, devletlerin dış aktörlerce etkilenebileceği fikrini savunan realistler tarafından, 'dışarıdan içeriye' mantığının işlemeyeceği yönünde bir argüman da bulunmaktadır(Yanık,2015).

Devlet sistematığının genel olarak bir tahakküm aygıtı olarak değil, özgürlükleri güvence altına alan bir kurum olarak gören liberalizm; devlet olgusunun kaynağının ve meşru olmasının ana sebebini toplum sözleşmesine bağlamaktadır. Bunun dışında liberal görüşün ana isimlerinden olduğu kabul edilen Hume ise, bireysel fayda temelli akılcılığın, en adil düzen olduğunu ve devlet aygıtı tarafından fazla kontrol mekanizması olmaması gerektiğini öngörürken, liberal düşüncenin ekonomik boyutu ile ilgilenen Adam Smith'e göre ise bireysel ekonomik çıkarların toplumsal çıkarları besleyerek ilerlemeye katkı sağladığını söylemektedir. Bu sebeple o da iç ve dış güvenlik sebebi haricinde olması dışında devlet aygıtının tahakkümünü reddeder. Bunun dışında Benjamin Constant ise; basın, din ekonomi ve özel mülkiyet hakları konusunda azami özgürlüğü savunarak farklı bir bakış açısı ile konuya bakmaktadır. Alexis de Tocqueville ise insanlığın tarihsel amacının özgürlük ve eşitlik olduğunu vurgulayarak demokrasi kavramı ile liberal düşüncenin birbirinden ayrılmaması gerek iki kavram olduğunu savunarak; bireysel katılımcılığın teşvik edilmesi gerekliliğini savunmaktadır. Bu ve bunun gibi fikirlerle harmanlanan ve temeli atılan düşüncenin günümüze etki etmesindeki ana komponentler ise bu şekilde olmuştur(Çetin,2001:220).

Mevcut görüşe getirilen eleştirilerin en büyüğü ise, ki özellikle bir 'tarafsızlık' ilkesi benimseyen medya grupları açısından, karmaşık pazar sistematığının yarattığı oto-sansür algısıdır. Bununla birlikte belirli amacından çok, bir kar marjı odaklılığı ile hareket eden medya holdingleri, sadece barış gazeteciliği ilkelerini değil, ana akım medyanın tarafsızlık odaklı birçok etik ilkesini de bertaraf etmektedir. Tarihsel olarak kodlanmış olan, basının kamu yararına çalıştığı algısına ters bir duruma geldiği öngörülen medya aygıtının, liberal ekonomik koşullardaki sermayesel tavrı, liberalizm ve basın arasındaki ilişkiye getirilen en büyük eleştirilerdendir. Bu eleştirileri getiren en büyük sebeplerden birisi ise, önemsenen kamu yararından çok, medya kuruluşlarının bağlı bulunduğu holdinglerdeki şirketler yararına çalışmasıdır. Neoliberal politikalar ile birlikte medya sektöründe yaygınlaşan dikey ve çapraz tekelleşmeler sonucu oluşan bu durumda gerek medyanın özerkliği gerekse medyaya duyulan güven , tartışmalı bir noktada durmaktadır(Avşar,2014:48-50).

Kökeni 1600'lü yıllara dayansa da tarihin bazı dönemlerinde, özellikle 1945 sonrası Batı'da, liberal düşünce, birçok eleştirinin odak noktası olmuştur. Bununla beraber 1980 sonrası kendisini neo-liberalizm olarak da yenileyen düşünce sistemi, her ne kadar baskın görünse de, sosyal sorumluluk kuramının ötesine pek fazla geçememiştir. Bunun ana sebeplerinden birisi ise devlet aygıtının bazı noktalarda düzenleyici rolünün bulunmasının, toplumlarca bir güven unsuru olarak algılanması durumudur. Liberalizm ve sosyal devlet anlayışının ayrışmasındaki ana nokta ise özgürlük kavramına olan bakış açısındaki farklılaşmadan kaynaklanmaktadır. Liberal anlayışa göre herhangi bir şekilde özgürlük kavramının varlığı yeterli olsa da sosyal devlet sisteminde, mevcut özgürlük kavramının düzenli ve istikrarlı bir biçimde devlet eliyle şekillendirilmiş olması gerekmektedir. Eşitlik kavramının, özgürlük kavramının bir yansıması olduğunu düşünen sosyal devlet sisteminin tersine; liberalizmde bir eşitlik dayatması bulunmamaktadır. Daha farklı bir anlatımla; liberal özgürlük bir negatiflik barındırırken sosyal devlet anlayışındaki özgürlük kavramı pozitif bir ifadeyi içinde taşımaktadır (<http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/medyaetigi125.pdf> - erişim tarihi 18.03.2022).

Liberal görüşün, yeni dünya düzenindeki mevcut adlandırılması olarak da görülebilecek neo-liberalizm ile medya arasında ise önemli bir ilişki bulunmaktadır. Bilindiği üzere, liberal anlayış gereği özelleştirme ve bununla birlikte özgürlükçü bir sermaye sisteminin getirisi olarak, medya araçlarının sahiplik yapısı da kökten değişiklik göstermiştir. Bu durumun bir getirisi olarak, medya bir 'pahalılık' içermesi bakımından herhangi bir kişinin değil, bir sermaye sahibi olan bireylerce kullanılabilen bir güç unsuru olmaya başlamıştır. Mevcut durumun bir sonraki adımı ise, maddi gücü elinde bulunduran elitlerin, medya sahibi olmasıyla beraber, bir tür siyasal-politik gücü de elinde bulundurmasıdır. Bununla birlikte neo-liberal politikalardan önce basın kökenli kişilerce idame ettirilen medya aygıtı, özerkliğini ve önemini yitirerek bir sermayedarın hissesi ya da bir holdingin parçası haline gelmiştir.

Neo-liberalizm ve medya arasındaki bir diğer ilişki temelinde ise deregülasyon yatmaktadır. Kelime kökeni bakımından 'kuralsızlaştırma' olarak adlandırılabilir bu süreçte ise, bahsi geçen politikalar öncesindeki nizami süreçler kaldırılarak yerine yenileri konulmaya başlanmıştır. Bununla beraber özellikle radyo ve televizyon alanında-ki teknolojik gelişmelerin de büyük bir rolü vardır- ileriye dönük devrimsel atılımlar gerçekleştirilse de, genel sonuç bakımından basın sektörü ve bağdaşımli olarak genel medyanın içinde, kökeni burası ile ilgili olmayan birçok aktör yer almaya başlamıştır(Olgun,2017:26-27).

Zaman içindeki değişimlerle birlikte, neoliberal dünyaya ayak uyduran basın kuruluşları, bir meta gibi; alınmaya, satılmaya ve fikirler doğrultusunda farklı perspektiflerde

şekillendirilmeye başlanmıştır. Tokgöz'ün deyimiyle özellikle tekelleşmeler bir çılgınlığa dönüşerek, basın ana hatlarını oluşturan etik kodları ihlal ederek, devam eden bir süreci tanımlıyor. Ben Bakdikian'ın yaptığı araştırma sonucunda(Bagdikian,1997); 1984 yılında ABD'deki basın araçlarının %50'sini elinde bulunduran şirket sayısı elliye, bu sayı; 1997'de ona, 2004'te ise beşe düşmüştür. Mevcut şirketlerin hepsinin bir gazete sahipliği olmasının yanında; sinema, eğlence dünyası, radyo, televizyon, dergi, kitap yayını, uydu yayını, kablolu yayın, müzik yayını ve internet gibi, medya ile ilgili alanların yanında, medya dışı üretim araçlarına da sahip oldukları bilinmektedir. Küresel gücü elinde bulunduran şirketlerin sayılarındaki düşüşle ters orantılı bir şekilde artan güçlerinin en önemli sonucu ise tekelleşme, hatta yine Tokgöz'ün deyimiyle 'kartelleşme'dir. Mevcut aktörlerin bu denli güçlü olması, yeni aktörlerin bu alana girmesini zorlaştırırken, aynı zamanda, bu alan içerisindeki çok sesliliği de negatif yönden etkilemektedir. Tüm bunların bir sonucu olarak ise; küreselleşen yeni dünya düzeni ile birlikte, bir tekel oluşturan büyük medya şirketleri, basındaki çok sesliliğin önüne ket vurarak demokratikleşmeyi ve mevcut demokrasilerin gücünü olumsuz etkilemektedir. Mevcut düzlemde bahsi geçen şirketlerin elindeki gücün, tarihteki hiçbir diktatörün elinde bulunmadığını ilave eden Tokgöz, konunun önemine dikkat çekiyor(2010:30-37).

Sonuç olarak liberal kuram ve dolayısıyla neoliberal kuram ile birlikte, basın kuruluşları özerk yapılarından sıyrılarak; şirketleşmeye, tekelleşmeye ve holdingleşmeye başlamışlardır. Bunların sonucunda ise basının her zaman etik ilkeleri arasında olan objektivite, özelliğini yitirerek önemini kaybetmeye başlamıştır. Dahası, barış temelli düşünce perspektifinden yaklaşılsa eğer, daha önceden de söylendiği üzere, mevcut sistemde herhangi bir objektifliğin mümkün olmayacağı tezi kendini kanıtlayarak; bu sistem içerisinde faaliyet gösteren basın kuruluşlarının da hiçbir zaman tarafsız olamayacağı tezi kanıtlanmaktadır(Tokgöz,2010:35-36)

2.4.3. Realist Görüş

Realist görüş ya da realizm, sosyal bilimlerde genelde köklü, tarihsel derinliğe sahip ve devlet sistematığı ile içkinleşmiş bir görüş olarak literatürde yer almaktadır. Devletlerarası ilişkiler temelinde önemli bir yeri olmasının yanında, mevcut önemine paralel bir şekilde konuya ilişkin görüşler ve eleştiriler de gelişmiş ve gelişmeye de devam etmektedir. Tarihsel köken özelinde, mevcut görüşün dayanağı, ABD'deki birçok araştırmacıya göre 1648 Vestfalya Barış Antlaşması olarak kabul edilmekle beraber; Thucydides, Thomas Hobbes, Machiavelli, Kenneth Waltz gibi düşünürlere göre ise köken olarak çok daha eskiye dayanan bir görüş olarak yer almaktadır. Devletlerarası ilişkilerin adalet temeline indirgenip indirgenemeyeceği üzerine

tezler geliştiren Thucydides'e göre, Atina ve Sparta arasında meydana gelen Mora Savaşı sırasında yaşanan Melian Diyaloğu'nda realist bir perspektif ima edilmektedir(Düzgün,2020:259).

Tarihçe olarak günümüz düşün dünyasındaki realizmin ilk adımları ise I. ve II.Dünya Savaşı arasında geçen dönemde, akademik tartışmaların en hararetili olduğu zamanlarda Liberalizm'in karşıtı olarak ortaya çıkmıştır. Ek olarak idealizme karşı da eleştirileri bulunan realistlerin temel felsefesinde devlet sistematığının güçlü olması yer almaktadır. Mevcut düşüncenin en temel aygıtlarından birisi ise sosyal ve hukuksal normlar bütününün, günlük hayatta sıkça yer almasına karşın, güçlü bir devlet desteği olmaksızın işlevselliğinin olmayacağı inancıdır. Realistler, başta Edward Hallett Carr olmak üzere, uluslararası ilişkiler sistematığının temel anlamda bir 'gler karşılaştırması' olduğunu savunurken, mevcut ilişki sistematiklerinde toplumların ya da örgütlerin tek başına, öznel bir güç odağı oluşturamayacağından dolayı devlet aygıtlarının gerekliliğini de savunmuşlardır. Mevcut mantalite ile birlikte sivil toplum örgütlerinin gc tam anlamıyla yok sayılmış olmasa da idealizme göre bir hayli geri planda görülmüştür. Realistler, bireyin iradesinin tamamıyla bir toplumun kaderini olumlu yönde etkileyemeyeceğinin kanıtını ise 1930'larda özellikle Avrupa'da patlayan faşist dalgayla ve sonrasında yaşanan II.Dünya Savaşı'nda göstermişlerdir(Aydın,2004:36).

Realizmi anlamlandırırken karşıtının tanımını yapmak da gerekmektedir. Bahsi geçen tanımlı yapmanın zorluğu ise, mevcut tanımlamanın realistlerce yapılmasından kaynaklanmaktadır. I. ve II.Dünya Savaşı arasında geçen dönemde realizmin karşısında konumlandırılan uluslararası sisteme içkin her türlü kurallar ya da sistematik düşünce bütünü, genel anlamda 'idealizm' olarak kodlansa da(ki ideale ulaşmak için balanması ama ulaşamaması gibi bir düşünce üzerinden gelen eleştirel bir isimdir) genel anlamda realistlerin karşısında konumlandırıdıkları topluluk liberallerdir. Bu anlamlandırmayla beraber özellikle Avrupa'da yer etmiş olan devletler hukukunun güçlendirilmesi ve uluslararası kurum ve örgütlerin kurulması gibi hareketler, temelde idealist hareketlerdir. Karşıt olarak konumlandırılan idealizme içkin olan bir diğer düşünce bütünü ise, insanlığın aydınlanmadan gelen ilerleme anlayışına sahip olacağı fikridir, ancak ilerlemenin her zaman progresif olmayacağı, II Dünya Savaşı'nın başlamasıyla rtlmş gibi durmaktadır(Uğrasız,2003:141-142).

Temel anlamda bu düşüncelerin ortaya ıkışları ve aralarında geçen tartışmaların alevlenmesi ve hiddetlenmesi ise tarihsel bağlamda da açıklanmaktadır. Öncelikle bahsi geçen dönemde 1929 Büyük Buhran'ın yaşanması ve bunun yaşandığı sırada I Dünya Savaşı'ndan sonra mağlup durumda olan Almanya ve Japonya gibi aktörlerin, gce bağlı uluslararası

statükoyu deęiřtirme dūřüncesidir. Bu baęlamda bahsi geçen aktörlerin sosyal gerçekliklerinde ise bir haksız yenilmiřlik dūřüncesi bař göstermiř ve daha önceden üstünde durulan idealizme baęlı güçlü hukuk, adil sistem ve özgürlükçülük gibi dūřünceler, bir 'uluslararası intikam' anlayıřı içinde yok olmaya bařlamıřtır(Uęrasız,2003:141-142).

Sosyal bilimsel köken olarak ise çoęu kuramcı, mevcut kavramın çok daha önce Thomas Hobbes ile ortaya çıktığını öne sürmektedir. Bu bağlamda Hobbes'un dūřüncelerinin temelinde; insanların yaratılışlarının aynı olduğu ve buna bağlı olarak ortak istenlerinin etkisi altında,mevcut istenç nesnesi hiçbir durumda bölünemeyeceği dūřüncesi ile birlikte, taraflar arası rekabetin doğacı inancı yer almaktadır. Bu dūřüncenin bir makro hali olarak ise devletler özelinde ortak olarak istenilen olgular karşısında meydana gelen rekabet ekseninde savaşların olabileceği dūřüncesi de yer almaktadır. Realist tarihçiler ve sosyologlar için ise bu durum gerçekten de bu ekseninde var olmaktadır. Tarih sahnesine bakıldığında görünüş olan bir gerçek olarak devletlerin bu tür olgular karşısında gerçekten de müzakere yolundan çok daha fazla bir biçimde savaşı tercih ettikleri gözlemlenmektedir. Bu noktalardan anlaşılacağı üzere ortaya çıkan kuramlar ve varsayımlar doğrultusunda anlaşılmaktadır ki realizm, bu tür etmenleri ve olgusal olarak bireyler yerine devletleri koymaktaki kararlılığı ile; uluslararası boyutta aktörler olarak devletleri benimsemektedir(Ertoý,2019.3-4).

Tüm bunlardan hareketle, realist dūřünce sistematığı ve Barış Gazetecilięi özelinde yaşanabilecek dūřünsel bir karşılaşmanın sonucunda, mevcut sorunun kaynağı ve barış olgusunun tam olarak oturtulamamasının nedeni insanın öz doğası olarak anlaşılmaktadır. Olgusal olarak merkezde, devlet aygıtının amacının, anarşik ve kaotik uluslararası ilişkiler ortamında hayatta kalmak için var olan aktörler olarak konumlandırılması ile beraber, mevcut bir barışın var olamayacağı ya da sürdürülemeyeceği dūřünülmektedir. İleriye dünük planlamalarda ve buna müteakip oluşturulan devlet senaryolarında, devletler; diğer devletlerin, sürekli kendileri aleyhinde kararları üzerinde durarak mevcut ya da olası tehlikelerine karşın duruş sergilemektedirler. Bunun bir sonucu olarak ise, gerek medyanın realist bakış açısı dolayımıyla ele alınması, gerekse devletlerin sadece güç odaklarının dengesi çerçevesinde ve sıcak savaşın olmadığı durumlarda barış olgusunu taahhül edebilmesiyle, barışın, ve tabii ki Barış Gazetecilięi'nin realist bir dūřünce çerçevesinde gerçekleşmesi pek mümkün değildir(Aksoy,2016:10).

2.4.4. Demokratik Görüş

Demokrasi kavramı; gerek günlük hayatta gerekse sosyal bilimlerde çokça kullanılan ama kullanıldığı yere, bağlama ya da bu tür etmenlere göre sürekli anlamsal farklılığa uğrayan

bir olgudur. Bahsi geçen farklılıkların başka nedenleri ise kullanıldıkları toplumların akıllarında ya da ekonomik ya da sosyo-ekonomik durumlarında var olan değişikliklerdir. Farklı toplumlar, mevcut kavramı farklı ele almakla birlikte, etimolojik olarak, Latince'de yer alan; *demos* ile *kratos* sözcüklerinin birleşiminden meydana gelmiştir. Buradaki *demos* sözcüğü "halk" anlamına gelirken *kratos* sözcüğü "egemenlik" anlamına gelmektedir. Netice olarak ise demokrasi sözcüğü, özünde, 'halkın iktidarı' ya da 'halkın egemenliği' anlamlarında gelmektedir(Korkmaz,2016:366).

Demokrasi söylendiği üzere farklı gerçekliklerde farklı tanımlarla adlandırılabilirken, aynı zamanda, mevcut gerçekliklerin ve bağlamların değişimi ile birlikte demokrasinin yapısı ve işleyişi de değişebilmektedir. Kuramsal olarak ise 'normatif' veya 'ampirik' olarak ikiye ayrılabilen demokrasi kavramı, uygulandığı ülkeye veya coğrafyaya içkin mevcut gerçekliklerle vücut bulur. Normatif demokrasi kuramı demokrasiyi, sözlük anlamından hareketle tek bir gerçek ve yapısal form olarak görürken; ampirik demokrasi kuramı mevcut bağlamdaki gerçekliklerin değişmesiyle birlikte demokrasi kavramının ve tanımının da değişebileceği yönünde hareket eder. Normatif demokratik kuramın reel olmayışına ilişkin en büyük söylemsel eleştiri ise herhangi bir zamanda veya mekanda halkın, iktidar olgusunu tam olarak elinde bulundurmaya ilişkinidir. Buna göre ortaya çıkışından beri demokrasi, halkın hiçbir zaman tamamına değil, en fazla çoğuna hitap eden ve yine çoğunun elinde bulundurduğu bir güç olarak görünmektedir(Demir,2010).

Demokrasinin bu tip kesin tanımının ve kullanımının olmaması sebebiyle zamanla birden fazla demokrasi tipi ortaya çıkmış ve farklı ideolojik enstrümanlar, mevcut kavramı farklı yorumlamışlardır. Buna müteakip; egemenliğin kullanılması bakımından;

- Doğrudan Demokrasi
- Temsili Demokrasi
- Yarı Temsili Demokrasi

gibi farklılıklarla adlandırılan demokrasi kavramı, özünde mevcut olan amaca göre ise;

- Klasik Demokrasi
- Çoğunlukçu Demokrasi
- Marksist Demokrasi
- Liberal Demokrasi
- Plebistçi Demokrasi
- Radikal Demokrasi
- Siber Demokrasi

- Düşük Yoğunluklu Demokrasi
- Militan Demokrasi
- Uzlaşmacı Demokrasi
- Delegasyoncu Demokrasi
- Westminster Modeli Demokrasi
- Oydaşmacı Demokrasi
- Müzakereci Demokrasi

şeklinde birden fazla isme sahip olmaktadır.

Bu çerçevede klasik demokrasi, yaş ve uyruk gibi belirli koşullar nezdinde, orana göre fazla oy alan zümreye ait siyasal grubun yönetimi elinde bulundurduğu ve ana amacın 'tüm halk' olduğu bir yönetim biçimidir. Çoğunlukçu Demokrasi'de önemli olan zümre ise sadece iktidarı elinde bulunduran gruptur. Bu grup veya görüş dışındaki herhangi bir azınlığın hakkı savunulmaz. Mevcut anlayışın bir sonraki eleştirel aşaması ise bir tiranlık ya da oligarşiye dönüşmesi ihtimalidir. Marksist Demokrasi'de iktidar zaten işçi sınıfında olmakla beraber tek parti sistemi vardır ve demokrasinin genel normlarına uymadığından dolayı uygulanamaz haldedir. Buna karşın bahsi geçen demokrasi anlayışının getirdiği önemli noktalardan birisi ise; alışlagelmiş demokratik uygulamaların halk yararına değil, burjuvazi yararına olduğu eleştirisidir. Liberal demokratik sistemde ise öngörüldüğü üzere tüm demokrasilerde olan şartlar söz konusuysa, bireycilik ve bireylerin mevki için yarışma hakkı da n plandadır. Bahsi geçen anlayışa getirilen en büyük eleştirilerden birisi ise hayatın olağan akışında, birey merkezli eşitlik olgusunun olmayışıdır. Plesibitçi demokraside ise temsiliyet olgusunun ötesinde bir doğrudanlık söz konusudur. Mevcut anlayışa göre, referandum veya benzeri uygulamalarla halk, doğrudan ve uzaktan bir biçimde yönetimi elinde tutmaktadır. Radikal demokratik sistemde, yapılan oylamalar ve seçimlerde halkın hepsinin mevcut demokratik organizasyonlara katılmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, bakış açısının özgürlükçülüğe nazaran zorlayıcı bir sistemin parçası gibi oluşu, mevcut olguya karşı yükselen en büyük eleştirilerdendir. Siber demokratik sistem ise sonuçtan ya da olguların işleyişinden çok, nasıl işlediği ile alakalı bir durumdur. Mevcut durumda her türlü demokratik seçim ya da referandum gibi faaliyetler, zamanın getirisine göre, sanal ortamda yapılmalıdır(Tunç,2008).

Daha az uygulanır ya da hiç uygulanmayan demokratik anlayışların başında ise Düşük Yoğunluklu demokratik anlayış gelmektedir. Bu bağlamda yönetici topluluğunun güçleri, belirli bir oranda sınırlandırılırken sosyal konularla ilgili bir takım yetkiler halktan herhangi birisi üzerinde yoğunlaşabilmektedir. Bu görüşün fikir aydınları ise Amin, Chomsky ve Farnk'dır. Militan demokraside ise demokratik görüşlerin ve bu olgunun ilerleyebilmesi için

devlet aygıtı, görüşlere kısıtlama ve yasaklar getirebilmektedir. Mevcut bakış açısının geldiği noktada ise fikir özgürlüğü ile ilgili birçok eleştiri bulunmaktadır. Bir diğer demokrasi türü olan Uzlaşmacı demokraside ise olabilen en geniş kitlenin kararları geçerli olurken tam tersi durumu savunan delegasyoncu demokratik anlayışta ise bir 'tek adam rejimi' durumu mevcuttur. Westminster Modeli ise bir düşünce biçiminden çok, demokrasinin uygulanmasındaki kamara sistemindeki farklılığa işaret etmektedir. Oydaşmacı Demokratik Sistem ise, Westminster modelinden ayrı olarak çoğunluğun kararlarının üstüne çıkan değil, azınlıkları da önemseyen bir sistematiğe sahiptir. Müzakereci Demokrasi ise, liberal anlayışın günümüz dünyasında yetersiz kaldığı noktalarda tölare edebilecek yeteneğe sahip, iktidar partilerine sağlanan tüm hakların verilmemesi görüşüdür (Karaoğlu,2009).

Demokrasinin türleri ya da olgunun gerçek hayata geçirilmesi açısından farklı görüşler olduğu gibi, mevcut olgunun sadece tanımlanmasında dahi farklılıklar bulunmaktadır. Aktaş'ın aktarımıyla, demokrasi tanımı zaman içerisinde; "yoksulların ve yığınların yönetimi", "profesyonel yöneticilere ihtiyaç duyulmaksızın oluşturulan yönetim", "liyakat ve fırsat eşitliğinin önemli olduğu bir yönetim modeli", "çoğunluğun yönetmesi temelli karar alma sistemi"... vb, gibi tanımlamalara sahip olsa da temelinde yine bir ortaklığa vurgu yapmaktadır: katılım. Demokrasi, siyasal katılımın ve bireysel reyin önemini vurgulamakla beraber farklılaşsa dahi bu özelliğinden taviz vermemektedir. Buna rağmen halkın hangi kesminin iktidarda daha fazla söz sahibi olacağının ya da olamayacağının kararı, yine mevcut halkın karakteristik özellikleriyle bağdaşıkıdır(2015).

Demokrasi tanımı ve mevcut olgunun medya kavramı ile bağlantısı konusunda ise, Birinci Dünya Savaşı'nda bir ekonomist olan ve ayrıca Alman Gazetecilik Enstitüsü kurucusu Karl Bücher, gazeteciliğin ana amacının gerçeğe hizmet etmesi gerekliliğini savunarak, halk kitlelerinin savaşa yatkınlığının medya aracılığı ile körüklendiğini de belirtmiştir. İçinde bulunulan durumun militarist anlayışına bağlı olarak, Bücher'in sözleri, masum bir açıklama olarak kalmış olmakla beraber, gazetecilik anlayışı ve demokrasi olgusunun sürdürülebilirliği açısından bir ilerleme olarak görülmektedir. Bahsi geçen açıklamanın haricinde, Barış Gazeteciliği olgusunun demokrasi ile olan içiçeliği ile ilgili olarak, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı'nın 1978 yılında yayınladığı *Kitle İletişim Araçları'nın Barışın ve Uluslararası Anlayışın Güçlendirilmesine, İnsan Haklarının Geliştirilmesine ve Irkçılık, Apartheid ve Savaş Kışkırtıcılığı ile Mücadele Edilmesine Katkıda Bulunması ile İlgili Temel Prensipler Bildirgesi*'nde gazeteciliğe barışın ve demokrasinin korunması ile ilgili önemli görevler verilmiştir. Buna ek olarak Türkiye'de ise Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk

Bildirgesi'nde gazetecilerin; yaptıkları haberler nezdinde barışın, demokrasinin ve insan haklarının taraftarları olmaları gerektiği yazmaktadır(Saygın ve Kocabaş,2015:5).

Demokrasi ve medya konusunda bir diğer yapılacak ekleme ise; aralarındaki ilişkinin boyutu ve önemi üzerinedir. Doğru haber alma ve özgürlük kavramları, sadece gazeteci bireylerin özerk olarak özgürlüklerini tanımlamaz. Bunun haricinde genel anlamda medyanın özgür ve özerkliğini de vurgular. Konu özelinde, medyanın kamuoyu oluşturma ve kitlelere ulaşım aşamasında karşılaşılabileceği en büyük engellerden olan sansür ve oto-sansür gibi özgürlükleri kısıtlayıcı olguların bulunmaması ve yönetimlerin, medyayı bu kapsamlarda özerk bırakmasının sonucunda, kitleler aldıkları doğru enformasyonlara istinaden yönetimdeki önemlerini koruyabilmektedirler. Halkın yönetim alanında olmasının bir tezahürü olarak da bakılabilecek demokrasi, medyanın kitlelere özgür bir biçimde ulaşmasıyla güçlenen bir yapı olarak tanımlanabilecektir. Bu yapının tamamlayıcı unsuru olarak ise medya eliyle bilinçli bir şekilde gelişmiş ve genişletilmiş demokrasiler, otoriterlikten ziyade halk tabanının fikirlerini önemseyen yapıda oldukları için, medyayı güçlü kılmaya devam edeceklerdir. Neticede karşılaşılan tabloda ise demokrasi ve medya olgularının korelasyonel bir ilişki barındırarak büyüyüp geliştiği yönündedir(Şahin,2012).

Medya ve demokrasi ilişkisi birçok yönden ele alınmaktadır. Konuyla ilgili, reel bir toplumda tek değişen olgu halkın yönetim biçimi olmayacağından, medyanın; gücü, işleyişi, ekonomik ve siyasal sahiplik yapıları da etkin bir rol oynamaktadır. Bu anlayıştan hareketle, teorik olarak demokratik sistemlerde medya; daha az yasal düzenlemeye sahip olan, oto-sansür mekanizması yerine oto kontrol mekanizması çerçevesinde ilerleyen, doğru enformasyonların iletimine katkı sağlayan özerk bir yapıda olması gerekirken; gerçekler çerçevesinde mevcut anlayış, teoriden daha farklı bir boyuttadır. Buna müteakip, medyaya gelen eleştiriler ve medya-demokrasi ilişkisinin teorideki gibi işlemeyişinin ardında sosyo-ekonomik nedenler yatmaktadır. Mevcut konu ile ilgili olarak medyanın, demokrasiye katkı sağlaması konusunda özgür olması en büyük kriterlerdendir, ancak bu özgürlük; sadece dışarıdan müdahaleyi en aza indirgeyen "negatif özgürlük" ile sağlanamamaktadır. Ekonomik ve bağlam olarak da özerk yapıda olması gereken medya-basın, bunu sağlayamadığından dolayı teoride olumlu olmakla beraber, pratikte yeterli olamamaktadır. Mevcut tutarsızlığın ve pratikteki yetersizliğin başında ise basın-yayın kuruluşlarının bağımsız ve özgür yapılardan ziyade, birçok işlevi ve iş alanı olan holdinglerin bir parçası olarak hayatta kalması gösterilebilmektedir. Ek olarak, bir meta haline gelen haberler ve yeni medya ile başlayan "*click*", malumatların doğruluğundan çok, ilgi çekici ve hızlı olmasıyla ilintili bir hale gelmiştir(Işık,2005).

Çalışmanın ana konusu ve demokrasi çerçevesinde Demokratik Barış Gazeteciliği anlayışı ise; bağlamından ayrı bir şey söylememektedir. Teorinin temelinde, demokrasinin egemen olmasıyla, özgürlükçü ve çoğunluğun kararının merkeze alındığı bir otoritenin hakimiyeti mevcut olduğu sürece, demokrasi ve basın korelasyonel bir çizgi ekseninde gelişecektir. Halk çıkarları doğrultusunda gelişen yönetim anlayışına sahip devletlerin ise, savaş gibi diplomatik krizler çerçevesinde kararlar almayacağını öngören mevcut teori, Barış Gazeteciliği anlayışının demokratik ekseninde, en kolay biçimiyle var olabileceği kanısındadır. Kant'ın düşünceleri ekseninde de aynı görüşler mevcuttur, ki birçok teoride de sözü geçtiği üzere; demokratik yönetimler, otokratik yönetimlere göre özgürlükçü olmaları bakımından uluslararası ilişkilerde daha ılımlı bir politikaya sahiptirler(Aksoy,2016:10-11).

2.5. Barış Gazeteciliği ve Genelgeçer Gazetecilik Etiği

Kavram olarak etik, belirli spesifik konularda farklılık gösterse de, ahlak kavramı ile sıkça karıştırılan ve bu sayede önemi ve ciddiyeti azalma eğilimi gösteren bir olgudur. Mevcut anlayışın temelinde aynı anlama sahip olmaları anlayışı yatmakta ve bu da kavramın kesinliğine aykırı bir durum ortaya çıkarmaktadır. Konunun özünde, mevcut iki kelime arasındaki farklılık, çıkış noktaları ve kontrol mekanizmalarından kaynaklanmaktadır. Etik, bir bilim dalı olarak sosyal bilimlerde yerini alırken, ahlak ise; iyi ve kötü arasındaki ayrımın, bireysel ve özellikle öznel bakımdan değer yargıları ile kabulüdür. Bu anlayıştan hareketle ahlak olgusunun temelinde insani vicdan yer alırken, etik kavramının temelinde kurallar ve spesifik konulara ilişkin normlar bulunmaktadır. Ahlak kavramı sorumluluk duygusundan beslenmekle birlikte, "doğru" kavramının ortaya çıkmasında yer alan tüm öznel yargılarla beslenir, buna müteakip etik; ahlaki ilkelerin saptanması ve bunun ardından ahlak merkezli bir disiplinin yaratılması durumudur(M.E.B.,2013:3-4).

Etik kavramsal ve amaçsal olarak bir toplumun düzenli işleyebilmesi için olan ahlaki kuralların bütünü olarak anlamlandırılmakla beraber, öznel hareketlerin toplumdaki ve daha özel bir perspektifte bir mesleki örgütteki yansımaları olarak da adlandırılabilir. Bunun sonucunda etik kod, norm ya da kurallar, belirli zümrelerce farklı anlamlandırılabilirler. Ancak toplumsal hayatın ve ortaya çıkan hizmetin bir değer yargısı olarak mevcut yaşamımızda var olarak; şekillendirici, disipline edici ve düzenleyici role sahiptirler. Etik kodlar, mesleklerin "ne olduğunu" belirlememekle birlikte "ne olmadığı" konusunda net yargılar üretebilecek güce de sahiptirler. Bu anlayışın bir sonucu olarak, belirlenen ve oluşturulan mevcut etik ilkeler çerçevesinde, belirli bir meslek üzerinde çalışan bireylerin uymasının sosyal bir zorunluluğu haline de gelmişlerdir(Akdal,2018:2070-2074).

Etigin sosyal alandaki en temel amacı, insanın kendisi toplumda nasıl var edebileceğinin yol göstericisi olmasıdır. Bununla birlikte etik, insanın toplumda "doğru"yu izleyebilmesine ve eleştireliliğini kazanmasına da yardımcı olmaktadır. Kavramla ilgili bir diğer argüman ise etiğin bir araştırma olarak adlandırılmasıyla birlikte erdem kavramının da araştırmanın konusu olacağı yönündedir. Bununla birlikte olguya ait bir diğer anlamlandırma ise sosyal hayatta karşılaşılan anlamların ortaya çıkardığı bütündür. Bu konu özelinde etiğin ilk akla gelen anlamı; insanların bireysel hareketlerine sosyal normlar çerçevesinde verilen değer olgusu ya da belirlemelerdir. Bir diğer anlamı ise, zümrece üzerine karar kılınan tüm sosyal değerler bütünü olmakla beraber az kullanılan anlamı ise ahlak çerçevesi temelinde ortaya çıkarılan felsefi tartışmaların bir toplamıdır. Bahsi geçen anlamlandırmalar birbirlerine yakın olsalar da hizmet ettiği olgular ve mevcut hizmet sonucu ortaya çıkan çıkarımlar birbirlerinden farklıdır(Kaya,2020:29-32).

Etik konusunda söylenenler ışığında, günümüzde mesleklerin profesyonel hale gelmesi ve tanımlarının içerdiği kesinlik gibi nedenlerden de dolayı mesleklere atfedilen kodlar bulunmaktadır. Toplumsal düzlemde bireyler arası farklar olduğu gibi, mevcut meslekler ve bu mesleklerin uygulanışı gerçeğinde de farklılıklar bulunmaktadır. Bu sebeple aynı mesleğe mensup kişiler veya gruplarca kabul görülen ve uygulanan ilkeler, bahsi geçen mesleğin etik ilkeleri olarak adlandırılmaktadır. Buradaki ana amaç bağlı olunan meslek özelinde toplumsal ve mesleğe içkin bir gelişme, iyileştirme ve doğruya ulaşma çabasıdır. Bu çerçevede bahsedilen ya da üzerine düşünülen mesleğe ait etik kodların açıklanabilmesi ve uygulanabilmesi açısından, o mesleğin profesyonel olarak icra edilmesi gerekliliği de bulunmaktadır. Bunun sonucunda toplumsal olaylar çerçevesinde; etik kodlar, en gerçek ve kesin biçimde o mesleği icra eden kişilerce bilindiğinden dolayı, mevcut ihlallerin hepsi toplumsal bir tepki görmemektedir. Ancak buna rağmen bahsi geçen ihlal büyüdükçe, toplum nezdinde ortaya çıkabilecek negatif durumun ihtimali de oranca artmaktadır(Erimli,2014).

Anayasal süreçte kanunların belirlenmesi süreci toplumsal refahı ne denli nemli bir biçimde ilgilendiriyorsa, etik kodlar özelinde, mevcut mesleğin kuruluş ve örgütleri de o denli önemli bir haldedir. Gazetecilik ve bağlamsal olarak gazetecilik meslek ilkeleri ve etiği, olağan konjonktürde diğer tüm mesleklerde olduğu gibi örgütlerce ve kuruluşlarca belirlenmiştir. Profesyonel olarak mesleklerin örgüt ve kuruluşları; mesleğin tanımlanması, mesleği icra eden kişilerde bulunması gereken özellikler ve yapılan işlerin olumlu ya da olumsuz sonuçlanması durumunda gerçekleştirilecek olan takdir ve cezaları belirlemektedir. Bahsi geçen örgüt ve kuruluşların bu bağlamda kendilerinde gördüğü standartlar ise uluslararası sahalardaki gerçeklik çerçevesinde çizilmektedir. Bu manada bahsedilen her türlü kod veya kurallar;

izlenilecek yol ve mesleğin çözümlenmesinde bir araç olarak belirlenmiştir(Kaya ve Uçak:2020).

Gazetecilik etiği ve gazetecilerin bu olguya yaklaşımı iki farklı kuramsal düzlem temelinde olduğundan dolayı; konuyla ve profesyonel gazetecilikle ilgili birçok tartışma mevcuttur. İlk kuramsal düzlemde yer alan Kant'ın grevci etik anlayışı temelinde evrensel kurallar çerçevesinde herhangi bir ihlalin olamayacağı, gazetecilikle ilgili kurallar bütününe hiçbir koşulda çiğnenemeyeceği düşüncesi ile mesleki icraatler tanımlanmaktadır. Buna müteakip, bir diğer kuramsal düzlem üzerinden kurgulanan gazetecilik etik anlayışı çerçevesinde görülen Miller'ın yararcı etik anlayışı özelinde karşılaşılan manzarada ise; her olayın birbirinden farklı değişkenlere sahip olduğunu söylemekle birlikte, Karşılaşılan durumların analiz edilerek etik kodların esnetebileceği varsayımını ortaya koymaktadır. Tüm bunlar özelinde gazeteciliğin temel görevi olarak da benimsenen "halka doğru enformasyonları sunma" misyonu, iki farklı düşünce sistematığına göre de yorumlanabilir ve pratik olarak hayata geçirilebilir niteliktedir(Alankuş,2003:48).

Mevcut bilgiler ışığında gazetecilik etik ilkeleri, mesleği gerçekleştiren gazetecinin uyması gereken kurallar bütünü olduğunu vurgulamaktadır. Bunun akabinde gazeteci; vatandaşları bilgilendirerek, bireysel seçim süreçlerine katkıda bulunmalı ve bunu gerçekleştirirken haber konusu kişi veya kuruma ve aynı zamanda topluma karşı enformatik sorumlulukları olduğunu unutmamalıdır. Meslekle ilgili temel ilkeler ise genel bağlamda; objektivite, doğru haber üretme süreci, özel yaşamın gizliliği, anayasal süreç, hak ve sorumluluk çerçevesinde kurallara uyma olarak tanımlanabilmektedir(Kaya,2016:82-83).

Konuyla ilgili olarak Türkiye Gazeteciler Cemiyeti özelinde gazeteci;

- Basın özgürlüğü mefhumunu halkın lehine kullanan,
- Halkın doğru haber alma ve bilgi edinme hakkına anayasal hak çerçevesinde saygı bütünlüğü ile hareket eden,
- Sansür ve oto-sansür ile mücadele eden,
- Bilgi ve haber alma hürriyetinin, herhangi bir metadan farklı olduğunun bilincinde olan,
- İlettiği veya ürettiği haberin toplumsal boyutunu ele alarak mevcut sorumluluğu üstüne alan,
- Özgürlük kavramı içerisinde mesleğinin belirlediği sınırlar çerçevesinde hareket eden,

bireyler olarak tanımlamaktadır. Buna müteakip gazetecinin, yine Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından belirlendiği haklar ise;

- Gazeteci, kamuyu bilgilendiren ve halkı ilgilendiren her türlü olayda; bilgi kaynaklarına serbest ulaşma hakkı,

- Mesleğini icra ederken herhangi bir şekilde inanmadığı ideolojiler çerçevesinde zorlanmama hakkı,
- Yayın basın konusunda mesleki pratiklerde yaşanan değişimlerden kesintisiz bilgi edinme hakkı,
- Örgütlenme ve ekonomik bağımsızlığına ket vurmeyacak bir ücret alma hakkı,
- Kaynakların gizliliği ilkesi temelince, yaşanan ya da yazılan olaylar çerçevesinde kaynaklarını gizli tutma hakkı,

gibi haklardır. (<https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html> - erişim tarihi: 28.08.2022).

Buna müteakip gazeteciler çerçevesinde oluşturulan ve tanınan haklara ek olarak, gazetecinin; mesleğini icra ederken uyması gereken etik kodlar da yine TGC bünyesinde tanımlanmıştır. Buna göre;

- Gazeteci, halkın haber alma hakkı doğrultusunda ürettiği haberleri, gerçekleri çarpıtmadan ve tarafsızca aktarmak zorundadır.
- Gazeteci, evrensel değerlerden olan; barış, demokrasi, hukuk ve laiklik gibi kavramların savunucusu olarak haber üretim sürecinde bulunmalıdır.
- Gazeteci; millet, din, dil, ırk, cinsiyet, cinsel yönelim, mezhep, inanç(sızlık) gibi ayrımları gözetmeksizin, barış ve herkesin çıkarınca haber yapmalıdır.
- Gazeteci, ürettiği haber sırasında, eğer varsa, taraflar arası gerginliği körükleyecek değil, hafifletecek düzeyde aktarım sağlamalıdır.
- Gazeteci, insanlar ve/veya topluluklar arasında çatışmaya yol açabilecek eylemlerden kaçınmalıdır.
- Gazeteci, herhangi bir görüş, kültürel değer vb. unsurları küçümseyici bir şekilde haber yapmaktan kaçınmalıdır.
- Gazeteci, şiddeti özendiren ve çatışmayı olumlayan haberler yapmaktan kaçınmalıdır.
- Yapılan haberlerde gazeteci, belirli olmayan bir kaynak kullanmamalıdır. Kamuoyunun yararının gözetilmesi açısından kaynaklarını gizli tutmak da gazetecinin hakkıdır.
- Gazeteci bilgileri yok edemez, kaynağı ve gerçeği göz ardı edemez.
- Gazeteci, kamuoyunu ilgilendiren bir durum olmadığı sürece özel hayatın gizliliği ilkesine bağlı kalmak zorundadır.
- Gazeteci yapılan bir yanlışın karşısında en kısa zamanda düzeltmeye gitmeli, özür dilenmesi gerekiyorsa özür dilemelidir.

- Gazeteci, bilgiye erişim konusunda, özellikle sosyal medyada, kimliğini gizler bir biçimde anonim halde ve durumda bulunmamalıdır.
- Gazeteci herhangi bir maddiyat gözeterek bilgi alamaz ve kaynak kim olursa olsun objektifliğini korumakla yükümlüdür.
- Gazeteci, öncelikle; mağdurun, güçsüzün ve sesini duyuramayan toplum ve kimselerin sesi olmakla yükümlüdür.(a.g.e.)

Genelgeçer gazetecilik ve beraberinde getirdiği etik ilkeler, tarihsel olarak 19.yy'ın sonuna doğru, "*penny*" gazetelerinin siyasal bağlardan ve yükümlülüklerden kurtulması amaçlanarak ortaya çıkmıştır. Bu durumdaki en önemli etken ise ekonomik bağımsızlığı olmayan örgütlenmeler olarak gazeteler, ancak ve ancak bir ideoloji ya da siyasi taraf doğrultusunda hareket edebilmekteydi. Bunun sonucunda objektivite yönlü hareket eden gazeteler ile partizanlığı bir kenara itmiş yayın organları, reklam alma ve beraberinde gelir elde etme hakkına sahip olabilmekteydi. Bahsi geçen ve önceliğinde ve merkezinde objektifliği ortaya koyan ilkelerin, gazeteciliğin mesleki ideoloji haline dönüşmesi ise 20.yy'ın ortalarına tekabül etmekteydi. Mevcut anlayışın yayılması ve gazetecilerin objektifliği birer zorunluluk olarak kabul etmesi ile birlikte, konuya içkin pek çok editöryel eleştiri de beraberinde gelmeye başlamıştır. Taraflar arası olan çatışmalar örneğinden ilerlenilecek olunursa, Alankuş'un da aktardığı üzere herhangi bir şekilde cereyan eden bir olayda sadece iki tarafın bulunmasının oranı nitekim az olarak gözlemlenmektedir. Buna müteakip aynı oranda ve sadece tarafların birbirlerinden farklarının ortaya çıkartılması bağlamında yapılan objektivite, taraflar arası barış çabasının değil, ayrışmanın cereyan etmesine sebep olmaktadır. Buna müteakip tek bir tarafın dahi içinde bulundurduğu etmenlerin tamamının homojen olmaması ve konunun insan toplulukları olduğunda fikirlerin subjektiflik göstermesi gibi sebepler, çatışmaların, objektivite merkezli değil, barış amaçlı düşünce sistematiği ile çözülebileceğinin göstergesi haline gelmektedir(2016:22-23).

Genelgeçer gazetecilik anlayışı da bünyesinde yine barış yanlı bir tutum izlese de, pratiğe dönüşümü ve bununla beraber ilkelerden en çok tartışılan objektivitenin varlığı pek çok tartışmaya yol açmaktadır. Objektifliğin farklı biçimlerde yorumlanması ve bunun akabinde bir robotlaşma da barışa katkı sağlamazken, görünenin objektiviteye yakın olması ama pratikteki durumun böyle olmaması da barışa katkı sağlamamaktadır. Bununla birlikte gazeteciliğin pratik aşamasında doğru haberciliğin yanı sıra, haberin hızlı aktarımı da önem taşımaktadır. Günümüz koşullarında haberi ilk veren ajansın öneminin ve ekonomik açıdan borsa değerinin dahi artmasına müteakip haberin hızı ile doğruluğu arasındaki ters orantıdan

da kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır. Konuya ek olarak, haberlerin halkın isteği değil, ajans patronlarının isteği yönünde şekillenmesi de barış mefhumunun, haber yaparken düşünülen olgulardan birisi olmaması durumu da mevcuttur. Editöryel eleştiriler, tiraj kaygısı, siyasi otoriteler çerçevesinde olumsuzluklarla karşılaşmama isteği gibi nedenlerden de kaynaklı bir şekilde, haber yapım süreci, barıştan ve sesini duyuramayanların sözcüsü olmaktan farklı bir konumdadır(Saygın ve Kocabaş,2015) .

Barış gazeteciliği ve genel geçer gazeteciliğinin etik kodları arasındaki mukayese, dışarıdan bakıldığı zaman ortaklıklara zemin gibi gözüke de, gazetecilik pratiklerinin anlamlandırılması ve haber yapımındaki amaçlar açısından bambaşka bir yerdedir. Genel olarak geleneksel medyanın haber üretim mentalitesine olan farklılığı ve buna bağlı olarak pratiklerinin de değişmesi sebebiyle, barış gazeteciliği anlayışı, geleneksel medyanın yerinde konumlandırılabilir şekilde düşünülmektedir. İrvan'ın da altını çizdiği üzere, haberin oluşturulması sırasındaki olayın gözlem noktasında gazeteci;

- Barış odaklı düşünerek, yaptığı gözlemleri bu zemine uydurmalıdır.
- Olayın perde arkasını da aydınlatarak , sadece gerçekleri dile getirme noktasında barış temelli yaklaşıma bulunmalıdır.
- Yapılan haberlerin ışığında, barış kavramını odak noktasında bulundurarak hareket etmelidir.

Mevcut zemin çerçevesinde ve haber yapım sürecinde gazetecinin düşünce sistemi, herhangi bir çıkar odaklı ya da belirli imtiyaz edinme temelli olmamakla birlikte, gerçeği, barışa yarar sağlayacak şekilde aktarma düşüncesiyle ilerlemelidir. Lynch ve McGoldrick'in öne sürdüğü barış gazeteciliği perspektifinde, enformasyonları belirli bir sistematik düzlemde aktaran ve robotize olmuş gazeteciler yerine; yaratıcı, barış için çözüm arayışında olan, tarafların sadece "iyi" ve "kötü" olarak adlandırılmayacağını farkındalığına sahip, basmakalıp yargılar üzerinden haber tasviri yapmayan gazeteciler bulunmaktadır. Bahsi geçen anlayışın ilerlemesine yardımcı olacak diğer etmenler ise etik olarak; haber taraflarını etiketlemeyen, canileştirmeyen ve taraflar arasındaki çatışmaları, topluma, çatışmayı olumlayıcı ya da haklı çıkarıcı şekilde vermeyen gazetecilik bilincidir. Bu sebeple yaratılmaya çalışılan bu gazetecilik anlayışında çatışmalar, sonunda taraflardan birisinin kazandığı bir olaydan çok, her iki tarafın da ağır kayıplar verdiği mefhumlar olarak adlandırılmaktadır(Saran vd.,2016:6-7).

Genelgeçer gazetecilik perspektifi üzerinden uyulması gereken etik kodlar ise, evrensel olarak *IFJ(Internatioanal Federation of Journalists¹)*'in kendi internet sitesi üzerinden de belirtilmektedir. Bu bağlamda mevcut federasyonun 12 Haziran 2019'da düzenlediği 30.IFJ Dünya Kongresi'nde, *Bordeaux Deklerasyonu²*'nin devamı ve tamamlayıcısı konumunda olan Gazeteciler İçin Küresel Etik Bildirgesi, en kapsamlı etik kodlar bütünü olarak da görülebilir. Kuramsal olarak dayanağını İnsan Hakları Bildirgesi ve uluslararası hukuk temelli metinlerden alan bildirgeye göre;

- Gazeteci, gerçeklere ve gerçeklerin halk tarafından öğrenilmesi mefhumuna saygı göstermeli, mevcut anlayışı ilk planda tutmalıdır.
- Gazeteci gerçeklerin araştırılıp halka bilgi verilmesi esnasında dürüst olmalı; özgürce yorum ve eleştiri yaparken ise gerçek bilgiler ve yorumları birbirinden ayırmalıdır.
- Gazeteci, yalnızca temelleri sağlam olan bir kaynak üzerinden haber üretebilir, önemli bilgileri gizleyemez ve değiştiremez. Kamuoyuna açık olmayan kişilerden elde edilen bilgiler hususunda da herhangi bir değişiklik yapamaz.
- Gazeteci; bilgi, görüntü, ses veya veri elde etmek amacıyla sadece adil yöntemleri kullanmakla birlikte, gazeteci statüsünü bildirmekle yükümlü olacaktır. Kamuoyunun çıkarına hizmet eden ve bu kapsamda alınması gereken bilgiler özelinde ise, tüm kaynaklara ücretsiz erişim imkanından yararlanabilecektir.
- Bilginin yayılmasındaki aciliyetin önemi, enformasyonun doğru iletilmesi zorunluluğunun önüne geçmemelidir.
- Yapılan bir hata konusunda gazeteci, özür dilemeli ya da yapılan hatanın acilen düzeltilmesinden mesuldür.
- Gazeteci, gizli bir biçimde elde edilen fikirler özelinde, kaynağa ilişkin mesleki sırlara uyar.
- Gazeteci, deneyimsiz ve savunmasız kişilerle yapılan görüşmelere özel ilgi gösterirken, özel hayatın gizliliği ilkesine uymakla yükümlüdür.
- Gazeteci, ürettiği habere ilişkin yayılan bilgiler konusunda, bu bilgilerin; dini, mezhepsel, dile bağlı ya da etnisite ile ilgili ayrımcılığa yol açmayacak şekilde olması konusunda hassas davranmak zorundadır.
- Gazeteci; ,intihal, yalan haber ya da iftira gibi eylemlerde bulunamaz.
- Yapılan haberler ışığında gazeteci, kolluk kuvvetlerinin her zaman yanında olacak bir biçimde söylem üretemez.

¹ Uluslararası Gazeteciler Federasyonu

² IFJ: Gazetecilerin Davranışlarına İlişkin İlkeler Bildirgesi-1954

- Gazeteci, faaliyetleri sırasında herhangi bir propaganda unsurundan kaçınmakla beraber; reklam ya da kayıt dışı maddi gelir elde edeceği durumlardan da uzak durmakla mükelleftir(<https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists.html> - erişim tarihi 20.10.2022)

Tüm bunlar perspektifinde görülebilmektedir ki; genelgeçer gazetecilik etiği ile barış odaklı gazeteciliğin etik ilkeleri, ortaklaştıkları yerler olsa da birçok bakımdan farklılıklar barındırmaktadır. Bu bağlamda özellikle objektiflik ve enformasyonun, direkt olarak alındığı gibi aktarılması hususlarında ayrılan iki anlayış, pratikte de birçok noktadan farklılaşmaya gebe olmuştur. Gazetecilik, mesleki olarak tek bir amaca hizmet ediyor gibi görünse de kuramsal ve bazen ideolojik farklılıklar, mesleğin genel özelliklerini dahi etkilemektedir(Alankuş,2016).

2.6. Barış Gazeteciliği'ne Getirilen Eleştiriler

Genel olarak normalleştirilmiş, objektiviteye dayanan haberciliğe nazaran barış gazeteciliği; taraflar arasında herhangi bir ayrım gözetmeksizin enformasyonu direkt olarak topluma iletme işi ile ilgilidir. Ancak mevcut konu, barış gazeteciliği ile ilişkilendirildiği zaman yapılan herhangi bir haber ya da üretilen herhangi bir söylem, barış olgusu lehinde olmayacağından dolayı, ana amaca hizmet etmemektedir. Bu perspektifte, apayrı mesleki pratikler üzerinden ilerleyen iki anlayış pek çok noktada ters düşmektedir. Çalışmaya ilişkin, genelgeçer gazetecilik anlayışı ve etiğine gelen eleştiriler mevcut olduğu gibi, barış gazeteciliği anlayışına da gelen eleştiriler mevcuttur. Bu temelde, Durna'nın editörlüğünde olan çalışmada da belirtildiği üzere, barış gazeteciliği perspektifinde, habercilik bir politikaya dönüşmektedir. Yine bu bağlamda gazeteciler, politikacıların yapması gerekenleri yaparak, mesleki ilkelerine zarar vermekte, dolaylı ya da doğrudan bir şekilde taraf tutmaktadırlar(2020:157).

Genel manada kamu yararına yapılan gazetecilik anlayışına mensup olan barış gazeteciliği, birçok kimse tarafından *kamu yararının* bilinmezliğinden ötürü de eleştirilerin odak noktası haline gelmiştir. Objektivite, genel manada herhangi bir şeyin tarafı olmamak olarak adlandırılmakla birlikte, bu adlandırmanın kötü bir tarafı, barış kavramının da yanında olmaması gerektiğinin çıkarımının yapılmasıdır. Bu çıkarımdan hareketle, barış kavramına getirilen eleştirilerden birisi de, gazeteciliğin odağında olan nesnellik özelliği ile olan mevcut çelişkidir. Bu sebeple *mağdur gazeteciliği* ya da *çatışmaya duyarlı gazetecilik* olarak da, eleştirel bir şekilde isimlendirmeler yapılmaktadır. Haber üretiminin temelinde nesnellik olgusunun bulunduğunu ifade eden düşünürlere göre 'sakat' bir durumda olan bu anlayış, aslında daha haber üretiminin başlangıcından itibaren kendisini haberin doğasına karşı konumlandırmış durumda gözükmemektedir. Bunun sonucunda gelen eleştirilerde, gazetecinin

barış odaklı habercilik yapmasının sonucunda medyayı yapısal olarak -ekonomi politik, sektörel değerler, çalışma sistemi gibi- göz ardı ettiği düşünülmektedir (Geçer, 2018:41).

Konuyla ilgili, barış gazeteciliği görüşüne getirilen eleştirilerden birisi ise; gazetecilik değerleri tartışması üzerinedir. Bu çerçevede, gazeteciler arasında yapılan araştırmaya mukabil³, çoğu gazetecinin benimsediği rol, tarafsız bir taşıyıcılık rolüdür. Bu sebeple, gazetecilerin bireysel tutum ve tercihlerinin, gazeteciliğin yönelimi ve yapısıyla ilgili sonuçları direkt olarak etkilediği görülmektedir. Konuya ilişkin, barış gazeteciliğine idealler olarak karşı bir duruş sergileyen Lyon, çalışmasında⁴; barış gazeteciliğinin temelinde duran, çatışmayı bitirecek söylemleri benimseme ilkesini, gazetecinin asli görevi saymamakla birlikte, mesleki ana amacının olayların nasıl ve ne şekilde kimler tarafından yapıldığıyla ilgili temel bilgileri vermek olarak yorumlamaktadır. Ek olarak gazeteciliğin temelinde adalet ve nesnellik kavramlarının kullanılması yönünde, barış gazeteciliğine eleştirel bir şekilde yaklaşmaktadır. Tam tersi yönündeki eleştiriler ise, genelgeçer gazetecilik anlayışının zaten süregelen bir değişimle birlikte kendi etik ilkelerini dahi önemsemediği ve sadece sansasyonel haberlerin peşinde koştuğu düşüncesidir. Buna mukabil muhabirlerin ve haber üretenlerin sadece etnosentrizm, drama arayışı, ana odaklanma ve basitlik içerisinde haber yaptığı düşüncesi de genel geçer haberciliğe karşı, barış gazetecilerinin ortaya sunduğu argümanlardandır (İrvan, 2006).

Barış gazeteciliği ve bu bağlamda bahsi geçen görüşün, pratikte uygulanabilirliği konusu, pek çok tartışmanın başında gelmektedir. Kendi yapısı gereği barış gazeteciliği ve bunun devamında üretilen haberlerdeki dil; genelgeçer gazetecilik etiğinin benimsediği üzere normatif objektiviteden zaten yoksundur, ki düşünce sistematığının bir getirisi olarak yoksun olmak zorundadır. Bu özelliklerin yanında eleştirilerden bir diğeri ise sadece kullanılan dilin ve görüşün dışında, genel olarak görüşün merkezinde yer alan fikrin; fazla naif ve çocuksu bir idealizm taşıdığı ile ilgilidir. Mevcut eleştirilerin kanıtı olarak gösterilen argüman ise; ekonomik, siyasi ya da politik konjonktür göz önüne alındığı zaman, barış gazeteciliğinin ve beraberinde barış gazeteciliğinin dilinin yetersiz oluşu ve herhangi bir çatışmayı sonlandırmada başarılı olamayışıdır. Ancak düşünülmesi ve sonrasında eleştiri getirilmesi gereken konu da tam olarak buraya oturmaktadır: Barış gazeteciliği, klasik gazeteciliğin "biraz" değiştirilmiş bir versiyonu değil, tamamıyla epistemolojik bir eleştiri ve başkaldırının bir sonucudur. Buna

müteakip Hackett , mevcut başkaldırının pratikte bir yer edinmesi bakımından; hükümetlerin ve devletlerin de barış yanlısı bir tutum izlemesi gereğini de söylemektedir (Alankuş,2016:26).

Pratik kaygılar sebebiyle ortaya çıkan eleştiriler gibi, kuramsal olarak da doğabilen eleştiriler mümkündür. Bu eleştirilerin merkezinde, haberin ne olduğuna ilişkin tanımlamalar başta gelmektedir. Öncelikle haber, tarafların birbirinden ayrıştırılması ve ikililik ya da çatışma sonuçları sebebiyle vuku bulabilecek olayların, enformatik biçimde yazılması olarak da tanımlanabilmektedir. Bu tanımlama ışığında haberin bir değerinin olması ve okur-kitle tarafından bir süzgeçten geçirilebilecek kadar elle tutulabilirliği olması için zıtlıktan yararlanmaktadır; ki bu da haber değerini yaratan durumlardan bir tanesidir. Merkez bu fikri koyduğumuz zaman ise barış gazeteciliğinin formüllerinden olan taraflar arası ortaklık arama ve farklılıkları en aza indirgeyerek çatışmayı anlamsız kılma düşüncesi, varoluş amacını yıkıma uğratmaktadır. Bu sebeple, barış gazeteciliği perspektifinde ele alınan bir haberle ilgili, değer taşımadığı düşüncesi, eleştirel bir gözlem olarak sayılabilmektedir. Ek olarak "o an'a odaklı" genelgeçer gazetecilik görüşünün yanında, konunun tümünü detaylı ve arka planıyla ele alan bir gazetecilik anlayışında hızlı haberciliğin mümkün olmayacağı fikri de önem kazanmaktadır(Türkkol,2019:44-45).

Pratik açıdan konu tekrar ele alındığı zaman ise ortaya çıkan çıkarım, sonuçlara ilişkin bir eleştiri olarak kodlanabilmektedir. Yıldız'ın aktarımıyla, mevcut düzlemde gazetecilerin büyük bir çoğunluğu savaş propagandası yapmamakta ve içtenlikle barış olgusunu arzulamaktadır, ancak; sosyal hayat, konjonktür ya da pratik düzlemde, gazetecilerin arzuladıkları olgular tarafından değil, meslek standartları çerçevesinde hareket etme zorunluluklarından dolayı sistematik bir barış yanlılığı ve aleyhtarlığı görülememektedir. Bu durumun imkansızlığının bir diğer nedeni ise, mesleki kuralların ihlal edilmemesinin yeterli oluşudur. Açıklamak gerekilirse; doğru, tarafsız, güven veren ve hakim bir dil kullanabilen tüm gazeteciler mesleki yeterlilikleri yerine getirmekle birlikte herhangi bir şekilde ekstra bir donanım ihtiyacı duymayarak "iyi" birer gazetecidirler. Bu bakış açısı ve düşünce sistematigi ise; kavramsal olarak "barışın gerekliliği" üzerinde değil, "barış gazeteciliğinin gerekliliği" üzerinedir(Yıldız,2012:62-66).

Konuya ek olarak; barış gazeteciliği temelli eleştirilerden bir diğeri de Hanitzsch'in de vurguladığı üzere, gazetecilerin kendilerini konumladıkları düzlemde, mesleğe ilişkin tanımlamadır. Olaylara ve bunun neticesinde çözüm yollarına barış temelli bir yaklaşım, analitik düşünce sistematigi ile bütünleşmeyen bir olayken, ek olarak gazetecilerin kendilerini konumlandıkları gerçeklikte, haberlerin taşıyıcısı rolü dışında bir detayın olmayışıdır. Bununla birlikte, tek ve homojen bir barış kavramının olmayışı ve tarihsel ya da felsefik olarak

mevcut tanımlamanın değişkenliği, üzerine düşünölen ve çalışılan olgunun bir standardı olmaması durumunu da beraberinde getirmektedir. Bu sebeple ortaya çıkacak durum, bir kesinlik değil; muğlaklık kaynaklı olan bir kavram üzerinde geliştirilen çözüm önerileridir. Mevcut eleştiriler özelinde başka bir nokta ise; diplomatik ilişkilerin kaos ve hegemonya üzerine kurulmasıdır. Bu sebeple yaşanan ölkeler arası diplomatik kriz veya çatışma durumları bir olağanın yanı sıra, kurallar silsilesinin normalleri olarak tanımlanabilmektedir. Bu mantıktan hareketle, çatışmanın zaten durdurulamadığı ve gazeteciliğin genel anlamda istediği olgular üzerinden olan olaylar meydana gelirken, barış gazeteciliğinin mümkün olmasının yanı sıra, gerekliliği de tartışma konusudur(2007).

Bir diğer önemli nokta ise, savaş muhabirliği özelinde, basılan ya da yayımlanan fotoğrafların sansasyonelliği çerçevesinde konunun öneminin anlaşılmasıdır. Daha pratik bir çerçevede ise, toplum nezdinde ses getiren ve savaş durumunun vehametinin ön plana çıktığı fotoğraflar, bir yandan barışa da katkı sağlamaktadır. Eleştirel bir gözle konu incelendiğinde ise dikkat çekilen nokta, barış gazeteciliği perspektifinde, yaklaşılan konu ile ilgili yapılan haberlerde herhangi bir sansasyonel olgu bulunmazken, tam tersi düzlemin benimsendiği savaş gazeteciliği-muhabirliği özelinde bu mevhum önemli bir noktadadır ve savaşın "kötü" yüzünün gözler önüne serilmesinde bir araç işlevi görmektedir. Bu sebeple konuya ilişkin eleştiri ise şu şekildedir: Eğer savaş muhabirliğinin herhangi bir çalışma alanı olmasaydı, foto-muhabirlik özelinde hafızalara kazınan ve birçok ödöl alan fotoğrafların olamayacağıdır. Ancak yine bu konuya ilişkin karşı argüman, Alankuş'un da irdelediği üzere; savaşın fotoğraflanmasının, barış gazeteciliği özelinde bir yasağının olmadığı yönündedir(2016:92-93).

Sonuç olarak genelgeçer gazetecilik etiği ve bu perspektifte farklı bir konumda duran barış gazeteciliği anlayışı, birçok yönden birbirlerinden ayrışmakla beraber, birbirlerine karşı eleştiriler de üretmektedir. Mevcut eleştiriler; çalışmada da açıklandığı üzere, kuramsal, pratik ya da felsefi açıdan olabilmektedir. Kuramsal olarak barış gazeteciliğinin genel olarak bir gereklilik olup olmadığı yönünden bir tartışma var iken, pratik açıdan yapılabirliği incelenmekte ve felsefi açıdan da barış mefhumunun tanımlanması üzerinden tartışmalar mevcuttur. Bu sebeple pek çok bakış açısı ve yine pek çok teorisyenin ya da uzmanın getirdiği eleştiriler bulunmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HABER METİNLERİNE AİT MANŞET VE SPOTLARIN İNCELENMESİ

3.1. Araştırmanın Uygulama Alanı ve Veri Toplanması

Bu araştırmada; Doğu Akdeniz’de gerçekleşmekte olan, Türkiye Cumhuriyeti’nin yürüttüğü sondaj faaliyetleri ile ilgili, yazılı basında çıkan haberler incelenmiştir. Araştırmada ulusal basındaki gazeteler seçilmekle birlikte, iki farklı görüş doğrultusunda olmasına dikkat edilmiştir. Saptanmaya çalışılan şey ise; barış gazeteciliği pratiği bağlamında, yapılan haberlerde, hükümet yanlısı bir politik görüş ile hükümete muhalif bir görüş arasında fark olup olmadığı durumudur. Bu araştırmada Yeni Şafak ve Sözcü gazetelerinin kullanılmasının sebebi bu şekildedir.

Yeni Şafak gazetesi Albayrak Medya Grubu bünyesinde bulunan ve 23 Ocak 1995’ten bu yana yayın hayatını sürdüren bir gazetedir. Sosyal muhafazakar-İslamcı bir bakış açısı üzerinden yayın yapan mevcut gazete, liberal bir kadroya da sahiptir. Slogan olarak “*Türkiye’nin Birikimi*” anlayışını düstur edinen gazetenin basım periyodu gündüktür. Gazetenin, dönemin Ensar Vakfı başkanı Ahmet Şişman tarafından satın alınması, Noam Chomsky ile yapılan röportajda kaynağa uygun olmayan yalan ifadelerin kullanılması, Fetullah Gülen’e 15 Temmuz sonrası sıkça eleştirel tutum takılması, bazı haberlerinde Anti-semitizm elementlerine rastlanması, Kabataş İskelesi’nde başörtülü kadına yapıldığı iddia edilen saldırı haberi ve sonrasında yalanlanması, Camii’de içki içildiği iddiası temelinde yapılan haberler ve sonrasında bu durumun da yalanlanması ve bu gibi hedef gösterme temelli ve iktidar yanlısı tutumu, gazete ile ilgili en önemli enformasyonlar arasındadır.

Sözcü gazetesi ise Mehmet Ali Yalçındağ’ın 1997’ kurmuş olduğu “*Gözcü*” gazetesinin kapanmasının ardından Haziran 2007’de İstanbul merkezli kurulmuş, Atatürkçü günlük gazetedir. Bunun yanında Ulusalçı ve Seküler bir çizgiyi de takip eden gazete, muhalif kanatta, ulusal basında en çok tiraja sahip olan ve tanınan gazete olmasıyla da önemlidir. Bünyesinde Çiğdem Toker, Emin Çölaşan, Bekir Coşkun, Uğur Dündar ve Yılmaz Özdil gibi hükümet aleyhtarı bir siyasi çizgi belirlemiş gazetecileri bulunduran yayın organı, özellikle AKP hükümeti karşısında konumlanan basın çizgisinin en önemli temsilcilerindendir.

Araştırmada, yukarıda da bahsi geçtiği üzere bu iki gazetenin, konuyla ilgili yapılan haberleri incelenmiş ve Barış Gazeteciliği pratiği çerçevesinde yorumlanmıştır. Evren olarak bu haberler belirlenmesine rağmen örneklem olarak ise Eylül 2020-Ekim 2020 arasında yapılan haberlerin seçilmesinin ana nedeni; Yunanistan ve Türkiye arasında karşılıklı ve sık sık

yayınlanan NAVTEX'ler ve bunun akabinde ülkeler arasında yaşanan gerilim durumunun gazetelerce en çok yansıtıldığı dönem olmasıdır.

3.2. Söylem Analizi ve Metodoloji

Söylem kavramı sözlükte *ifade* ve *kalıplaşmış söz* olarak kullanılmaktadır. Buna müteakip İngilizce'deki *discourse* kavramı, Erdoğan ve Alemdar'a göre mümkün olmamaktadır. Bunun ana sebeplerinden birisi, diller arasında kesin bir çevirimin imkansızlığı iken bir diğer nedeni ise *discourse* kavramının çok daha fazla şeyi ifade etmesidir. Sözlük anlamı olarak '*discourse=söylem*' düşüncesi bu kavramın; sözlü sunum, iletişimin yapı kökü ya da iki kişi arasındaki konuşma olarak çevrilmiştir. Ancak bahsi geçen kavram, söz edilenlerin daha ötesinde söyleme fiiline dayalı tüm olguları kapsamaktadır.(2010:95-96)

Söylem, sosyal bilimlerin hemen hemen tümünde olduğu gibi, net bir şekilde sınırları ve sınırlılıkları belirlenmemiş; farklı gerçekliklerde farklı tanımlamalar yapılabilen bir kavramdır. Kimi zaman bireyler arasındaki bir iletişim biçimini ifade ederken kimi zaman spesifik bir konu üzerindeki tüm dil kullanımlarını kastetmektedir. Bu bağlamda farklı konu başlıkları ya da farklı konular üzerinde farklı tanımlamaları olan ve tam olarak kesin ve duru bir tanımlaması olmayan bir kavramdır. Buna müteakip farklı durumlarda farklı tanımlamasının olmasının yanında, genel tanım "*dilin farklı şekillerde yapılanması*" olarak da geçmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi de anlamsal bağlamda terim veya dallar arasındaki farklı isimlendirmeler ve anlamlandırmalardır(Yetim ve Erdağ,2018:5).

Mevcut kavram, toplumsallıkla mutlak bir bütünlük içindedir. Bu toplumsallığın sebepleri, kavramın; olgusal bir pratik olarak yaşamın her yerinde ve gerçekliğin her katmanında var olduğunun yanında, kültürel bir sistematik olması açısından kişiler ya da kurumlar arası diyalogların bütününe tesir eder güçte olmasından kaynaklanmaktadır. Söylem, sadece söz ya da yazı aracılığı ile değil, iletişimin her kanalına etki edecek bir yapıya sahiptir, ki sessizlik ya da herhangi bir olgunun saklanması da beraberinde bir çeşit söylemi getirmektedir. Toplumsal bir realite olmasının kanıtı ise; bireyler ya da kurumlar, kendi tutum, inanç ya da sosyalite sistemlerini, ürettikleri söylemler vasıtasıyla başka bir kanala aktarmasıdır(Potter,2004:71-73).

Söylem, sosyal bilimlerin hemen hemen tümünde olduğu gibi, net bir şekilde sınırları ve sınırlılıkları belirlenmemiş; farklı gerçekliklerde farklı tanımlamalar yapılabilen bir kavramdır. Kimi zaman bireyler arasındaki bir iletişim biçimini ifade ederken kimi zaman spesifik bir konu üzerindeki tüm dil kullanımlarını kastetmektedir. Bu bağlamda farklı konu başlıkları ya da farklı konular üzerinde farklı tanımlamaları olan ve tam olarak kesin ve duru

bir tanımlaması olmayan bir kavramdır. Buna müteakip farklı durumlarda farklı tanımlamasının olmasının yanında, genel tanım "*dilin farklı şekillerde yapılanması*" olarak da geçmektedir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi de anlamsal bağlamda terim veya dallar arasındaki farklı isimlendirmeler ve anlamlandırmalardır (Yetim ve Erdağ, 2018:5).

Daha temel bir noktaya değinilmesi gerektiğinde ise söylem, öncelikle soyut bir formdadır. Merkezinde oluşturulan olgunun niceliksel değil, anlamsal ve niteliksel özellikleri bakımından değerlendirilen söylem olgusu, soyut bir şekilde anlamsal bütünlüğü bulunan bir şey olarak incelenmektedir. Mevcut anlayışın geliştirilmesi noktasında 1960'lardan önceki genel kanı; herhangi bir dilde yer alan sözcüklerin ve gramerin öğrenilmesi, o dilin öğrenilmesinin yeterliliğini göstermekteydi, ancak soyut bir anlam olarak söylem olgusunun öneminin sosyal bilimlerce kanıksanması durumunda düşünce sistematığı de bu şekilde evrilmiştir (Çakır, 2014:11).

Söylem kavramı soyut özelliğinin yanı sıra niteliksel olarak da birçok ögeyi bünyesine barındırır. Klasik iletişim şemasında da kurgulanacağı gibi, alıcı ve kaynak arasındaki mesajların, dil yoluyla aktarılmasının bir tezahürü olarak da anlaşılabilir, iletişim yolunun ortaya çıkardığı bir ürün olarak kodlansa da değişkenlerin farklılaşması dolayısıyla yapısal olarak da farklılaşmaya açık bir olgudur. Konuya yapılabilecek en iyi açıklama ise düzanamlarının yanı sıra; kaynağın, alıcının, kanalın değişmesi ve/veya özelliklerinin değişmesi ile farklılaşacak olan anlamlardır. En küçük, bünyesinde tek kelimelik bir öge barındıran bir iletişim şeması bile, kaynağın ya da alıcının; dünya görüşünün, siyasal düşüncesinin, toplum içindeki statüsünün ya da birbirleri ile olan ilişkilerinin değişmesi ile tamamıyla farklılaşmaktadır. Bu açıklama neticesinde, söylem olgusunun karmaşıklığı ve değişkenliği de sabitleşmiştir. Ek olarak daha terimsel bir açıklama getirilmek istenirse eğer; dilin yapısı, bağlam, işlev amaç ve bağıntının değişmesi ile oluşacak bambaşka bir iletişim sistematığı, bir öncekinden çok daha farklı bir anlamsal bütünlük barındıracaktır. Bu sebeple söylem olgusunun analiz edilmesi mantalitesi, yakın geçmiş sosyal bilimlerce önemli bir yere konumlandırılmıştır (Yüksel, 2004:10).

Söylem kavramı, köken olarak ise *discursus*'dan gelmektedir. Tartışma, koşturma, konuşma ve koşturma anlamlarına gelen bu söz; günümüz düşün dünyasında özellikle sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan bir kavramdır. İnsanbilimciler, sosyologlar ya da iletişimcilerin, konularında çok sık yer verdiği söz öbeği, anlam genişlemesine uğradığı için farklı varyasyonlar, tanımlamalar ve tartışmaların odak noktasında olmaktadır. Mevcut anlamsal bütünlüğü açısından etimolojik olarak erken dönem Latincesindeki anlamından ziyade (oraya buraya koşturma, koşturma), Ortaçağ Latincesinde yer alan karşılıklı iletişim, bir yörünge

çevresinde dönen, hararetli tartışma anlamlarını ele alarak kullanılmaktadır. Bu manada, Türkçede kavramın kullanılmasının ana sebebinin, anlam bütünlüğü olarak; söz, dizge, slogan, görüş, öğreti ve anlatım biçimleri olması muhtemeldir. Bazı yazım durumlarında ise söylem kavramı, bizzat dil olgusunun yerine getirilerek kullanılmaktadır. Anlam kayması ve genişlemesinin bir sonucu olarak kapsamının genişlemesine ek olarak, bu olgu, hem farklı tanımlamalara hem de kullanımlara sahip olarak yaşamaktadır(Tomgüsehan,2017).

Söylem kavramının; düzanlam ve yananamları vasıtasıyla da karmaşık bir yapı olduğu, farklı kullanımlarda farklı sonuçlar doğuran, subjektif bir olgu olduğu çalışmada da belirtilmiştir. Bu önerme ve bilgiler ışığında söylem analizi, yazımlanmış duruma gelmiş olan söylem olgusunun, incelenmesi olarak basitçe özetlenebilmektedir. Ancak mevcut incelemenin, dilbilgisel özellikler ve nitelik anlamda kuramsallık barındırmadan var olması mümkün değildir. Bu bağlamda söylem analizi, araştırma yöntemleri arasında nicel değil, nitel sınıfta yer almakta ve sosyal bilimlerde özellikle disiplinlerarasılık kavramının gelişmesi ve çeşitlenmesiyle birlikte son 20-25 yıldır etkisini ve görünürlüğünü artırmaktadır. Kantitatif değil, kalitatif bir analiz yöntemi olduğu belirtilen söylem analizi, dilbilimselliğin gelişmesi ile birlikte akademide de etkinliğini giderek artırmaktadır. Yapısal olarak verilen mesajların anlamlarının, çalışmalarda ortaya çıkarılabilmesi adına; semantik(anlambilimsel), sentaks(sözdizinsel) ve semiyolojik(simgebilimsel) olarak yazılı, sözlü ve görüntülü mesajların analizi yapılmaktadır(Aziz,2020:135).

Söylem, sadece sözlerin bir göstergesi ya da iletişim şemasındaki mesaj olmaktan çok öte; genel manada kaynağı ve alıcıyı tam olarak kapsayan, sosyal hayatın ekonomik, siyasi ya da sosyal her yönüne ilişkin, eylemlerin inanç sistematığındeki çerçevesini oluşturan çok genel ve anlam bakımından zengin bir olgudur. Mevcut tanımdan hareketle ise söylem analizi de, genel anlam bütünlüğü ve kapsamı olarak tüm bu ardaan bilgisini incelemek ve düzenlemek adına hareket etmektedir. Sosyal bilimlerdeki zenginlik, söylem olgusunun kapsamı ve disiplinlerarasılık kavramlarının bir sonucu olarak ise, analiz yönünde birden fazla görüş ve yöntem bulunmaktadır. Kurgulanışı, odak noktaları ve hareket alanları farklı olan yöntemler, incelencek olgunun ve doğurulması planlanan sonucun farklılığına göre şekillenmektedir(Tomgüsehan,2017).

Söylem analizi yönteminde kesin ve net bir kural bulunmamakta, disiplinlerin farklılığından kaynaklanan, olaylara ve durumlara farklı açılardan bakılması sonucu oluşan, perspektif ayrımından kaynaklanan biçimler vardır. Bu biçimlerin farklılıkları ve metodolojik ayrımları çok farklı nedenlerden olabilmektedir. Bu bakış açısına göre;

- Brown ve Yule, dilbilimsellik ile insan ilişkilerine,

- Firth, dilin sadece kullanıldığı bağlamda anlam ifade etmesine,
- Coulthard, söylemlerin sosyal roller ile olan ilişkisine,

etkisi açısından incelemiş ve farklı metodolojik ayrımlara gitmişlerdir.(Yüksel,2004:10).

Tarihsel bağlamda geçmiş, dilbilime ait şiir ve halk hikayelerinin incelenmesi ve analizine dayansa da, günümüz dünyasında her türlü iletişimsel eylemin sonucunda doğan materyallerin analizi olarak da algılanmaktadır. Bunun yanında yine son yıllarda disiplinlerarası bir kavram olarak görülen ve biçimlendirilen söylem analizi, aslında temel mantıkta bakıldığı zaman mikro-sosyolojiye ait bir yöntemdir. Söylem analizinde önemli olan ve yöntemin tam bir standarda sahip olmamasının ana sebeplerinden birisi ise kültür- dil farklılığından gelmektedir. İncelenen bir metin ya da metinötesi bir araçta, ana odak noktasının anlamı ve biçimsel özellikleri, kendisinden önce ya da sonra gelen parçalarla bir ortaklık taşımaktadır. Bu bağlamda farklı dillere ait analizlerde, istenilen sonuç aynı olsa dahi, farklı yollara başvurmak gerekmektedir(Aziz,2020:136).

Mevcut yöntemin düşünsel arka planını 1950'lerde Saussure'ün yapısalcı dilbilim düşünceleri de oluşturmaktadır. Bahsi geçen düşüncelerden en önemlisi, genel perspektifte; dilin düşüncenin değil, düşüncenin dilin aracısı olmasıdır. Bu bağlamda, dil gerçekliğin bir aynası değildir, gerçeklik dilin bir aynası olarak şekillenmektedir. Kullanımına ve diğer değişkenlere bağlı olarak dil, gerçekliği yansıtan bir öge olmaktan ziyade, o gerçekliğin üreticisi rolündedir. Anlamı veren önder de, mevcut iletişimi yaratan ya da sürdüren insan değil, kullanılan dildir. Yapısal bir şekilde düşünülen söylem ve dil olgusu, çerçeveden insanı çıkardığından ve dil olgusunun tarihsellik ve kültürel alanlarını bir bakımdan saymadığından ötürü eleştirilere maruz kalmıştır. Bunun akabinde post-yapısalcı düşünce destekçileri konuya farklı bir merkezden bakarak; her şeyin bir yapı olmasına ek olarak, dil yapısının da diğer tüm yapılar gibi herhangi bir sınırlandırmaya tabii olmadığı düşüncesini ortaya atmışlardır. Bu sayede söylemi üreten insan modeli tamamıyla ortadan kalkarak tüm görev ve duruş, dil olgusu ve metin üzerinden ilerlemiştir. Mevcut düşünce sistematiği üzerinden ilerlenen yöntemler de bu düşüncelerin metodize edilmiş pratikleri haline gelmiştir(Bayram,2016).

Hangi yol, yöntem ya da teori çerçevesinde analiz yapılırsa yapılsın, önemli olan noktalardan birisi de; söylemi üreten ile alıcı arasında ve daha sonrasında analizin oluşturulması durumunda ortak kesişme noktalarının olmasıdır. Bunun ana sebeplerinden birisi, anlamsal kesişimin olmadığı noktalarda, dil ile aktarılacak istenen-ya da istenmeyen- düşüncelerin ortaya çıkarılmasının imkansızlığıdır. Yapılan analizde iletinin ya da mesajın sırası veya anlamı önemli bir nokta iken, diğer önemli husus ise verilen ya da verilmek istenen mesajın o kültüre ait ya da yakın kültüre tabii bireylerce anlaşılıp anlaşılmayacağının kontrolüdür. Bu noktadan

hareketle; söylemi oluşturan ve oluşturulan mevcut söylemin incelenmesini sağlayanlar tabii bulunduğu dil-kültür ilişkisini saptayabilecek nitelikte olmalıdırlar(Aziz,2020:136).

Konuya ilişkin bir diğer önemli kavram ise söylem kavramıdır. 1970'lerden itibaren söylem olgusu çerçevesinde gelişen literatüre bir katkı olarak da anlamlandırılabilir mevcut adlandırma, söylem olgusunun disiplinlerarasılığına bir gösterge olacak şekilde, felsefeci Austin önderliğinde doğmuştur. Ardından Searle, Grice ve Sadock gibi kuramcılarının da eklemeler yaparak ilerlettiği söylem kavramı, tümcelerinin özelliğini sadece yapılarına bağlı kılmaktan başka bir biçimde, bir eylem olarak adlandırmaktadır. Mevcut adlandırmanın bir getirisi olarak ise; iletişim şemasının herhangi bir yerinde söylenen sözceler; kullanana, bağlama, alıcı ya da iletişimi başlatana göre değişmektedir. Beklentilerin de mevcut değişimde bir rolü olan bu anlayış ekseninde, aynı tümce veya söz öbeğinin farklı durumlarda, kanallarda, şekillerde ya da kişilerce iletişimde farklı sonuçlar vereceği, bu düşünce sistematığı tarafından desteklenmiştir. Birçok değişken ekseninde değişen anlamsal boyut, sadece iki tarafa odaklı bir incelemeden daha detaylı bir incelemeyi gerektirmektedir(Yüksel, 2004:6).

Tablo 3. 1 Haber Manşetleri

Haber Manşetleri	
yenisafak.com.tr	sozcu.com.tr
Ömer Çelik'ten Macron'a sert tepki: Tüm politikası Türkiye'yi durdurmaktan ibaret, başka ajandası yok(4 Eylül 2020)	Peş peşe "Oruç Reis" açıklamaları (14 Eylül 2020)
MSB'den Oruç Reis paylaşımıyla dünyaya kararlılık mesajı: Hukuksuzluğa ve kabadayılığa izin verilemeyecek(6 Eylül 2020)	Yunan basını Oruç reisi anbean takipte: 'Yeni kriz çıkabilir'(19 Eylül 2020)
Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Yunanistan'a sert uyarı: Açık söylüyorum, anı geldiğinde korkarım ki bedelini ağır ödemezler(7 Eylül 2020)	Oruç Reis limandan ayrıldı(22 Eylül 2020)
Yunan'dan hadsiz açıklama: Türkiye, Doğu Akdeniz'deki gemilerini derhal çekmeli(10 Eylül 2020)	Bakan Akar'dan Doğu Akdeniz mesajı(26 Eylül 2020)
Devlet Bahçeli'den Doğu Akdeniz açıklaması: Osmanlı'nın şamarını indireceği muhakkaktır(11 Eylül 2020)	Dışişleri Bakanlığı'ndan Yunanistan'a Oruç Reis tepkisi(12 Ekim 2020)
Bakan Akar'dan Doğu Akdeniz mesajı: Türkiye aleyhine çeşitli kumpaslara girenler hüsrana uğrayacaklar(11 Eylül 2020)	Almanya ve Yunanistan'dan Oruç Reis tepkisi: Gemi çekilmeden görüşme yok(13 Ekim 2020)
Bakan Dönmez duyurdu: Akdeniz'de hakkımızdan vazgeçmeyiz(2 Ekim 2020)	
Yunanistan'dan ağır tahrik: Doğu Akdeniz'de iki Navtex ilan etti(3 Ekim 2020)	
Türkiye'den Yunanistan'a gözdağı: Oruç Resi limandan ayrıldı(4 Ekim 2020)	
Bakan Akar: Ege ve Doğu Akdeniz'deki provokatif girişimler gerginliği tırmandırıyor(9 Ekim 2020)	

3.2.1. Eleştirel Söylem Analizi

Söylem Analizi'ne bakış açılarından birisi olarak eleştirel yöntem, toplumda var olan tahakküm ve eşitsizliklerin politik bir emel taşıyarak incelenmesinin bir tezahürüdür. Direkt olarak sosyo-politik bir yol haritası incelenerek gerçekleştirilen yöntem, toplum içinde var olan sorunların derinlemesine incelenmesini de bünyesinde barındırmaktadır. Toplum ve yönetim içinde zamanla oluşmuş eşitsizlik ve adaletsizlik gibi kavramların yine o toplumda yer alan siyasi elitlerce ne şekilde meşruiyet kazandırıldıklarının da bir incelemesini barındıran mevcut bakış açısı, analiz sırasında karşıt görüş odaklı bir dili de benimsemektedir(Tomgüshan,2017). Bahsedilen diğer görüşlerden farklı olarak dilin ve kullanımının yapısal analizinin dışında, söylem olgusunun sosyal ve siyasi öğelerinin de bir unsur olarak yer almasıyla farklılaşmaktadır. Bu noktada Fairclough'un da belirttiği üzere, Doyuran'ın aktarımıyla, eleştirel söylem analizi 3 boyutlu bir analiz olarak kavramsallaşmıştır. Metin, yorum ve çözümleme sürecinin anlatılmak istendiği bu boyutlar neticesinde, analitik bir yöntem olarak değişkenlerin yapısalcılığa göre daha iyi işlendiği ve söylemin amacının da ortaya çıkarıldığı düşünülmektedir(2018:303).

Eleştirel yöntem, metnin yazılış amacının aslında en başında ideolojik bir amaç güttüğünden hareketle, söylemlerin hepsinin bir amaç neticesinde üretilen olgular olduğundan hareket etmektedir. Bu anlam neticesinde toplumla ilgili her düşünce ve yaşantının aksı, topluma dayatılan ideolojinin bir tezahürü olarak algılanmakta ve söylemler de bu çerçevede incelenmektedir. Söylemlerin tamamının açık bir şekilde amacını belirterek üretilmediği fikrinden de yola çıkarak, eleştirel yöntem, kapalı ideolojik olguları açıklamakla görevlidir. Buna ek olarak kapalı ya da açık fark etmeksizin, sosyo-politik değerleri olan tüm söylemleri yorumlayarak açıklamak, yöntemin ortaya çıkış amacı ve ana hatlarıdır(Yüksel,2004:8).

3.2.1.1. Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi Yöntemi ve Metadoloji

Teun A. Van Dijk, 7 Mayıs 1943'de Hollanda Naldjwik'de dünyaya gelmiştir. Free University of Amsterdam'da Fransız Dili ve Edebiyatı ve Edebiyat alanlarında lisans ve yüksek lisans dereceleri sonrasında aynı dal ve üniversite üzerinde doktorasını tamamlamıştır. Berkeley, Paris ve Strasbourg'da da öğrenim görmesiyle farklı disiplinler ile bağdaşık ilişki kurmasının da getirdiği bir yönelimle, edebiyat alanındaki dilbilim araştırmaları önce metnin gramer olgusuna, sonra da pragmatik söylem üzerine olmaya başlamıştır. 1980'lerden itibaren haberlerde yer alan söylemlerin çözümlemeleri üzerine çalışmaya başlayan Dijk, bahsedilen çözümlemelerde eleştirel yöntemi kullanmış ve odak noktasında metnin anlamlandırılması ve metnin üretim ilişkilerinin analizi olmaya başlamıştır(Tomgüshan,2017).

Dijk, kendi yaklaşımını, sosyo-bilişsel yaklaşım olarak yorumlamakla birlikte, konunun ana kısımlarına; toplum, biliş ve söylem kavramlarını oturtmuştur. Birçok kuramcının aksine biliş olgusunu da kendi yönteminde önemli bir yerde konumlandıran düşünür, toplum ve söylemlerin kendi arasında yarattığı ikililiklerin incelenmesinin yeterli olmayacağına vurgu yaparak sosyo-bilişsel arayüzün mevcut toplumların ve söylemlerin yapısının oluşturulup üretilmesinde katkılarının olduğunu savunmaktadır. Buna bağlı olarak birden fazla boyutu olan ve tarifinin kolay yapılmayacağını düşündüğü söylem olgusunu; sadece metinsel dizgeler değil, konuşma biçimleri ve jest ve mimikler olarak da konumlandırmaktadır. Hatta ona göre söylem; dilbilimsel bir nesne, bir eylem, sosyal etkileşim formu, zihinsel bir pratik ya da alınıp satılabilen bir meta olarak da konumlandırılabilir(Şah,2020:214-216).

İletişim çalışmaları incelendiği zaman, yapılan haberlerin bir noktada; haberi yapanların siyasi ideolojilerine, güç ilişkilerine, siyasi elitlere ve sahiplik yapılarına göre bir söylem üzerine kuruldukları görülmektedir. Bu noktada aslında kendi başına bir söylem olarak da ifade edilebilecek olan haber metinleri, analiz konusunda söylem analizine yatkın metinlerdir. Bundan hareketle, Van Dijk, haber metinlerinin ideolojik bir aralan barındırdığının bilincinde bir şekilde incelenmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. Haber metinleri, egemen söylem ile aynı eksen de gittiğinden dolayı, bağlam ve güç-iktidar ilişkilerinin incelenmesi açısından önemli olgulardır. Bu sebeple incelenmesi ve analiz edilmesi de aynı önem oranında eleştirel bir şekilde olmalıdır(Günay,2022:49).

Yöntemin pratik açıdan uygulanışı noktasında ise Dijk, mikro yaklaşımlar ile makro yaklaşımlar arasındaki bağıntı üzerinden hareket etmektedir. Genel olarak analizi iki, tamamen ayrı parçaya bölüp aralarındaki farklar üzerinden gitmektense, temel ortaklıkların olduğu kanaatinden hareket ederek farklı özellikler bakımından ele alan Dijk, dilin bir şekilde tezahürü olarak gördüğü; söylem, sözel etkileşim ve iletişim yapılarını toplumsal olarak mikro düzeyde ele almaktadır. Diğer bir kanal olarak gördüğü makro analiz düzeyinde ise iktidar, tahakküm ve eşitsizliklerin bir incelemesini yapmaktadır. Konuyla ilgili verilecek bir örneklem ise; bir maç sırasında atılan bir sloganın ırkçı etmenler tanınması üzerinde yapılacak incelemede; mevcut konuşma toplumsal etkileşimin mikro düzeyini oluştururken, başka bir açıdan(makro düzey) bakıldığı takdirde ırkçılığın yeniden ve yeniden üretimi anlamına gelmektedir(Evre, 2009:140).

3.3. Yeni Şafak ve Sözcü Gazetelerinde Yer Alan Haberlerin Söylem Analizi

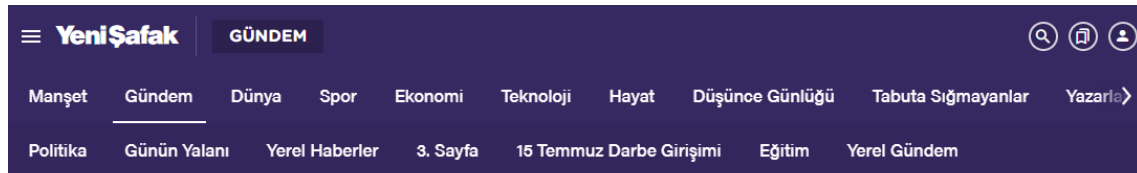
Eylül 2020 ile Ekim 2020 tarihleri arasında iki farklı gazetenin de haber sitelerinde farklı haberler bulunmaktadır. YeniŞafak'a genel bir bakış atıldığında haber sayısı fazla olarak

gözükmele beraber, haberlerin yapıları gereği devlet görevlilerinin ve siyasilerin konu ile ilgili görüşlerine daha fazla yer verilmesi bir başka noktadır. Bununla birlikte başlıklarda kullanılan; "şamar indirmek", "hadsiz açıklama", "gözdağı" gibi sözler, ilgili gazetenin, konuya daha tehditkar ve barış dilinden uzak bir perspektifle baktığının göstergesidir. Buna müteakip Sözcü gazetesinin internet haberlerine bakıldığında ise; sayıca daha az olması göze çarpmaktadır. Buna müteakip, atılan başlıklardan, direkt olarak devlet erkanından birisinin söylemine sadece bir haberde yer verilmiştir. Herhangi bir söylemin üzerinden yapılan haberlerde ise bağlı bulunan bakanlık ya da ünvan üzerinden bir başlık atılmıştır. Haberler, tarihleri ve başlıklar ise tabloda belirtilmiştir.

3.3.1. Yeni Şafak Gazetesi'nde Yer Alan Haberlerin Söylem Analizi

Eylül 2020 ile Ekim 2022 tarihleri arasında Yeni Şafak gazetesinde yer alan, konuya ilişkin on internet haberi; başlıklar spotları olarak öncelikle makro yapıya tabii biçimde tematik ve şematik bağlamda incelenmiş, sonrasında ise mikro yapıya yönelik bir şekilde analiz edilmiştir. Bu bağlamda Van Dijk'ın yöntemi müktesebatı ile haber metinlerinin söylem analizi yapılmıştır.

Haber 1: Yeni Şafak gazetesi, konuya ilişkin haberlerinden birisini 4 Eylül 2020'de "Ömer Çelik'ten Macron'a sert tepki: Tüm politikası Türkiye'yi durdurmaktan ibaret, başka ajandası yok", şeklinde yayınlamıştır.

Ömer Çelik'ten Macron'a sert tepki: Tüm politikası Türkiye'yi durdurmaktan ibaret, başka ajandası yok

AK Parti Sözcüsü Ömer Çelik, Yunanistan ve Türkiye arasında tırmanan Doğu Akdeniz gerginliğiyle ilgili önemli açıklamalarda bulundu. Türkiye'nin güçler arası çatışmanın tarafı olmak istediğini belirten Çelik, "Türkiye olmadan Avrupa'nın güvenliği diye bir şey olmaz. Bize hangi teşviki verecekler? Yaptırım noktasına gelmesini beklemiyorum. O saatten sonra mülteci konusunda işbirliği beklemesin AB." ifadelerini kullandı. Ayrıca Fransa Cumhurbaşkanı Macron'un Libya'da darbeci Haftar'a açık bir şekilde desten verdiğini belirten Çelik, "BM'nin kabul ettiği Serrac varken Haftar'ı destekledi. Gerçekten bir kıskançlık içinde Türkiye'ye karşı. Tüm politikası Türkiye'yi durdurmaktan ibaret, başka ajandası yok." dedi.

Şekil 3. 1 Yeni Şafak 4 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Haber manşeti incelendiği zaman, dönem bilgisi verilmemesine rağmen detaylı ve uzun yazılan bir başlık olarak da anlaşılabilceği gibi, sert bir dil kullanılmıştır. Buna müteakip, kesin bir şekilde doğruluğu kanıtlanmamış bir ifade olarak Macron'un tek politikasının Türkiye özelinde olduğu belirtilerek, abartı yapılmıştır. Başlık ve daha sonrasında spot sırası ile incelenilecek olunursa, bir bütünlükten söz etmek mümkündür. Ömer Çelik'in tepkisinin detayının ve sarf ettiği sözlerin spotta yer alması, durumu kanıtlar niteliktedir.

Haber spotunda, Ömer Çelik'in sözlerinin sert olduğunun vurgusunun yapılmaması, ve açıklamanın göze çarpan kısmının, kullanılan savaş yanlısı tutumdan ziyade 'önemli' olarak vurgulanması, söyleme destek verir durumdadır. Gazetenin sahiplik yapısı da göz önünde bulundurulduğunda, söylemin barış odaklı olmaktan çok uzak bir biçimde üretilmesinin, ve açıklamaların öneminin vurgulanmasının nedeni, açıklamayı destekleme biçiminin bir göstergesidir.

2.Şematik Yapı

Şematik yapının odak noktalarından ilki, çoğu zaman haber girişinde bulunmaktadır. Genelden özele gidişatın benimsendiği metinlerde görülen özellikler bakımından bu şaşırtıcı bir durum değildir. Bu bağlamda haberde öne çıkan tema, Ömer Çelik'in sözlerinin tehditkarlığını vurgulamak amacıyla "sert" ibaresinin kullanılmasıdır. Siyasi görüş temelinde üretilen haber söyleminde, "AKP" yerine "AK Parti" ibaresinin kullanılması, gazete ideolojisi bağlamında paralelliği ifade etmektedir. Haberin bağlamı ve önemi düşünüldüğünde, gazetenin temasında, "sert açıklamalarda bulunan güçlü bir hükümetin varlığı" teması önem taşımaktadır.

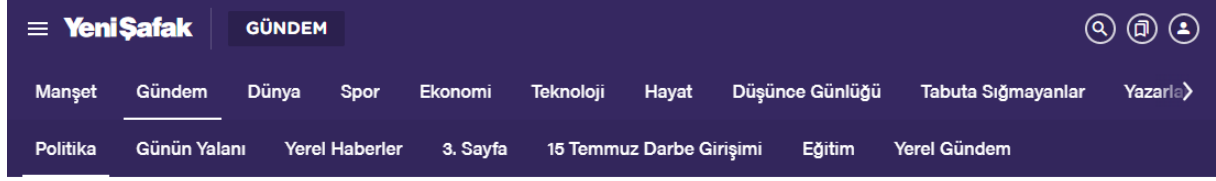
Haberin Mikro Analizi

İncelenen cümleler incelendiğinde, yer alan yüklemler sadece etken olarak kullanılmıştır. Bariz bir şekilde destekler bir ifade bulunmamasına rağmen, eleştirinin de olmaması dikkat çekicidir.

Belirli bir konuya ilişkin, spesifik bir açıklamanın haber olarak üretilmesinin görüldüğü haber metninde sadece Yunanistan ve Türkiye arasında olmayan, Akdeniz'in önemli bir bölümünü ilgilendiren olayların tarif edilme şekli "Yunanistan ve Türkiye arasında tırmanan gerginlik" olarak daraltılarak, konu ikilileştirilmiştir.

Haber 2: Yeni Şafak, konuya ilişkin bir diğer haberini, bakanlıkça yapılan bir açıklamaya yorumunu ekleme yoluyla 6 Eylül 2020 tarihinde yapmıştır. İlgili haberi "MSB'den Oruç Reis

paylaşımıyla dünyaya kararlılık mesajı: Hukuksuzluğa ve kabadayılığa izin verilmeyecek" başlığı üzerinden paylaşmıştır.

POLİTİKA

MSB'den Oruç Reis paylaşımıyla dünyaya kararlılık mesajı: Hukuksuzluğa ve kabadayılığa izin verilmeyecek

Oruç Reis sismik araştırma için Doğu Akdeniz'deki faaliyetleri başta Yuannistan olmak üzere birçok ülkeyi rahatsız ediyor. Ancak Türkiye'nin kararlılıkla faaliyetlerini sürdürmeye devam ediyor. Son olarak Milli Savunma Bakanlığı'ndan yapılan paylaşımda, "Deniz Kuvvetlerimize ait fırkateyn ve korvetler, Doğu Akdeniz'deki yetki alanlarımızda çalışmalarını sürdüren ORUÇREİS araştırma gemisine refakat/koruma görevini kararlılıkla sürdürüyor. Bölgede hiçbir hukuksuzluğa ve kabadayılığa izin verilmeyecek!" denildi.

Şekil 3. 2 Yeni Şafak 6 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Manşet incelendiğinde anlaşılır, ancak argo bir söylem olduğu gözlemlenmektedir. "Hukuksuzluk" ve arkasından gelen, "tahakküm" yerine kullanılan bir söylem olarak da anlaşılabilen "kabadayılık" ifadeleri birbirini tamamlar nitelikte kullanılmıştır. Manşetin bu şekilde atılmasının ana sebebi, MSB'nin yaptığı paylaşımın, gazetenin ideolojisi nezdinde yorumlanması olarak gözlemlenmektedir ve vurgu olarak sert bir ifadeye ek biçimde, argoya yönelik bir sözcük de kullanılmıştır. Okuyucuya yönelik, alıcuyu harekete geçirme işlevi kullanılma amaçlı bir haber başlığı kullanımı göze çarpmaktadır.

Spot incelendiğinde ise; manşette özet halinde yer alan açıklamanın, tam ve detaylı bir biçimde açıklandığı görülmektedir. Ek olarak, MSB tarafından yapılan açıklamada, manşet için, özellikle bu sözcüğün (kabadayılık) seçilmesinin, gazetenin haber diline olan uyumu da dikkat çeken etmenlerdendir.

2.Şematik Yapı

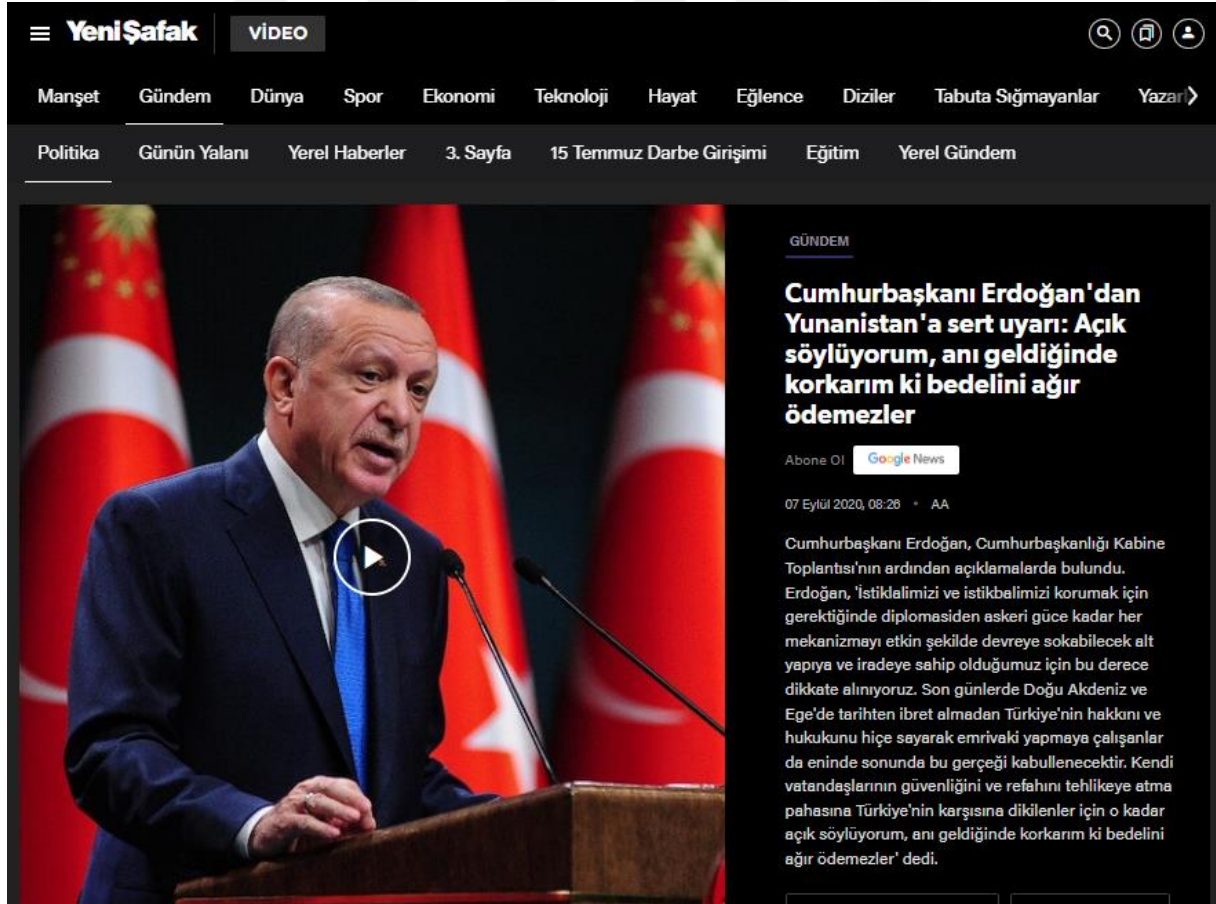
Yeni Şafak'ın spotu incelendiğinde, sunulan ana olay; MSB'nin açıklamasının, Türkiye'yi dünyada daha kararlı bir noktaya taşıyacağı yönündedir. Haberin ilgi çekiciliğini artırmak için ise yine gazete yapısında genel olarak rastlanan sözcük seçimleri mantalitesine uygun olarak kelime seçimleri yapılmış ve yine sert ve kutuplaştırıcı bir dil kullanılarak,

çatışma hedeflenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarafından yürütülen hidrokarbon araştırma faaliyetinin devamlılığının övgüsü ve mevcut araştırma faaliyetlerinin devamlılığının "herkesi rahatsız etmek pahasına" da olsa süreceği noktasına yapılan vurgu, güç odaklı bir dili beraberinde getirmektedir.

Haberin Mikro Analizi

Sentaks temelli bir haber gözlemi yapıldığı taktirde, kullanılan cümleler edilgen bir yapıdadır. Haberdeki söylemler ve bunun devamında yapılan açıklamaya ilişkin görüşler kelime-anlam düzeyinde incelendiğinde destekler bir ifade kullanılarak onaylama mevcuttur. Buna müteakip görüldüğü üzere, herkese rağmen bir durumun varlığı, Türkiye'nin gücünün bir göstergesi ve taraf olma durumunun bir kanıtı niteliğindedir. Konuya ilişkin gazetenin referansları ve düşüncesi ise ideolojisine paralel bir şekilde oluşmuştur.

Haber 3: Yeni Şafak 7 Eylül 2020'de ilgili konuya müteakip "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Yunanistan'a sert uyarı: Açık söylüyorum, anı geldiğinde korkarım ki bedelini ağır ödemezler" başlığını attığı haberi paylaşmıştır.

Şekil 3. 3 Yeni Şafak 7 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Manşet incelendiğinde, yine ilgili konuya istinaden yapılan bir açıklamanın haber metni olarak üretildiği gözlemlenmektedir. Yapılan açıklamanın net bir şekilde "uyarı" olarak adlandırılması, taraflar arası çatışmayı destekler bir biçimde olurken; başlık olarak, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, konuşmasındaki en sert kısımdan alıntılama yapılma yoluna gidilmiştir. Ek olarak, bir açıklamanın habere dönüştürülmesi durumlarına istinaden, hepsinden farklı olarak Erdoğan'ın unvanı tam olarak belirtilmiştir.

Spot incelendiğinde, genelden özele giden bir konu bütünlüğünün olduğu gözlemlenmekle beraber, yapılan açıklamanın öncesinde yer alan konuşma da dahil edilmiştir. Konuya ilişkin, spotta, Erdoğan'ın konuşmasının tümüne yer veren gazete, açıklamanın nerede yapıldığını da belirterek, yapılan açıklamalardan konuya ilişkin olan kısmın alındığı da gözlemlenmektedir.

2.Şematik Yapı

Yeni Şafak'ın ilgili haberi incelendiğinde, haberi yapılan ana olaydan çok, konuya ilişkin siyasi bir söylem üreten, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın konuşmasının haberleştirilmesi yönündedir. Ana konu, Türkiye'nin yürüttüğü çalışmanın haklılık payının kanıtlanması niteliğinde, Yunanistan'ın Türkiye'nin özgürlüğü olarak gördüğü mevcut duruma yapacağı bir müdahalenin karşılıksız kalmayacağı yönündedir. Buna ek olarak haberin özellikle spot bölümünde görüleceği üzere, Türkiye'nin sahip olduğu güce de vurgu yaparak açık bir tehdit oluşturulmuştur. Mevcut durumun neticesinde, bir ikililik ve çatışmayı benimseyen bir bakış açısı mevcuttur.

Haberin Mikro Analizi

Cümlelerin incelenmesi bağlamında, yapılan bir açıklamanın haberleştirilmesine bağlı olarak, bu yönde kullanılan yüklemler mevcuttur. Buna müteakip kelimelerin seçilişi, özellikle başlıkta en sert ve vurucu kısmın kullanılması, haberin ilgi çekici özelliğini arttırırken, gerilimi de aynı yönde etkilemektedir. Spotta yer alan ifadeler incelendiğinde ise gözlemlenen nokta, özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kullandığı "istiklal ve istikbal" sözcüklerine bilhassa yer verilmesidir. Bunun sonucunda mevcut hidrokarbon araştırma faaliyetinin meşruluğu ve önemi vurgulanmıştır.

Haber 4: Yeni Şafak gazetesi, konuya ilişkin 10 Eylül 2020 tarihli haberinde, başlık olarak “Yunan’dan hadsiz açıklama: Türkiye, Doğu Akdeniz’deki gemilerini derhal çekmeli” ifadesini kullanmıştır.

POLİTİKA

Yunan'dan hadsiz açıklama: Türkiye, Doğu Akdeniz'deki tüm gemilerini derhal çekmeli

Karadeniz'deki 320 milyar metreküplük tarihi doğal gaz keşfinin ardından Yunanistan yaptığı açıklamalarla Doğu Akdeniz'deki hazımsızlığını sürdürüyor. Son olarak Yunanistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Miltiadis Varvitsiotis, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Yunan kıta sahanlığında bulunanlar da dahil bölgedeki tüm savaş gemilerini derhal geri çekmesi gerektiğini söyledi.

Şekil 3. 4 Yeni Şafak 10 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Haberin manşeti incelendiği zaman, konuya ilişkin yapılan bir açıklamaya getirilen yorum göze çarpmaktadır. Üretilen haber metni incelendiğinde; Yunanistan tarafından yapılan bir açıklamanın, Türkiye tarafınca yapılan bir açıklamadan farklı olarak “hadsizlik” olarak yorumlanması, gazetenin militarist ve tek taraflı üretilen söylemine paralel bir şekilde, ideolojik olarak kimliğine de uymaktadır. Yunanistan Dışişleri Bakan Yardımcısı'nın, içinde argo tabir bulundurmeyen söylemi üzerinden, mevcut durumu “hadsizlik”, Türkiye'nin bölgede bulunmasına karşı Yunanistan tarafından takınılan tavrın da “hazımsızlık” olarak yorumlanması gazetenin genel yapısı bakımından önemlidir.

Manşet ve spot incelendiğinde ise “Yunan” kelimesi ile genelleme yapıldığı, “gerekliklik” kelimesinin manşette bulunmayışının, manşeti daha sert bir boyuta taşıdığı incelenmiştir. Genelden özele giden haber bütünlüğü, burada da kendisini göstermektedir.

2. Şematik Yapı

Yeni Şafak gazetesinin ilgili haberi incelendiğinde, ana konu, Yunanistan Dışişleri Bakan Yardımcısı'nın yaptığı açıklamadır. Buna müteakip haberde yer alan kelimelerden de çıkarım yapılabileceği üzere, taraflaştırma ve düşman olarak algılama mevcuttur. Yunanistan'da görevli bir bürokratin söylemi, genelleme yapılarak tüm Yunanlılara mal edilmiş olup, yapılan açıklamaya bariz bir şekilde, haber dilinde pek alışlagelmemiş bir şekilde vurgu yapılmıştır. Buna ek olarak Türkiye ve Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki politik ve ekonomik mücadelesinde, Yunanistan hükümetinden bağımsız tüm Yunanistan'ı kastederek, durumun hazımsızlık larak algılandığının ibaresi mevcuttur. Genel itibariyle haber ve spot

incelendiğinde, barış dilinin benimsenmediği, taraflaştırma, kutuplaştırma ve nefret söylemini ifade eden cümlelerin bulunduğu söylenebilmektedir.

Haberin Mikro Analizi

Cümle kullanımlarına bakıldığında, haberle ilgili “Yunanistan’dan” değil, “Yunan’dan” kelimesinin kullanılması, sadece mevcut hükümet ya da devlet görevlilerinin düşüncelerinin değil, bu milliyet kökenindeki tüm halkı kastetmektedir. Buna bağlı olarak, mevcut kelimenin kullanımı ‘Türkler ve Yunanlar’ vurgusunu oluşturmaktadır. Bir diğer ikililik barındıran ve çatışma odaklı kelimeler ise ‘hadsiz’ ve ‘hazımsızlık’ kelimeleridir. Açıklamanın, gazete tarafından yorumlanarak sunulması, sözcük seçimlerinde etkili olmuştur.

Haber 5: Yeni Şafak, konuya ilişkin bir diğer açıklamaya ilişkin 11 Eylül 2020 tarihli yaptığı haberde “Devlet Bahçeli’den Doğu Akdeniz açıklaması: Osmanlı’nın şamarını indireceği muhakkaktır” manşetini kullanmıştır.

POLİTİKA

Devlet Bahçeli'den Doğu Akdeniz açıklaması: Osmanlı'nın şamarını indireceği muhakkaktır

MHP lideri Devlet Bahçeli, 739. Söğüt Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Yörük Şenlikleri dolayısıyla sosyal medya üzerinden bir mesaj yayınladı. Doğu Akdeniz'de yaşanan gerilimle ilgili de sert mesajlar veren Bahçeli, "Türkmen ruhunun güç verdiği büyük Türk milletinin böylesine tarihi atılımı bir daha yapamaması için sahne alan tahrikler, tuzaklar ve kumpaslar bu yüzdendir. Ege ve Doğu Akdeniz'deki oynanan zalim oyunların gerçek nedenleri de burada aranmalıdır. Elbette dün içimize nifak saçmaya çalışan tekfur kalıntılarına, Türk'ü yok etmeye kararlı hunhar emellere nasıl direnç gösterilmişse, bugün de bu büyük milletin iradesinin yeniden şahlanarak hak edenlere Osmanlı'nın şamarını indireceği mutlak, muhakkaktır." ifadelerini kullandı.

Şekil 3. 5 Yeni Şafak 11 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Haberin manşeti incelendiği zaman, yine bir siyasi liderin açıklamasının haber metni şeklinde yorumlanması görülmektedir. Buna ek olarak "Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Yunanistan'a sert uyarı: Açık söylüyorum, anı geldiğinde korkarım ki bedelini ağır ödemezler" başlıklı haberde olduğu gibi konuşmanın sonunda yer alan ve en sert olan kısım, başlık olarak sunulmuştur. açıklamanın sadece "Doğu Akdeniz" şeklinde verilmesi, durumun bilinirliğine yönelik algıdan şekillenmektedir.

Haberle ilgili spot kısmı incelendiğinde ise; Devlet Bahçeli'nin açıklamasının sosyal medya üzerinden yapıldığı bilgisinin yanında, tarihin 739. Söğüt Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Yörük Şenlikleri şeklinde detaylandırılması, milliyetçi bir söylemi işaret etmektedir. Buna mukabil, gazetenin, açıklama ile ilgili "sert" olduğu vurgusunun da yapılması, barışçıl bir dil olmadığını da kanıtlar niteliktedir.

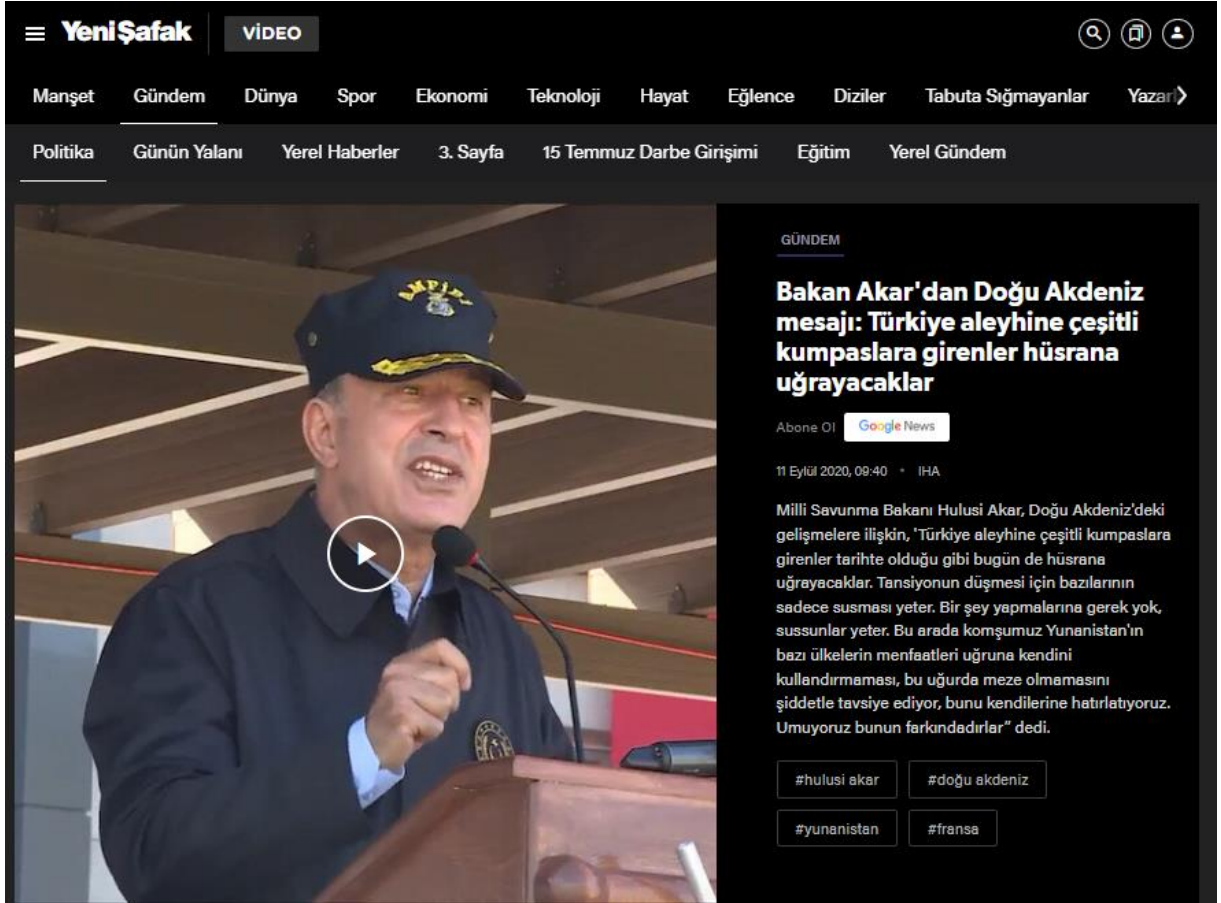
2 Şematik Yapı

Yeni Şafak'ın ilgili haberi incelendiğinde, görülmekte olan ana konu, Devlet Bahçeli'nin açıklamalarıdır. Buna ek olarak, sosyal medyada üretilen bir söylemin seçilmesi, fikriyat konusunda destek verildiğini de simgelemektedir. Mevcut açıklamaya ilişkin ana nedenlerden başlıcası, Devlet Bahçeli'nin, gazetenin destek verdiği AKP hükümeti ile olan yakın ilişkileridir. İlgili açıklamanın haber değeri olması kanısından hareketle yapılan haberde, yine konuyla ilgili Yunanistan'a ağır ve sert sözler bulunmaktadır.

Haberin Mikro Analizi

YeniŞafak'ın ilgili haberi, cümle kullanımları bağlamında incelendiği taktirde, başlıkta Devlet Bahçeli'nin unvanı tam olarak verilmemiştir. Önceki ve sonraki haberler de incelendiğinde açıklama yapan kişilerden sadece Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın unvanının tam olarak verilmesi, kişiyi diğerlerine nazaran ayrıcalıklı bir halde getirmektedir. Spotta ise Devlet Bahçeli'nin, MHP lideri olduğunun bilgisi verilirken, sözleri "mesaj" olarak yorumlanmaktadır. Mevcut iletiye ilişkin "paylaşım", "tweet" ya da buna benzer kelimeler kullanılmaması, Bahçeli'nin yayınlamış olduğu iletinin bir yönünün ve alıcısının olduğunu belirtmektedir.

Haber 6: Yeni Şafak gazetesinin yine 11 Eylül 2020 tarihli yaptığı bir diğer haber, "Bakan Akar'dan Doğu Akdeniz mesajı: Türkiye aleyhine çeşitli kumpaslara girenler hüsrana uğrayacaklar" şeklinde bir başlıkla yayınlanmıştır.

Şekil 3. 6 Yeni Şafak 11 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Haberin başlığı incelendiği zaman birçok haberde olduğu üzere sağ siyasetten birisinin açıklamasının yorumu ve habere dönüştürülmesi mevcuttur. Buna ek olarak Hulusi Akar'ın hangi kurumun başında olduğunun detay bilgisi manşette değil, spotta verilmiştir. Diğerlerinden farklı olarak habere ilişkin bir videonun da bulunması, öneme ekstra bir vurgu yaparken, haber manşet ve spotta fazladan bir yorum katılmamıştır.

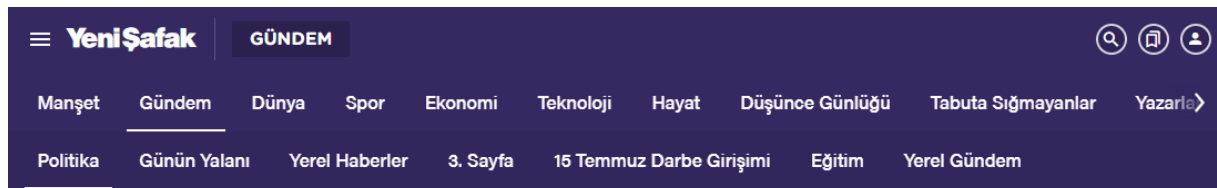
2.Şematik Yapı

İlgili konuya istinaden üretilen haber incelendiğinde çoğu haberden farklı olarak video detayının da bulundurulmuş olmasıdır. Buna müteakip açıklamaya ilişkin yapılan haberin, Devlet Bahçeli'nin açıklaması ile aynı gün paylaşılmış olması, milliyetçi bir söylemi işaret etmektedir. Ek olarak spotta, Hulusi Akar ile ilgili olarak, Mili Savunma Bakanı olduğunun vurgusunun yapılması ve başlığın, Akar'ın açıklamalarındaki en sert ve tehditkar söylemlerden seçilmiş olması gazetenin ideolojisine paralel bir durumdur.

Haberin Mikro Analizi

Mevcut haber, seçilen sözcüklerin sentaks bakımından incelenmesinde, barışçıl mesajlar barındırmamaktadır. Bunun en açık örneği, manşette, Akar'ın "Türkiye aleyhine kumpaslara girenler hüsrana uğrayacaklar" açıklamasının direkt olarak kullanılmasıdır. Ayrıca "açıklama" yerine "mesaj" kelimesinin kullanılması, Yunanistan'ı direkt olarak hedef göstermekle beraber, bir alıcının olduğu izlenimini vermektedir. Bu durum da, taraflar arası ayrımın ve kutuplaştırmanın da örneklerindendir.

Haber 7: Yeni Şafak'ın Doğu Akdeniz'deki olaylara ilişkin 2 Ekim 2020 tarihinde yayınladığı haberin manşeti "Bakan Dönmez duyurdu: Akdeniz'de hakkımızdan vazgeçmeyiz" şeklindedir.

Bakan Dönmez duyurdu: Akdeniz'de hakkımızdan vazgeçmeyiz

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fatih Dönmez, Türkiye'nin meşru Libya hükümeti ile imzaladığı deniz sınırı anlaşmasının BM tarafından tescil edildiğini bildirerek, "Böylece uluslararası hukuka, hak ve adalete dayalı Akdeniz politikamız daha da güç kazandı. Hep söylediğimiz gibi Akdeniz'de ne kimsenin hakkını yeriz ne de hakkımızdan vazgeçeriz." ifadelerini kullandı.

Şekil 3. 7 Yeni Şafak 2 Ekim 2020

1. Tematik Yapı

Haberin manşeti incelendiğinde; açıklama yapan Dönmez'in ne bakanı olduğu açıklanmamıştır. Buna istinaden yapılan açıklamanın bir kısmının seçilerek manşette kullanılması, manşetin söylemsel amacının denge politikası üzerine değil, 'karşı' olarak adlandırılan güruha karşı bir güç temsili olmasından kaynaklanmaktadır. Buna ek olarak Fatih Dönmez'in hangi bakanlığın başında olduğu bilgisi spotta verilmiştir. Spotta bir diğer önemli unsur ise Libya hükümetinin "meşru" olarak adlandırılmasıdır. Bunun ana sebebi ise, iç karışıklıklardan sonra bazı ülkelerin uluslararası platformlarda Libya hükümetini tanımamasıdır. Din olgusu ile iç içe bir siyasetin egemen olduğu Libya'nın bu şekilde adlandırılması, gazetenin profili ve ideolojisi ile örtüşmektedir.

2. Şematik Yapı

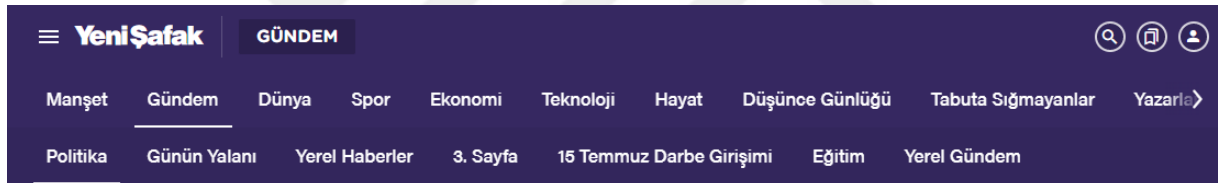
Yeni Şafak'ın ilgili haberi incelendiği zaman, haberin konusu Türkiye Cumhuriyeti ile Libya arasında imzalanan anlaşmanın Birleşmiş Milletler tarafından tescil edilmesini kapsamaktadır. Bu detaya ilişkin haberin, Türkiye yararına bir çerçeve çizdiği bilgisine ek

olarak bir güç unsurunun belirtilmesi amacıyla, Akdeniz'de bulunan gazın Türkiye'nin hakkı olduğu kanısı da haber başlığı ve spotundan çıkarılmaktadır. Yeni Şafak, manşet olarak yine bir bakanın açıklamasından bir bölümünü direkt olarak paylaşmış ve bakanın detaylı bilgilerine spotta yer vermiştir.

Haberin Mikro Analizi

Yeni Şafak gazetesinin "Bakan Dönmez duyurdu: Akdeniz'de hakkımızdan vazgeçmeyiz" manşetiyle vermiş olduğu haber kelime bazından incelendiğinde, bir bakanın söyleminde yer alan en sert sözcüklerin seçilmesine ilişkin tavır, güç odağının Türkiye olduğuna vurgu yapmaktadır. Buna mukabil, Libya devletinin "meşru" olarak nitelendirilmesi, gazetenin ideolojisi bakımından Siyasal İslam'a sıcak baktığının bir göstergesi olarak ideolojik bir söylemdir. Bu analiz çerçevesinde, barış odaklı bir söylemin olmadığı söylenebilmektedir.

Haber 8: Yeni Şafak, ilgiyi konuya istinaden 3 Ekim 2020 tarihli "Yunanistan'dan ağır tahrik: Doğu Akdeniz'de iki tane Navtex ilan etti" manşetli haberini yayınlamıştır.

POLİTİKA

Yunanistan'dan ağır tahrik: Doğu Akdeniz'de iki Navtex ilan etti

Türkiye, Ege ve Doğu Akdeniz'deki sorunların diyalog ile çözülmesine yönelik gerekli adımları atarken Yunanistan, atış eğitimleri maksadıyla Türkiye'nin sorumluluk sahasında geniş bir alanı kapsayan iki yeni NAVTEX yayınladı. Bunun üzerine Türkiye de ilan edilen sahaların Antalya NAVTEX İstasyonu sorumluluk sahasında olduğunu belirterek, bu NAVTEX ilanlarını kendisi tekrar yayınladı.

Şekil 3. 8 Yeni Şafak 3 Ekim 2020

1. Tematik Yapı

Haberin manşeti üzerinden bir inceleme yapıldığında, genelden özele giden bir haber yapısı dikkat çekmektedir. Bunun göstergesi ise; manşette iki adet Navtex ilanından bahsedilmesinin ardından spotta, ilan edilen Navtex'lerin detaylarının yer almasıdır. Buna ek olarak Türkiye'yi Doğu Akdeniz olaylarında barışçıl tavrı takınan ülke, Yunanistan'ı ise aynı durumda savaş tutumunu takınan ülke olarak gösteren bir dil kullanılmıştır. Bu durum, spotta da belirtilmektedir.

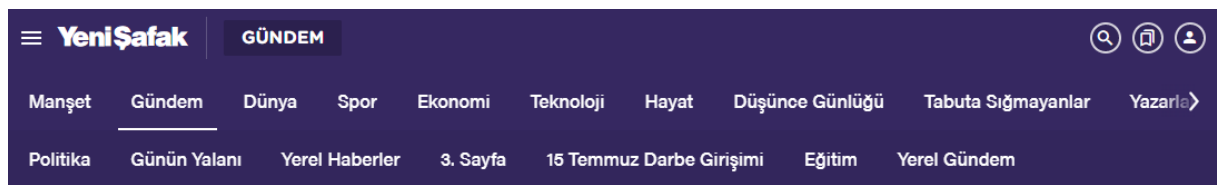
2. Şematik Yapı

Yeni Şafak gazetesinin olaya ilişkin haberi incelendiğinde, ana konu, Yunanistan'ın ilan ettiği Navtex'lerdir. Navtex, anlam bakımından, denizcilere seyir rotaları ile ilgili meteorolojik, tehlike sinyali ya da acil uyarı gibi bilgilerin vericiler ve alıcılar vasıtasıyla ulaştıran otomatik seyir uyarı teleks sisteminin adıdır⁵. Ancak kıta sahanlığı gibi iç içe geçmiş deniz sınırları mevzu bahis olduğunda, ilgili terim, bir askeri problem yaratmaktadır. Yeni Şafak'ın haberinde de, Yunanistan'ın ilan etmiş olduğu Navtex, ilgili bölgede, gerginliğin Yunanistan tarafınca körüklendiğini göstermek amacıyla tahrik yaratıcı unsur olarak yorumlanmıştır. Ek olarak spotta da mevcut ikili çatışma durumunda haklı olan tarafın Türkiye olduğu vurgusu gözlemlenmektedir.

Haberin Mikro Analizi

Yeni Şafak'ın ilgili haberi sentaks bakımından incelendiğinde, manşette kullanılan "tahrik" sözcüğü, Türkiye menşei oluşabilecek herhangi bir durumun meşru kılınması amacıyla kullanılmaktadır. Buna ek olarak, Yunanistan'ın ilan ettiği Navtex'e ilişkin sadece "Türkiye'nin sorumluluk sahasında geniş bir alanı kapsayan" ibaresi kullanılırken herhangi bir ölçümsel detayın da verilmediği gözlemlenmiştir. Türkiye'ye ilişkin "Ege ve Doğu Akdeniz'de sorunların diyalog ile çözülmesine yönelik adımları atan" ifadesi, çatışmayı iki tarafa indirmekle kalmayıp, düşmanlaştırıcı bir etki ile Yunanistan aleyhine bir söylemi de barındırmaktadır.

Haber 9: Yeni Şafak gazetesi, Doğu Akdeniz'de yaşanan gerginlikle ilgili olarak 4 Ekim 2020 tarihinde "Türkiye'den Yunanistan'a gözdağı: Oruç Reis limandan ayrıldı" manşetine sahip haberini yayınlamıştır.

Türkiye'den Yunanistan'a gözdağı: Oruç Reis limandan ayrıldı

Yunanistan'ın dün Türkiye sorumluluk sahasında yayımladığı 2 yeni NAVTEX'in ardından Türkiye de daha önce ilan ettiği NAVTEX'leri yeniledi. Bu gelişmelerin ardından Antalya Limanı'nda bekleyen sismik araştırma gemisi Oruç Reis limandan ayrılarak, açıkta demirledi.

Şekil 3. 9 Yeni Şafak 4 Ekim 2020

⁵ 01.10.1996 Sayılı Resmi Gazete, 07.08.1996 tarihli 96/8510 bakanlar kurulu kararı.

1. Tematik Yapı

İlgili konuya istinaden yapılan haberin başlığı incelendiğinde, Oruç Reis isimli sismik araştırma gemisinin Antalya Limanı'ndan ayrıldığı ve bu durumun Yunanistan'a bir gözdağı olduğu betimlenmiştir. Ek olarak geminin limandan ayrılmasının, araştırmalara devam edeceğinin bir göstergesi olarak işlenmesi, manşetin altmetninde yatmaktadır. Spot incelendiğinde ise, Yunanistan'ın yayınladığı Navtex'in Türkiye'ye ait olan bir bölgeyi kapsadığı detayı verilirken, karşılığında Oruç Reis gemisinin tekrar araştırmalarına başlaması bir misilleme olarak kodlanmıştır. Manşet spot ilişkisi bakımından genelden özele giden bir yapı mevcuttur.

2. Şematik Yapı

Yeni Şafak'ın Doğu Akdeniz'de yaşanan krizle ilgili yaptığı haberde ana konu, Türkiye cephesinde, Oruç Reis gemisinin ayrılmasının, arka planda bir gözdağı verme amaçlı olduğudur. İlgili konuyu kanıtlar biçimde spotta da Oruç Reis'in Akdeniz açıklarında demirlediği detayı mevcuttur. Genel olarak manşet ve spota bakıldığında ise karşılıklı tarafların birbirlerine misilleme yoluyla mesajlar verdiği ve gerginliği tırmandırdığı gözükmemektedir. Yeni Şafak gazetesinin ilgili haberi de mevcut gerginlikte, Türkiye lehine bir kademe daha başarı sağlandığını içermektedir.

Haberin Mikro Analizi

Haber, kullanılan kelimeler düzeyinde incelendiğinde ise "gözdağı" kelimesi barış odaklı bir söylem yerine, ikililik ve çatışma amaçlı üretilmiş bir yapıdır. Bu duruma ek olarak aynı sözcük, Yunanistan'ın ilan ettiği Navtex'e yanıt olarak Oruç Reis'in demir almasının Türkiye açısından olumlu olduğu izlenimini vermektedir. Konuyla ilgili kullanılan gözdağı kelimesi ise, olaya Türkiye'nin üstten bakan ve daha güçlü bir taraf olduğunu belirtmek amacıyla kullanılmıştır.

Haber 10 Yeni Şafak gazetesi ilgili olaylara istinaden 9 Ekim 2020 tarihinde "Bakan Akar: Ege Doğu Akdeniz'deki provokatif girişimler gerginliği tırmandırıyor" manşetli haberini yayınlamıştır.

POLİTİKA

Bakan Akar: Ege ve Doğu Akdeniz'deki provokatif girişimler gerginliği tırmandırıyor

Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar'ın İtalya Savunma Bakanı Guerini ile görüşmesinde güvenlik konuları ile Libya ve Doğu Akdeniz'deki son gelişmeler ele alındı. Akar, Ege ve Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin olumlu ve adil yaklaşımlarına rağmen provokatif girişimlerin gerginliği tırmandırdığını belirtti.

Şekil 3. 10 Yeni Şafak 9 Ekim 2020

1. Tematik Yapı

Yeni Şafak'ın mevcut konuyla ilgili yaptığı haberin manşetinde Milli Savunma Bakanı'nın sözlerine yerilmiştir. Diğer açıklamaların haberleştirilmesi gibi, direkt bir alıntılama şeklinde olmayan haberin, Ege ve Doğu Akdeniz'deki siyasal dengede, dengeyi bozan aktörlere ilgili olduğu görülmektedir. Buna istinaden yapılan siyasi hareketler provokatif olarak yorumlanmıştır.

Spot kısmı incelendiğinde ise konuşmanın, Türkiye Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar ile İtalya Savunma Bakanı Guerini arasında geçen diyalogdan alıntılandığı görülmektedir. Buna istinaden mevcut provokatif olarak adlandırılan hareketlerin hangi ülkelerce yapıldığı net olarak belirtilmezken, son gelişme olarak bahsi geçen olayların konu edinildiği gözlenmektedir.

2. Şematik Yapı

İlgili habere istinaden, temel oluşturan ana konu, Ege ve Doğu Akdeniz'de yaşanan eylemlerin provokatif olduğu yönündedir. Ek olarak haberin spotunda da, Türkiye Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar ile İtalya Savunma Bakanı Guerini arasında bir diyalog oluşmasının, iki ülke arasında siyaseten bir iletişim olduğu gösterilmek istenmiştir. Hidrokarbon arama-çıkarma faaliyetleri sırasında Türkiye'nin siyasal refleksleri ve hareketlerinin olumlu ve adil olduğu vurgusu yapılırken, diğer ülkeler nezdinde bir haklılık iddiası da gözlemlenmektedir.

Haberin Mikro Analizi

Yeni Şafak gazetesinin ilgili olaya istinaden yayınlamış olduğu haber incelendiğinde, "provokatif girişimler" kısmında bahsedilmek istenen olay, Türkiye'nin hidrokarbon arama

faaliyetlerinin, siyasal ya da askeri yolla engellenmesi ya da engellenmek istenmesidir. Mevcut durum karşılığında "Türkiye'nin olumlu ve adil yaklaşımları" ibaresi ile gösterilmek istenen asıl durum ise, konuya ilişkin, Türkiye'nin haklı bir pozisyonda olduğunun kanıtlanmak istenmesidir. Mevcut girişimlerin "engelleyici" ya da "yanlış" olarak yerine "provokatif" olarak yorumlanması ise, herhangi bir müdahalenin gerekliliği durumunda, Türkiye'nin bu olayı bir nefsi müdafaa olarak anlamlandırabilmesine kapı aralayacak olmasından kaynaklanmaktadır.

3.3.2. Sözcü Gazetesi'nde Yer Alan Haberlerin Söylem Analizi

Eylül 2020 ile Ekim 2020 tarihleri arasında Sözcü gazetesinde yer alan, Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmelere ilişkin, altı internet haberi; haberin manşet ve spotları olmak üzere incelenmiştir. Mevcut incelemede öncelikle tematik ve şematik incelemeye tabii tutulan haberler, sonrasında mikro yapıya yönelik de incelemeye tabii kılınıştır. Bu bağlam üzerinden Van Dijk'ın söylem analizi yöntemi kullanılmıştır.

Haber 1: Sözcü gazetesi, Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmelere ilişkin 14 Eylül 2020 tarihinde "Peş peşe 'Oruç Reis' açıklamaları" manşetli haberinin yayınlamıştır.

SÖZCÜ YAZARLAR GÜNDEM Finans SPOR HAYAT DÜNYA EKONOMİ OTOMOTİV E-GAZETE

Haberler - Gündem Abone Ol Google News

Peş peşe “Oruç Reis” açıklamaları

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Antalya'ya önceki gece geri dönen Oruç Reis için “Çalışma prensibi gereği ayda bir planlı bakım, personel değişimi ve sonraki görev hazırlıkları için limana dönmektedir” açıklamasında bulundu. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu da Türkiye'nin geri adım atmadığını belirterek "Oruç Reis bakımda olduğu için NAVTEX yayınlanmadı" dedi.

SOZCU.COM.TR
Yayınlanma: 08:32 - 14 Eylül 2020 | Güncellenme: 10:32 - 14 Eylül 2020

Şekil 3. 11 Sözcü 14 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Sözcü'nün ilgili olaya ilişkin haberinde, manşette Doğu Akdeniz gerginliğine ilişkin, sismik araştırma gemisinin adı olan "Oruç Reis" ile ilişkili açıklamaların yapıldığı belirtilmektedir. Spot kısmı incelendiğinde ise; yapılan açıklamada, açıklamayı yapan birimin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı olduğu belirtilerek, bu birime ait herhangi bir isimden söz edilmemiştir. Daha sonrasında ise Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun, ilgili geminin bakım

amacıyla Navtex yayınlamadığı bilgisi ile faaliyetlerin, geri adım atılmayarak devam ettiği bilgisi paylaşılmıştır.

2. Şematik Yapı

Mevcut olay dahilinde Sözcü gazetesinin yayınladığı habere ilişkin ana konu Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlığınca ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu tarafından paylaşılan açıklamalardır. Öncelikle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından yapılan açıklama ile, geminin ayda bir planlı bir bakım, personel değişimi ve sonraki göreve hazırlık gibi aşamalar geçirdiği bilgisi paylaşılmış ve bunun akabinde Çavuşoğlu'nun açıklamalarının, bir geri adım atma durumu olmadığı belirtilerek devam edilmiştir. İncelenen kısımdaki önemli nokta ise, devlet görevlilerinden olabildiğince az isim verilerek, milliyetçi bir tutum takınılarak bu açıklamanın, Türkiye'nin geri adım atmadığının belirtilmesidir. Bu noktada muhalif bir tutum sergileyen bir gazetenin dahi, barış odaklı bir söylem üretmediği incelenmiştir.

Haberin Mikro Analizi

İlgili haber sentaktik bir biçimde incelendiğinde manşette göze çarpan detay, iki haberin birleştirilmesine ek olarak yapılan açıklamaların birbirine bağımlı olduğunun simgelendiği "peş peşe" kelimesidir. Buna ek olarak konunun özetlenmesi bakımından "Doğu Akdeniz olayları" yerine "Oruç Reis" şeklinde bir ad aktarması yapılmıştır.

Haberin spotu incelendiğinde ise; açıklamanın "Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı" tarafından yapılmış olduğunun bilgisinin verilerek olabildiğince hükümet yetkililerinin isimlerinin az kullanılmak istenmesi, gazetenin ideolojisi ile uyumaktadır. Mevlit Çavuşoğlu'nun açıklamalarının da "geri adım atmamak" olarak yorumlayan haber, bu sözcükle muhalif ama milliyetçi bir tutumla barış gazeteciliği temalı bir haber dilinden uzak bir söylem sergilemiştir.

Haber 2: Sözcü gazetesi ilgili olaylar çerçevesinde 19 Eylül 2020 tarihinde "Yunan basını Oruç reisi anbean takipte: 'Yeni kriz çıkabilir'" manşetli haberini yayınlamıştır.

Yunan basını Oruç reisi anbean takipte: 'Yeni kriz çıkabilir'

Türkiye'nin denizlerde iki ve üç boyutlu derin sismik araştırmalar yapan petrol ve doğal gaz gemisi Oruç Reis, Yunanistan'da gündem olmaya devam ediyor.

Yunanistan'ın en çok okunan gazetelerinden Kahtimerini, Oruç Reis'in yakın zamanda yeniden faaliyete hazırlandığını ve bu durumun iki ülke arasında yeni bir krize yol açabileceğini yazdı.

Yayınlanma: 10:26 - 19 Eylül 2022 | Güncellenme: 10:32 - 19 Eylül 2022

Şekil 3. 12 Sözcü 19 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Sözcü gazetesinin Doğu Akdeniz'deki gerginliklerle ilgili haberinde, manşette Oruç Reis sismik araştırma gemisinin Yunan basını tarafından sürekli takip edildiğini belirterek, konuyla ilgili yeni bir krizin doğma olasılığını yazmıştır. Spotta ise manşete göre daha özele girilerek, genelden özele giden yapı korunmuştur. Buna müteakip spot kısmında, Oruç Reis gemisinin, Yunanistan'da ilgi çekici bir konu olduğunu belirten haber, aynı zamanda gemiyle ilgili detay vererek iki ve üç boyutlu derin sismik araştırmalar yaptığını da belirtmiştir. İlgili haber, geminin gündem olmasını, Yunanistan basınında okunma oranı fazla olan *Kahtimerini* gazetesinde çıkan ve araştırma faaliyetlerinin iki ülke arasında gerilime yol açabileceği düşünülen bir haber üzerinden çıkarım sağlamıştır.

2. Şematik Yapı

Sözcü'nün ilgili olaya ilişkin haberinin manşetinde ana konu, Yunanistan basınının Oruç Reis araştırma gemisi ile ilgili yapılan haberleridir. Bu haberler ışığında gazete, manşette, Yunan basının sürekli bir takipte olduğunu betimleyerek, konunun önemine vurgu yapmaktadır. Ek olarak ise Yunan gazetesinden alıntı yaparak, faaliyetlerin bir kriz yaratabileceği vurgulanmış, barış diline uymayacak bir şekilde ikililik ve taraflaştırmaya yönelik anlamın derinleşmesine sebep olmuştur.

Spot incelendiğinde ise, ilgili araştırma faaliyetinin Yunanistan'daki önemine vurgu yapılarak, Türkiye menşei bir çalışmanın önemi derinleştirilmiştir.

Haberin Mikro Analizi

Mevcut haber, kullanılan kelimeler bazında incelendiğinde ise, Yunan basınının Oruç Reis'i "anbean" takip etmesi, konunun öneminde vurgu yaparken, "Yeni kriz çıkabilir" şeklindeki alıntının manşette kullanılması ise haberin ilgi çekici olabilmesi açısından, okuyucuyu etkilemek amacıyla kullanılmıştır. Spotta, Oruç Reis ile ilgili bilgilerin derinlemesine verilmesi ise, yapılan araştırma faaliyetinin önemine vurgu yaparken, araştırma faaliyetinin Yunanistan'da "gündem" olması ise bunu destekler bir ifadedir. Ek olarak *Kahtimerini*'nin yazdığı haberde vurgunun "krizin çıkabilmesi" olasılığı üzerine olması, Yunanistan basını dolayısıyla Yunanistan'ı düşmanlaştırmaya sebep olmaktadır. Tüm bu bilgiler ve incelemeler çerçevesinde; hedef gösterme, kutuplaştırma ve düşmanlaştırma gibi unsurları bünyesinde bulunduran haberin, barış dili söylemi ile ilgili olmadığı görülmektedir.

Haber 3: Sözcü gazetesi, Doğu Akdeniz'deki gerginliğe ilişkin, 22 Eylül 2020 tarihli haberinde "Oruç Reis limandan ayrıldı" manşetini kullanmıştır

Oruç Reis limandan ayrıldı

Doğu Akdeniz'deki sismik arama faaliyetlerinin ardından Antalya Körfezi açıklarına gelen Oruç Reis, ikmal için demir attığı Antalya Limanı'ndan bu sabah ayrıldı. Oruç Reis, Antalya Körfezi açıklarına demirledi.

Yayınlanma: 14:29 - 22 Eylül 2020

Şekil 3. 13 Sözcü 22 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Sözcü'nün Doğu Akdeniz'deki olaylara ilişkin haberinde manşette Oruç Reis sismik araştırma gemisinin limandan ayrıldığı bilgisine yer verilmiştir. Manşette herhangi bir liman detayı vermeden edinilen bu bilginin devamında, spot kısmında ise ilgili limanın Antalya Limanı olduğu bilgisine değinilmiştir. Antalya Limanı'na demir atmasının nedenini de detay olarak veren haber, sebebin ikmal olduğu bilgisini de eklemiştir. Yapılan incelemede ise son olarak demir almasından itibaren Antalya Körfezi açıklarında olduğu bilgisi de tesit edilmiştir.

2. Şematik Yapı

Sözcü gazetesinin ilgili haberinde mevcut ana konu, Oruç Reis gemisinin Antalya Limanı'ndan ayrılıp, Körfez açıklarına demirlemesi olarak görülmektedir. Haber, manşette herhangi bir detay vermezken, spotta verdiği detay, geminin Antalya Limanı'na demirlemesindeki ana sebebin, yakıt ikmali olduğunu vurgulayarak, çalışmanın

sonlandırılmadığı mesajını vermektedir. Bu bağlamda Antalya Körfezi açıklarına demirlemesi, konunun bu şekilde belirtildiğinin de bir göstergesi niteliğindedir.

Haberin Mikro Analizi

Sözcü gazetesinin ilgili haberi, kullanılan kelimeler bağlamında incelendiğinde, manşette verilmeyen bilgi, habere olan ilgiyi artırmak amacıyla kullanılmaktadır. Hangi limandan, ne sebeple ayrıldığı belirtilmeyen gemiye ilişkin haberi ilgi çekici olmasının istenmesi sebebiyle bu şekilde sunulmuştur. Spotta ise; önemli olan nokta, geminin Antalya Limanı'na ikmal atmasının sebebinin ikmal olması ve, işlem bitiminde yine Antalya Körfezi açıklarında yerini almasının belirtildiği kısımlardır.

Haber 4: Sözcü gazetesi, ilgili olaylara ilişkin 26 Eylül 2020 tarihli haberini "Bakan Akar'dan Doğu Akdeniz mesajı" şeklinde yayınlamıştır.

Şekil 3. 14 Sözcü 26 Eylül 2020

1. Tematik Yapı

Sözcü gazetesinin, Doğu Akdeniz'de yaşanan gerginliklere ilişkin yaptığı haberin manşetinde, Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar'ın açıklamasının olduğu bilgisi mevcuttur. Herhangi başka bir bilgi kullanılmayan manşetin devamında yer alan spotta ise, Hulusi Akar'ın açıklamasının tarihinin Preveze Deniz Zaferi ve Deniz Kuvvetleri Günü ile aynı gün olduğu bilgisi verilirken, açıklamasının bir kısmına da yer verilmiştir.

2.Şematik Yapı

Sözcü'nün ilgili olaya istinaden yaptığı haberde üstünde durulan konu, Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar'ın açıklamasıdır. manşette yine hükümet sözcüsünün ad ve unvan bilgisi

verilmemiştir. Buna ek olarak, mesajın içeriğinin de belirtilmemesi, ilgi çekmek için kullanılan bir yöntem olarak gözlemlenmektedir.

Spotta ise, yine ad ve unvan bilgisi verilmeyen haberde, yapılan açıklamanın mesaj vurgusu ile adlandırılması, bir karşı taraf fikrinin oluşmasına sebep olmakla beraber, konuşmada, deniz gücünün vurgusunun yapıldığı bölümün spotta direkt olarak yer alması, militarist bir söylem olarak barış dilinden uzak bir detaydır.

Haberin Mikro Analizi

Sözcü'nün Doğu Akdeniz'deki gerginliğe istinaden yapmış olduğu haber, kelime dizilimi bağlamında incelendiğinde, "Bakan Akar" şeklinde kullanılmayan ad ve unvan bilgilerinin, kişinin iktidar mensubu olmasından kaynaklanması yönündedir. Bu durum, sahiplik yapısı ve ideoloji bakımından gazetenin anlayışına paraleldir. Ek olarak spotta da aynı durumun devamı ve Akar'ın mesajındaki "modern bir deniz gücüne" sahip olmak kısmı direkt olarak donanma gücünü temsil ettiğinden ötürü, barışçıl bir söylemden uzak bir tutum sergilemektedir.

Haber 5 Sözcü gazetesi, Doğu Akdeniz gerginliği ile ilgili 12 Ekim 2020'de "Dışişleri Bakanlığı'ndan Yunanistan'a Oruç Reis tepkisi" manşetli haberini yayınlamıştır.

The screenshot shows the Sözcü newspaper's website. The top navigation bar is red with white text for various sections: YAZARLAR, GÜNDEM, Finans, SPOR, HAYAT, DÜNYA, EKONOMİ, OTOMOTİV, and E-GAZETE. Below this, the main headline is 'Dışişleri Bakanlığı'ndan Yunanistan'a Oruç Reis tepkisi'. A sub-headline reads: 'Dışişleri Bakanlığı, Yunanistan Dışişleri Bakanlığı'nın Oruç Reis'in faaliyeti için yayınlanan Navtex'e dair açıklamalarına tepki gösterdi. Bakanlık, Yunanistan'ın itirazlarının "kabul edilemez" olduğunu vurguladı.' The publication date and time are 'Yayınlanma: 16:55 - 12 Ekim 2020'.

Şekil 3. 15 Sözcü 12 Ekim 2020

1. Tematik Yapı

Sözcü gazetesinin Doğu Akdeniz'de yaşanan olaylara ilişkin haberin manşetinde Dışişleri Bakanlığı' tarafından Yunanistan'a konu ile ilgili tepki verdiği görülmektedir. Mevcut olayların yerine, sismik arama gemisi Oruç Reis kullanılarak bir ad aktarması yapılmıştır.

Spotta ise Oruç Reis gemisinin hidrokarbon arama -çıkarma faaliyetlerinin devamının bir kanıtı niteliğinde olan Navtex ilanının, Yunanistan tarafınca yapılan itirazlara tepki verildiği anlaşılmaktadır. Mevcut tepkinin herhangi bir devlet görevlisi tarafından değil, Bakanlığın kendisi tarafından yapıldığı bilgisi ise dikkat çekicidir.

2.Şematik Yapı

Sözcü'nün mevcut konuyla ilgili yaptığı haberde ana iki konu bulunmaktadır. İlki, Oruç Reis gemisinin yayınladığı Navtex ilanının Yunanistan tarafından itirazla karşılanması, ikincisi ise mevcut itirazların kabul edilemez olması. İtirazlara tepki gösterenin Dışişleri Bakanlığı mı, yoksa Dışişleri Bakanı mı olduğu bilgisi haberin spotunda yer almazken, Sözcü gazetesinde genelde görülen iktidara yakın kimselerin isimlerinin görünür olmaması durumu burada da mevcuttur. Ek olarak mevcut itirazlara ilişkin yapılan açıklamada, durumun kabul edilemez olduğu vurgusu ise çatışmayı sürdürücü bir etkiye sahip olması yönünden barış diline uymamaktadır.

Haberin Mikro Analizi

İlgili haber, sentaks özelinde incelendiğinde, Yunanistan'a gösterilen tepkinin "Dışişleri Bakanlığı'ndan" olması dikkat çekmektedir. Mevcut sözcük kullanımı, bir insan üzerinden değil, bir kurum üzerinden yapılarak, iktidarın ya da iktidar mensubu bireylerin mevcut açıklamada rolünün olmadığını göstermektedir. Spotta verilen tepkinin direkt olarak "Yunanistan'a" şeklinde olması, sadece mevcut konuyla ilgili olan Yunanistan Bakanlığı ya da bürokratlarını değil, tüm bir ülkeyi kapsamakta ve bu durum da barış söylemini desteklememekle birlikte bir ikililik yaratmaktadır. Türkiye tarafınca yapılan açıklamada "kabul edilemez" kısmının tırnak içinde yazılmış olması, konunun dikkat çekici unsurunu oluşturmaktadır.

Haber 6: Sözcü gazetesi, 13 Ekim 2020 tarihinde Doğu Akdeniz'de yaşanan olaylarla ilgili paylaştığı haberde "Almanya ve Yunanistan'dan Oruç Reis tepkisi: Gemi çekilmeden görüşme yok" manşetini atmıştır.

Almanya ve Yunanistan'dan Oruç Reis tepkisi: Gemi çekilmeden görüşme yok

Oruç Reis'in Doğu Akdeniz'de arama faaliyetlerine tekrar başlaması kararına Almanya ve Yunanistan'dan peş peşe tepkiler geldi. Yunan hükümet sözcüsü Stelios Petsas, "Oruç Reis bölgede olduğu sürece Türkiye ile istikşafi temaslarda bulunmayacağız" derken, Almanya Dışişleri Bakanı Heiko Maas, "Türkiye yatıştırma ve provokasyon arasındaki oyuna son vermek zorunda" ifadelerini kullandı.

SOZCU.COM.TR

Yayınlanma: 13:15 - 13 Ekim 2020 | Güncellenme: 13:24 - 13 Ekim 2020

Şekil 3. 16 Sözcü 13 Ekim 2020

1. Tematik Yapı

Sözcü gazetesinin Doğu Akdeniz'deki olaylara ilişkin haberin manşetinde, Oruç Reis gemisinin faaliyetlerini bitirmeden, Almanya ve Yunanistan taraflarınca herhangi bir diplomatik temasın olmayacağı vurgulanmıştır.

Spotta ise Almanya ve Yunanistan taraflarından gelen tepkilerin arka arkaya geldiği belirtilirken, Yunanistan tarafından açıklama yapan kişinin hükümet sözcüsü Stelios Petsas, Almanya tarafından açıklama yapan kişinin ise Almanya Dışişleri Bakanı Heiko Mass olfduğu bilgisi paylaşılmıştır. İki tarafın da söylemleri direkt olarak aktarılmıştır.

2.Şematik Yapı

Sözcü gazetesinin ilgili konuya ilişkin yaptığı haberde ana konu, Türkiye'nin hidrokarbon arama faaliyetlerine Almanya ve Yunanistan taraflarınca verilen tepkilerdir. Manşette yer alan ifade, araştırma faaliyetinin bitirilmesinin, bir geri çekilme stratejisi olarak yorumlanacağına ilişkin detayı sunarken, yine manşette ülkelerin açıklama ile birebir sorumlu tutulması, çatışmanın taraflarını belirlemeye yönelik yapıdadır

Haberin Mikro Analizi

İlgili haber, sentaks özelinde incelendiğinde, "Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon arama faaliyetleri" yerine "Oruç Reis" şeklinde geminin ismi üzerinden bir durum belirtilmiştir. Buna müteakip tepkinin "Almanya ve Yunanistan'dan" geldiğinin belirtilmesi, mevcut çatışma diline tüm bir ulusu katmak şeklinde yorumlanmakla beraber, bir karşı taraf algısı yaratmaya yönelik bir bili barındırmaktadır. Haberin spotunda tepkilerin "peş peşe" iki ülkeden gelmesinin, aralarında bir bağ algısı yaratmaya yönelik bir dilin üretilmesine sebep olmuştur.

Barış dili perspektifinden bakıldığında ise, çatışmanın taraflarını belirlemeye yönelik bir dil olduğu söylenebilmektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada Eylül 2020 ile Ekim 2020 arasında Doğu Akdeniz'de yaşanan olaylara ilişkin, Sözcü ve Yeni Şafak gazetelerinin internet sitelerinde yer alan spot ve manşetlerde söylemlerin nasıl üretildiği, gazeteler arasındaki ideolojik farklılıkların, haber diline ne şekilde yansıdığı ve her iki gazetenin de söylemlerinde barış dilinin ne denli etkin olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak gazetelerin editoryal seçimlerin, bağlı bulundukları ideoloji ile olan ilişkileri bağlamında nasıl bir sonuç ortaya çıkardığı ve okuyuculara ne şekilde seslendiklerinin bir incelemesi de amaçlanan olgulardan bir tanesidir.

Mevcut tarihler arasında Yeni Şafak gazetesinin haberleri incelendiğinde; genellikle hükümete yakın, AKP'li ya da üst düzey bürokratlarca verilen demeçlerin ya da yapılan açıklamaların haber metinlerine dönüştürülmesi durumu saptanmıştır. Buna mukabil, kullanılan kelimelerin, genel anlamda sert hatta bazen haber dilinden uzaklaşan bir yapıya sahip olmakla birlikte, birçok noktada tehdit barındırdığı gözlemlenmiştir. Kullanılan manşetlerin çok uzun ve çoğu zaman açıklama yapan kişinin sözlerinin birebir iletimi olarak kullanılması yaygın bir durum olarak incelenmiştir. Spot ve manşetlerde; düşmanlaştırma, ikililik yaratma ve çatışmada taraf belirleme gibi etmenler kullanılmıştır.

Yine aynı tarihler arasında Sözcü gazetesi incelendiğinde ise, ideolojik olarak hükümete yakın olmayan bir gazeteden bekleneceği üzere; herhangi bir şekilde olayın dramatize bir şekilde militarist söylemlere yönelmeyen doğrultuda olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak kullanılan manşetler görece daha kısa ve genel olarak açıklamalara ilişkin değil, olaylara ilişkin bir haber üretim süreci görülmektedir. Bakanlar ve ilgili AKP'li ya da hükümete yakın bürokratların isimlerinin söylenmesi yerine, başkanlık ettikleri kurumlar üzerinden bir açıklama getirilirken, spot ve manşetlerde daha soft bir dil kullanımı gözlemlenmiştir. Tüm bunlar dahilinde, haberlerde yine de; düşmanlaştırma ve çatışmada taraflar yaratılması durumlarından ötürü barış dilinin kullanılmadığı saptanmıştır.

Haberlerin Barış Gazeteciliği özelinde incelenmesinde ise çalışmanın başında düşünüldenden/beklenenden kısmen farklı bir sonuç doğmuştur. Yapısı gereği uluslararası politika söz konusu olduğunda sert ve kimi zaman militarist söylemleri üretebilen bir hükümetin yanında yer alan ve gerek sahiplik yapısı gerek siyasal çizgisi nedeniyle İslamiyet dışı etmenlere mesafeli olan Yeni Şafak'ın haberleri; beklenen üzerine barış dilinden uzak bir yapıdadır. Beklenen bir durum olarak ise yapılan haberlerde AKP'li bürokratlara daha fazla yer verilmesi de önemli bir husustur. Çalışmada beklenmeyen nokta ise; gerek sahiplik yapısı,

gerek siyasal çizgisi düşünöldüğünde Sözcü'nün haberlerinin de Barış Gazeteciliğı perspektifinden uzak kalmasıdır. Siyasal olarak Atatürkçü ve seküler bir çizgiyi benimseyen gazete, konu, Türkiye Cumhuriyeti'nin başka bir öлке ile olan anlaşmazlığında geldiğinde barış dilini kullanmamıştır.

Sonuç olarak; yapıları ve düşönceleri gereğı birbirine taban tabana zıt olan iki gazetenin, belirli bir noktada dozları farklı dahi olsa barış dilinden uzaklaşması, gazetecilik prensipleri gereğince ölkemizde de kabul edilen Barış Gazeteciliğı'nin bir kullanım alanının olmadığı kesin göstergesidir. Bununla birlikte aralarındaki tek fark haberlerin sunuş biçiminde ve başlıkların dikkat çekiciliğı noktasındadır. Mevcut incelemelerin bir sonucu olarak Barış Gazeteciliğı, dünyanın pek çok noktasında olduğı gibi Türkiye'de de kullanılmamakta ve bu durum gazetelerin siyasal zıtlıklarına rağmen değışmemektedir.

KAYNAKÇA

- Ak,G(2014). Ege'deki Hayalet: Türk-Yunan Deniz Sınırı, Durum ve Etkiler, *CTAD*, 10, 255-288
- Akdal,T. (2018). "Haberciliğin Etik Kodları Bağlamında Gazetecilerin Polis Adliye Haberlerine Ve Haber Öznelerine Bakışıyla İlgili Bir Derinlemesine Mülakat Çalışması". *Ulakbilge Dergisi*, 5, 2070-2074
- Akgül,B.,Ayer,Z.(2019). "Gazetecilik Sektörünün Geleceğine Yönelik Genel Değerlendirme",*Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 82-87
- Aksoy,M.(2016). *Barış ve Çatışma Dilinin Spor Kanallarının Haberlerinde Kullanımı*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Konya.
- Aktaş,M.(2015). " Demokrasi Kavramına Eleştirel Bir Bakış", *Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 140-145
- Alankuş,S(2016). Barış Gazeteciliği Elkitabı, IPS İletişim Vakfı,İstanbul.
- Alankuş,S.(2003). Medya, Etik ve Hukuk, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Alver,F.(2010). Gazetecilik Bilimi ve Kuramları: Gazetecilik Kuram Tasarımlarını Türkiye'deki Gazetecilik Sistemi ve Uygulamalarıyla Sınama Denemesi,Kalkedon,İstanbul.
- Arıdemir,H.,Allı,Ç.(2019).) Doğu Akdeniz Bölgesindeki Ekonomik Bölge Tartışmalarının Analizi, *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*,4,188-202
- Arsan,E.(2005). "Çatışma ve Savaş Dönemlerinde Gazetecilik", *Gazetecilik ve Habercilik*, Alankuş,S.(drl.), IPS İletişim Vakfı Yayınları,İstanbul.
- Arvas,İ.,S.(2019). "Türkiye'deki Gazetecilerin Barış Gazeteciliği Kavramını Algılayış Biçimleri Üzerine Bir Araştırma", *Turkish Studies Social Sciences Dergisi*, 3, S:14
- Avşar.H.İ(2014). *12 Eylül 2010 Anayasa Değişikliği Referandumuna Yazılı Basının .Yaklaşımı*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara.
- Aybars,E.(1993). Türk-Yunan İlişkileri, *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 0, 4-8
- Aydın,M,(2004). "Uluslararası İlişkilerin "Gerçekçi" Teorisi: Kökeni, Kapsamı, Kritiği", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1,
- Aziz,A.(2020). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri, Nobel Yayınevi, Ankara
- Bakdikian,B.,H.(1997). The Media Monopoly, Beacon Press.
- KG Ajans(2017). Barışa Ses Ver: Habercilikte Barış Gazeteciliği Yaklaşımı

- Başeren,S.,H.(2006). Ege Sorunları, Türk Deniz Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul
- Bayer,D.(2013). *Türk-Yunan İlişkilerinde Nato'nun Tutumu ve Bunun Nato-Türkiye İlişkilerine Yansımaları*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bayram,Y.(2016). Yerelde Öteki Olmak: Suriyeli Sığınmacıların Trabzon Yerel Gazetelerinde Söylemsel Temsili, *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, Cilt:9,1418-1427
- Bozkurt,G.(2019). "Barış Dili Temelinde Gazetecilik", *International Journal of Cultural and Social Studies*, 5, 540-550
- Bulut,S.(2010). *Türkiye-Yunanistan Arasında Ege Sorunu ve AB Üyelik Sürecine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Çakır,A.(2014). Söylem Analizi;Ne Demek İstiyorsun ?, Palet Yayınları, Konya
- Çetin,H.(2001). "Liberalizmin Temel İlkeleri", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2, 219-222
- Çiftcioğlu,V.(2017). Peace Journalism: A Practical Handbook for Journalist in Cyprus, Naci Talat Vakfı ve IKME, Nicosia-Cyprus.
- Çoban,B.,Yanikkaya,B.(2013). Barış Medyası Olarak Alternatif Medyalar ya da Alternatif Medyanın Barış ile İmtihanı,Eastern Mediterranean University Press,Ankara.
- Demir Güneş,C.(2013). "Michel Foucault'ta Söylem ve İktidar", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Kaygı Felsefe Dergisi*, 21, 57-59
- Demir,N.(2010). "Demokrasinin Temel İlkeleri ve Modern Demokrasi Kuramları", *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2, 187-189
- Denizli,A.(2014). Kıbrıs Barış Harekatı-20 Temmuz 1974, Berikan Yayınevi, Ankara
- Doyuran,L.(2018). "Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi(Televizyon Dizileri Örneğinde)", *Erciyes İletişim Dergisi*, Cilt:5, 303
- Durna,T.(2020). Sivil Toplum Kuruluşları İçin Hak Temelli Gazetecilik Kılavuzu, UM;AG Vakfı Yayınları, Ankara.
- Dursun,Ç.(2005). Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek, Alankuş,S.(der.) içinde *Gazetecilik ve Habercilik*, IPS İletişim Vakfı Yayınları,İstanbul.
- Düzgün,D.,M.(2020). "Realizm Teorisinin Ortaya Çıkışı ve Gelişme Evreleri", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi*.6,211-216
- Ece,A(2009). *Michel Foucault Düşüncesinde Söylem, Düzen ve Hakikat*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı, İstanbul.
- Elbirlik,T.,Karabulut,F.(2015). "Söylem Kuramları: Bir Sınıflandırma Çalışması", *Dil Araştırmaları Dergisi*. 2 , 56-59

- Erbaysal Filibeli,T.(2016). "Gezi Parkı Protestoları ve Haber Dili: Barış Gazeteciliği Perspektifiyle Haber Analizleri", *Galatasaray Üniversitesi, İletişim Dergisi*, 1, 47
- Erdoğan,İ.,Korkmaz,A.(2010). Öteki Kuram, Erk Yayınları, Ankara
- Erimli, B.(2014). "Gazetecilik Meslek İlkelerinin Uygulanmasını Engelleyen Unsurlar ve Çözüm Önerileri", *İnsan&İnsan Dergisi*, 1, 28
- Ertaş Beşir,Ş.,Sönmez,E.,Yılmaz,B.(2019). "Eylemden Söyleme Mobilya: Çağdaş Dönem örneği," *Tasarım Kuram Dergisi.*, 2, 78
- Ertoyl,B(2019). "Uluslararası İlişkilerde Realist Geleneğin Dönüşümü ve Neoklasik Realizm",*Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, 1, 3-4
- Evre,B.(2009). Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişimi: Medyada Anlamların Toplumsal İnşası: Medyada Gerçekliğin İnşası, der.Parlak,İ., Çizgi Kitapevi, Konya
- Geçer,E.(2018). "Barış Gazeteciliğinin Sosyo-politik İmkânı Üzerine Bir Değerlendirme", *Adnan Menderes Üniversitesi, Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergisi*,1, 35-36
- Günay,İ.,E.(2022). "Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Azerbaycan ve Ermenistan Arasındaki Savaşa İlişkin Le Monde e Le Figaro'da Kullanılan Haber Başlık ve Girişlerinin Analizi", *Aksaray İletişim Dergisi*, 1, 49
- Güngör,N(2011). İletişim: Kuramlar ve Yaklaşımlar, Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Güzel,M.(2007). *Kardak Krizi Sorunu Kapsamında Türk-Yunan İlişkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılapları Tarihi Enstitüsü
- Hanitzsch,T.(2007). "Situating Peace Journalism in Journalism Studies: A Critical Appraisal", *Conflict and Communication Online*, 6, 2-8
- Harunoğulları,M.(2020). Eastern Mediterranean Energy Basin: International Conflict and Competition on the Region, *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)* , 42, 455-481
- Işık,M.(2005). "Medya ve Demokrasi Paradoksu: Medya Yoluyla Demokrasinin Tehdit Edilmesi", *Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi Dergisi*, 4, 12-15
- İrvan, S. (2006). "Peace Journalism as a Normative Theory: Premises and Obstacles", *GMJ: Mediterranean Edition*, 1, 35-39
- İşkar,E.(2014). *İspanya ile ETA Arasında Yürütülen Terör Müzakerelerinin Yazılı Basında Ele Alınış Biçiminin Söylem Analizi*, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı.

- Kangal,Ö.,T.(2022). *Deniz Yetki Alanlarının Paylaşımı Çerçevesinde Doğu Akdeniz’de Münhasır Ekonomik Bölgeye İlişkin Sorunlar, Beklentiler, Öncelikler*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
- Kapucu,D.(2020). 1974 Kıbrıs Hava Harekatı, *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 4,83-104
- Karaoğlu,M.(2009). *Siyasal Katılım ve Demokrasi Teorileri*, Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
- Karataş,S.(2015). Münhasır Ekonomik Bölge Üzerinde Üçüncü Devletlerin Hak ve Yetkileri, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:23, Sayı:2, s. 80-110
- Karğın,Ş.(2010). *Ege Adaları’nın Hukuksal Statüsü: Ege Sorunları*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
- Kaya,A.(2016). *Sağlık Konulu Yayıncılıkta Etik İlkeler*, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basın ve Yayın Anabilim Dalı
- Kaya,İ.(2020). *Gazetecilik Alanında Etik Tartışmalar ve Ombudsmanlık:Türkiye Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı
- Kaya,S.,Uçak,O.(2020). "Gazetecilik Etik Kodlarının Oluşturulmasında ve Güncellenmesinde Meslek Kuruluşlarının Önemi: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Örneği", *Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:13, 13, 882-917.
- Korkmaz,E.(2016). "Demokrasi Kavramı ve Modern Demokrasi Kuramlarından Biri Olarak Müzakereci Demokrasi", *Genç Hukukçular: Hukuk Okumaları Birikimler Dergisi*, 5, 365-369.
- Köktürk,Ş.,Eyri,S.(2013). "Dilbilim ve Göstergebilim: Ferdinand de Saussure ve Göstergebilimi Anlamak", *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 2, 126-128
- Küçük Durur, E.(2011). "İnşacı Yaklaşım İçinde Çerçeveleme Kuramı ve Haberin Çerçevelemesi, Atatürk İletişim Dergisi", 2, 22
- M.E.B.(2013). *Gazetecilik: Basında Meslek İlkeleri*, M.E.B. Yayınları, Ankara
- Mercan,M.,V.(2021). Ege’de Türk-Yunan Geriliminin Kavramsal Haritası ve Tarafların Tezleri, İNSAMER,Rapor 133
- Olgun,C.K.(2017). "Neoliberal Politikalar Ekseninde Medyanın Dönüşümü", *Sosyal Düşün Dergisi*, 2, 26-27
- Önder,A(2008). *Türk Yunan İlişkileri (Kıta Sahaneliği Meselesi)*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne

- Öz,Ş.(2008). "Marksist Tarih Felsefesine Giriş", *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2, 23-24
- Özçağlayan,M.(2008). "Gazetelerin Gelişimi ve Gazeteciliğin Geleceği (Yeni Teknolojiler ve Medya Ekonomisi Açısından Genel Bir Değerlendirme)", *Marmara İletişim Dergisi*, 13, 134-135
- Özer,Ö.(2008). Liberal Basın Anlayışı: Objektif Habercilik İdeali, Haber Değerliliği ve Gazetecilik Etiği, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Eskişehir
- Özer,S.,(2007). "Söylem Çözümlemesi ve Rivayetlerin Anlaşılmasına Yönelik Katkıları", *İslami Araştırmalar Dergisi*, 1, 40
- PORTTER, J. (2004). "Söylemsel Psikoloji ve Söylem Analizi." Doğunun ve Batının Yerelliği içinde, Sibel A. (Der.), İstanbul: Alfa Kitap
- Purvis,T.,Hunt,A.(1993). Discourse, ideology, discourse, ideology, discourse, ideology... The British Journal of Sociology. Çev. Coşar,S.
- Sambur,B.(2013). "Özgürlük, Çoğulculuk ve Barış" *Liberal Düşünce Dergisi*, 71, 27-40
- Sandıklı,A.(2007). Uluslararası İlişkiler Teorileri ve Barış, Bilsesam Yayınları,İstanbul.
- Saran,C.,Acun,C.,Akpınarlı,Ç.K.,Arıkan,G., Ölmezses Şentürk,A.,Taşdemir,D.(2016). "Barış Gazeteciliği Bağlamında Türkiye Medyasında Ezidiler ve Türkmenler", *Galatasaray Üniversitesi, İletişim Dergisi*, 25,75-101
- Saygın,A.U.,Kocabaş,O.(2015). "Topyekun Bir Çabanın Ürünü Olarak Barış Gazeteciliği", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4, 2-5
- Sözen, E.(1999). Söylem, Paradigma Yayınları, İstanbul.
- Şah,U.(2020). Eleştirel Söylem Analizi: Temel Yaklaşımlar (Derleme Makale), Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı:7, ISSN: 2651-3145
- Şahin,Ö.(2012). Medya ve Demokrasi(Parlamento Muhabirleri Örneğinde), TBMM Basımevi, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Şıhmantepe,A.(2002). *Ege Denizi'nde Aidiyeti Tartışmalı Ada, Adacık ve Kayalıklar Sorunu: Kardak Krizi'nin Çatışma Çözümü Analizi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Şen,F(2013). "Medyanın Savaş Söylemleri; Barış Gazeteciliği Perspektifinden Ana Akım ve Alternatif Haber Medyasında Suriye Sorunu", *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 1, 167
- Taş,O.(2011). *Gazetecilik Etiğinin Sınırları Üzerine Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirme*,Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı

- Şihmantepe,A.(2002). *Ege Denizi 'nde Aidiyeti Tartışmalı Ada, Adacık ve Kayalıklar Sorunu: Kardak Krizi 'nin Çatışma Çözümü Analizi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tokgöz,O.(2010). Temel Gazetecilik,İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Tomgüshehan,T.(2017). *Türkiye'de Çözüm Sürecinde Yazılı Basın'ın Eleştirel Söylem Analizi: Sabah ve Özgür Gündem Örnek Olayı*, Doktora Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Medya ve İletişim Çalışmaları.
- Tuncer,H.(2005). Kıbrıs Sarmalı, Ümit Yayınları,Ankara
- Tunç,H.(2008). "Demokrasi Türleri ve Müzakereci Demokrasi Kavramı", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 1113-1131
- Türkkol,F.(2012). "Habercilikte İdeal Arayışı: Barış Gazeteciliği",*Mukaddime Dergisi*, 5, 105
- Türkkol,F.(2019). *Alternatif Haber Dili Arayışları: Barış Gazeteciliği ve Hak Haberciliği Perspektifinden Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Haberleri*, Doktora Tezi, T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uğrasız,B.(2003). "Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm", *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 141-142
- Uğur,M.(2006). *Türkiye 'nin Doğu Akdeniz 'de Kıta 'a Sahaneliği ve Münhasır Ekonomik Bölge Sınırlarının Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü, İstanbul
- Yanık, L.K.(2015). "Liberalizm: Bir Yazın Değerlendirmesi", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 46, 35-55
- Yaycı,C.(2012). Doğu Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye, *Bilge Strateji Dergisi*, 20, 1-4
- Yayla,A.(2011). "Marksizm Niçin Hala Popüler?", *Liberal Düşünce Dergisi*, 61-62, 15-16
- Yazan,Y.(2012). Türk-Yunan Ege Deniz Sorunlarının Avrupa Birliği Komisyonunun ve Parlamentosunun Bakış Açıları Çerçevesinde İncelenmesi, *Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 191-218
- Yetim,M.,Erdağ,R.(2018). "Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Söylem Analizi", *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 5
- Yıldız,G.(2011). *Dünya'da ve Türkiye'de Barış Gazeteciliği Kavramı'nın Değişimi ve Dönüşümü*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı.
- Yurdigül,Y.,Yüksel,H.(2012). "Gazeteciliğin Dönüşümü: Yeni Medyaya Entegrasyon Sürecinde Değişen Habercilik Pratikleri",*Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 18, 143

Yüksel,Y.(2014). İletişim Araştırma Metodları: Söylem Çözümlemesi,Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Anabilim Dalı,Ankara.

<https://www.ifj.org/who/rules-and-policy/global-charter-of-ethics-for-journalists.html>

(20.10.2022)

<http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/kok/medyaetigi125.pdf> erişim tarihi 18.03.2022

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Ümit Alperen COŞKUN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi, 2014
Ön Lisans Diploması	
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, 2019
Pedagojik Formasyon Belgesi	
Yüksek Lisans Tez Konusu	Doğu Akdeniz'de Gerçekleşen Hidrokarbon Arama Faaliyetlerinin Barış Kuramı Perspektifinde İncelenmesi: Yeni Şafak ve Sözcü Gazeteleri Eleştirel Söylem Analizi Örneği
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	